

४७९७

लेखन विद्या.

૪૭૧૭

લેખન વિદ્યા.

પાંચગા તથા છઠા ધોરણના નિદાર્થીઓ અને
તરુણ શિક્ષાકર્મીઓના ઉપયોગને સાર.

પ્રકટ કરનાર

માધવજી તુળશીરામ.

અને

કાળીદાસ દેવચંદ.

અમદાવાદ

આર્યોદય પ્રેસ.

(સર્વે હક્ક સ્વાધીન.)

કીંમત ૫ આના,

પ્રસ્તાવના.

વિદ્યા ઝોટલે સખવાની વિદ્યા. આ વિષય ઝોટલો બધો જરૂરનો જેના વિના કોઈ પણ માણસને ધડી પણ ચાલી શકતું નથી. કોઈ પણ માણસ નહીં નીકળે કે, જેને પોતાની છદંગીના પણ ભાગમાં આ વિષયની જરૂર પડી નજ હોય. જ્યાં સુધી માં છે, જ્યાં સુધી વ્યવહાર છે, ત્યાં સુધી તો આ વિષય આવજરૂરનો છેજ.

લેખન પદ્ધતિ અવરય સૂધરવાની જરૂર છે. લેખનથી ભાષા સુધન, ભાષાથી વ્યવહાર અને વિદ્યા હુનર ચડતીમાં આવે છે, અને વિદ્યાથી દેશની ઉન્નતિ થાય છે. ગાંઠે દેશની સ્થિતિનો મૂળ પાયો વળ લેખન કળા ઉપર આધાર રાખે છે એમ જોઈતું અતિશયોના નહીં ગણાય. ઝોટલું તો સ્વતઃ સિધ્ધ છે કે, અમુક કાળમાં સોકોની નીતિ રીતી કેવી હતી, લોકો સુખી હતા કે દુઃખી તેઓનું રાજ્ય બંધારણ સોકોની વૃત્તિ અને તેમના વિચારો કેવા હતા તે જાણવાને તે કાળનાં લખાણોમાં તેમનાં પુસ્તકો કે તેવાજ ખીજ લેખો સિવાય ખીજું કંઈજ નથી. લેખન કળાથી તે સર્વ જાણી શકાય છે. દેશની આગાહીનો પાયો ભાષાની પ્રાઢતાથી, અને ભાષાની પ્રાઢતા લેખનથીજ થએલી છે. સંસ્કૃત વિદ્યાની ચડતીના વખતમાં આપણે દેશ કેવી સ્થિતિમાં હતો તે સર્વ કોઈની આગળ મશહૂર છે. પણ પાશ્વતકાળમાં જૂલમી રાજ્યોના જૂલમથી પોતાનું રક્ષણ કરવાનેજ અસમર્થ થએલા લોકો બચાવના ઉપાય અને ઉદ્ધર નીમિત્તનાં સાધનો

સિવાય ખીજું કાંઈ પણ કરી શક્યા નહીં તેથી “ધ્રુવાણિ
નશ્યન્તિ અધ્રુલંનષ્ટમેવચ” એવું થયું જેના પરિણામ પ
પણી આંખ આગળ હાજરજ છે.

લેખન હમેશાં શુદ્ધ, સમગ્રનય તથા વંચાય તેવું. કાનો ૩
દોષ વગરનું, જોડણીના નિયમોવાળું અને વ્યાકરણને અનુરતાં વા
ળું જોઈએ. એજ શુદ્ધ, એજ ખરું, એજ બિધ્યમાં દેશ કાળ, (
ખતાવનારું લેખન છે. સંસ્કૃત બાષાનો હાય થતાં અને પ્રાકૃત
ની શરૂઆત થતાં બાષા તથા લેખનની પદ્ધતિનો એવો તો ખી
થઈ ગયો છે કે તેમાંથી એખા ગગ જૂદા પાડવા ઘણા કઠિણ
પડ્યા છે. તેનો ખરો પૂરાવો આપણા વૃદ્ધ વેપારીઓ કે ગામડી
શાળના અભ્યાસિઓથી આપણને તરત ગળે છે. તેઓ લખવા
હંગ વગરના તથા કોઈપણ જ્ઞાતનો નિયમ પાળ્યા વિના સ્વેચ્છાથી
લખનારા છે. નામુ લખનારની એક ગરકરી છે કે, -હંગ ગર ટપ
અખ પલ જ. લગયતા ગપ ગળ અખ તરન દ. જુઓ આ લેખન
“સ્વયમપિલિખિતંસ્વયંનવાંચયતિ” આ કહેવત આવાજ લખ
નારાઓએ ઉત્પન્ન કરી એગ કહીશું તો શું ખેટું છે? ખરેખર એ
લખવુંજ નથી તોપણ એવું લખનારા પણ ગામડીઆઓ કે જેઓ
ગિયારા વિદ્યા દેવીના પ્રસાદથી તદ્દન અજ્ઞાણ છે, તેઓમાં મોટા
પંડિત થઈ એપડામાં ભૂત ગડકાંઠણ મોટા લીટા કાઢતા “સોળ પંચા
ળાશી, જે મેલ્યા છૂટના. યાકી રહ્યા એશી” આવા દિસાઓ મણી
અજ્ઞાણ ગિયારા ખેડુ ગામડીઆઓનાં ગળાં કરવામાં યાકી રાખતા નથી.

હાલ કેળવણીના પ્રચારથી આ ઘોંટાળો થોડે થોડે દૂર થતો જાય છે. અને થોડાજ વખતમાં સડો દૂર થઈ, વિદ્યાનું શુદ્ધ સત્ત્વ પ્રકાશમાં આંવશેજ. કારણ શું. કે દરેક લોક કેળવણીની કદર કરી પોતાનાં બચ્ચાંને કેળવણી આપવા શીખ્યાં છે.

આ પુસ્તકમાં જૂદા જૂદા સાત વિષયો અમે એવી જાનના સમાવેશા છે કે, દરેક ગાણુસનો વ્યવહારનો ધણો ખરો સંગ્રહ એમાં સમાઈ જાય છે, અને આશા છે કે, પોતાના જાળકોને અને પોતેજ તે નિષયથી અજ્ઞાન હોય તો પોતાને માટે જે દર્પણી આ પુસ્તકનો ઉપયોગ કરશે તો તેમની સામાન્ય જ્ઞાનની અજ્ઞાનતા દૂર થઈ પોતાના વ્યવહારમાં અવશ્ય કુશળતા મેળવશે. તથાસ્તુ.

ડાહ્યાભાઈ પ્રભુરામ દવે.

તાલુકા. સ્કૂલ. માસ્તર. ઉના.

ભાગ ૧ લો.

ચીઢીઓ.

એકજ ગાગના કે નજીકના ગાણુસને પોતાના વિચાર કે એકાદ હકીકત રૂકામાં લખીતવાર જણાવવા—જણાવવાની જે રીત તેનું નામ ચીઢી.

કાગળનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ તે ચીઢી છે. દૂરના જાગના સ્નેહી સંજ્ઞાથી વગેરે ઉપર જ્યારે કોઈ પણ જાણત વિસ્તારથી જણાવવાની જરૂર પડે છે, ત્યારે કાગળ વિના ચીઢીથી પુરતો સાર જણાવતો—જણાવતો નથી. પણ એકજ ગાગમાં કે નજીકમાંજ રહેનારા કે જેઓની સાથે ઘણી વખત સમાગમ થવાનો સંભવ છે, અને થાય છે, તેવાઓને સહેજ એકાદ જાણત ઉપર રૂકામાં જણાવવું—જણાવું હોય છે, ત્યારે તેવે વખતે ચીઢી લખવામાં આવે છે.

આ મુધરેલી દુનિઆમાં ઉત્તરોત્તર ચડતી ઉતરતી પંક્તિનાં ગાણુસો રહે છે, તેઓનું પરસ્પરનું વર્તન પણ સ્થિતિને અનુસરતુંજ થાય છે. સાધારણ ગાણુસો પોતાથી ચડતી પંક્તિનાં ગાણુસોને માન આપતાંજ આવ્યાં છે, અને તેમ થાય તેજ વ્યાજગળી મનાયું છે. જેથી સમાન અને અસમાન (જ્યેષ્ઠ અને કનિષ્ઠ) દરજ્જાવાળાનાં વર્તન પોત પોતાના સંજ્ઞા પરત્વે ઘણાં બિન્ન જોવામાં આવે છે. જેથી દરેકને એકજ સાવરણું વાળી કાઢવા એ ગેરવ્યાજગળી હોવાથી ઉપરની ચીઢીઓ તથા કાગળના પ્રકરણમાં ખાસ તેવો તકાવત જણાવી દરજ્જાને સોંપતો વિવેક—રીતિ જતાવવા જનતાં સૂધી પ્રયત્ન કરેલો

છે. વળી તેમ કરવાની જરૂર હોવાથી જૂદા જૂદા ધણા પ્રકાર અત્રે ખતાવ્યા છે. તે નિરર્થક તો નહીંજ ગણાય.

ચીકી ૧ લી. મોટા ભાઇ ઉપર લખવાની રીત.

જ્યેષ્ઠ બધુ, કે વડીલભાઇ ફલાણુ ફલાણુ
ની પવિત્ર સેવામાં.

આપણા પુજ્ય પિતાશ્રી આજરોજ સવારના દશ વાગતાં લાઠી રોકેલને ઉતરવાના છે. જેથી આપ વાહન ભઈ વખત ઉપર ત્યાં હાજર થશો. માફ કામ હજી પૂરું નહીં થવાથી મારાથી આવી શકાશે નહીં, માટેજ આપને તરદી આપી છે. સંવત અગર તારીખ નાંખવી.

આપનો આશીર્વાદ.

ફલાણુ ફલાણુના હાંડવત પ્રણામ.

ચીકી ૨ છ. નાના ભાઇ ઉપર લખવાની રીત.

ચીરંજીવી ભાઇ ફલાણુ ફલાણુ.

હું તુરત આવવને કહી ગયો છું પણ અગત્યના કારણસર હજી જીજ્ઞા આરેક દિવસ મને રોકવાની જરૂર પડશે. જેથી જણાવવું જોઈએ કે આપણાં માયાળુ મતુશ્રીની તનમનથી પુરતી બરદાસ્ત રાખતાં કોઈપણ રીતે મુંઝાવા દેશો નહીં. સત્પુત્રોનો એજ ધર્મ છે કે પોતાનાં માખાપની આજ્ઞામાં રહી તેમનો દરેક હુકમ સિર પર ચલાવવો. સંવત કે તારીખ નાંખવી.

શુભેચ્છક

ફલાણુ ફલાણુના આશીર્વાદ

ચીટ્ટી ૩ છ. આપ ઉપર લખવાની રીત.

પુન્ય પિતાશ્રી દ્વાષ્ટા—(જાપનું નામ લખવું)

એમની પવિત્ર સેવામાં.

મારે અહીંથી જારોજાર નીતિવર્ધક સભામાં જવું છે, માટે મારી પાલડી તથા અંગરખું મોકલાવશે. મારી પેટીની કુંચી આ સાથે મોકલાવી છે. (વગેરે જે હકીકત લખવી હોય તે લખવી) સંવત કે તારીખ.

આશાંકિત છે.

દ્વાષ્ટાના શિર સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ

ચીટ્ટી ૪ થી. ગુરૂજન ઉપર લખવાની રીત.

પરમ પુન્ય દયાનીધિ દ્વાષ્ટા—ની સેવામાં.

હું જે અભ્યાસ કરું છું તેમાં એકાદ જાગતમાં મારું મન જરા શંકાશિળ છે. તો કૃપા કરી પૂરસદનો વખત જણાવશે કે આપના મુખથી ખુલાસો જાણી કૃતાર્થ થાઉં સંવત—

આધિન સેવક

દ્વાષ્ટાના સાષ્ટાંગ પ્રણામ.

ચીટ્ટી ૫ મી. રાજા ઉપર લખવાની રીત.

નાગદાર, અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ ગરીબપરવર—દ્વાષ્ટા

સાહેબ જહાદુર.

આપ નામવર વસ્તીનું પિતા તુલ્ય પાલણુ પોષણુ કરવા વાળા, મરીજોના. એલી, અને પંડિત કવિઓની યુજને જાણવા વાળા છો. જેથી હું મારી દેટલીએક કવિતાઓ નાગદારને સંભળાવવાની છું. તાસા રાખું છું. તો આપના દુર્લભ સમાગમનો લાભ લેવાને મને

મોઝ વખત આપશો તો ઉપકારી થઈશ. સંવત તા૦

આપનો કમતરીન.

ફલાણા ફલાણાના દંડવત પ્રણામ.

ચીઠ્ઠી ૬ ડી. મોઝ માણસ ઉપર લખવાની રીત.

ગહેરયાન સાહેબ ફલાણા બાઈ.

સાહેબજી,—આપની પાસે ધર્મસિંધુ નામનું પુસ્તક છે. એમ
મેં સાંભળ્યું છે. તો આ તાળેદારને વાંચવા સારૂ મોકલાવશો તો
મોટો ઉપકાર થશે. હું વાંચી બેઠ તરત પાછું પહોંચતું કરીશ.—
સંવત—અથવા—તારીખ

તાળેદાર સેવક

ફલાણા ફલાણાના દંડવત પ્રણામ.

ચીઠ્ઠી ૭ મી. ઉપરી ઉપર લખવાની રીત.

મુરબી ગહેરયાન ફલાણા ફલાણા સાહેબ
ની સેવામાં—

નમ્રતા પૂર્વક વિનંતિ કે,—આપ સાહેબના રૂપરૂ રૂરગાન અ-
નુસાર તમામ કામ તૈયાર રાખેલ છે. હવે સાહેબનો વિચાર જણા-
વશો કે તે પ્રયાણે અમલ કરૂ. તારીખ

આપનો નમ્ર તાળેદાર.

ફલાણા ફલાણાના દંડવત પ્રણામ.

ચીઠ્ઠી ૮ મી. મિત્ર ઉપર લખવાની રીત.

પ્રિય મિત્ર ફલાણા બાઈ.

આપને માદ હશે કે આ ગામમાં બીજકુત્ર જાહેર બાઈબેરી
સહી હોવાથી તેની અગત્યતા મોકેના ગન ઉપર હસાવવાનું કામ

આપે ગાયે લીધેલું છે. પણ હજી સુધી કાંઈ બની શક્યું હોય એમ જણાતું નથી, માટે આ ચીટીથી માં આપું છું કે આપ પાંચેલી ટેક પૂરી કરવામાં પાછળ નેડીજ રહેા. આરંભમાં અધવચ રહે તેમ થાય તે સારું નહીં. ગિતિ—

આપનો સ્નેહાધિન.

ફલાણા ફલાણાના યથા યોગ્ય.

ચીટી ૯ મી સરખા દરબજના માણસ ઉપર.

રાજ્યમાન રાજેશ્રી ફલાણા ફલાણાની સેવામાં.

વિનિતિ કે,—આજે સાંજના ચાર વાગતે કન્યા વિક્રમ નહીં કરવા બાગત હું જાહેરમાં બાપણ આપવાનો છું. તો તે વખતે આપ પધારવા મહેરજાની કરશે. ગિતિ—અથવા—તારીખ
સેવક.

ફલાણા ફલાણાના પ્રણામ.

ચીટી ૧૦ મી. સાધારણ વર્ગના માણસ ઉપર.

રાજેશ્રી બાઈ ફલાણા ફલાણા.

મેં જ ચોપડીની પ્રેસકોપી કરવાને તમને આપેલી છે. તેની મુદત હવે બાર્થ મઠ છે, માટે જે ચાર દિવસમાં પુરી કરી વખત સર પહોંચાડશે. સંવત—અથવા—તારીખ.

વીજ ફલાણા ફલાણાના ધટાર્થ.

ચીટી ૧૧ મી. તાબાના માણસ ઉપર.

બાઈ શ્રી ફલાણા ફલાણા.

જે દિવસ થયાં કાગ બંધ છે, માટે સહીઓના જોડલા કાગળો હોય તેટલા કાગે સવાર સાથે મોકલાવી આપશો. જગેરે તાંબ

શુભેચ્છક

ફલાણા ફલાણા.

ચીઠી ૧૨ મી. વેપારીની ચીઠી લખવાની રીત.

પારેળ વિરચાંદ કરગચાંદ જોગ. લખીતંગ દોશી બીગજી બીખા. જત વિપર શંકર રામેશ્વરને રૂપિઆ લાગ્યા અંકે સાડાનવ રૂપિઆ અઢી આના અગારે ખાતે માંડીને આપશો. જાગત શનીશ્વરના મંત્ર જપાવ્યા તેના. અમે તમારા જગા કર્યા છે. મિતિ ૧૯૪૬ ના શ્રાવણ વદ ૯ ને શનીવાર.

ચીઠી ૧૩ મી. સરકારી કે દરખાસ્તી રીતે લખવાની રીત.

શ્રી સરકાર. સોરઠ

વી.

મેજે રામપૂરાના પટેલ તલાટી જત તમારા માગના વેરાના સુદરત સાલના રૂપિયા લેણા છે તે બરી દેવા તમેને થણી વખત તાકીદ આપ્યા છતાં બરી જતા નથી, ને તે માટે અગારે હીસાળ બંધ રહે છે. તો દેખત ચીઠીથી ભરી જવા. તા. ૧—૧૦—૬૦ સીમાધને ખોરાક દેજો.

(સહી.)

હાદો.

સમજણ.

૧. ઉપરની ચીઠીઓમાં જ્યાં અથવા, કે કે, મૂકેલા હોય ત્યાં તેનાથી જુદા પડેલા શબ્દોમાં બેમાંથી ગમે તે એક વાપરવો જોગ, જ્યેષ્ઠ બંધુ, કે વડીલ બાપ, અહીં બેમાંથી એકજ વાપરવો પણ બંને સાથે વાપરવા નહીં.

૨. જ્યાં ફલાણા ફલાણા એમ લખ્યું હોય ત્યાં જાગના નામ સાથે બેનકુ નામ લખવું. અને જ્યાં એકલા “ફલાણા” એમ એકજવાર લખ્યું હોય ત્યાં ફક્ત એકજ નામ લખવું પણ જાપનું

નામ લખવું નહીં.

૩. દરેક ચીટીમાં જ્યાં ગયાળે “ફસાણા ફસાણા” કર્યા છે ત્યાં આપણે જે ગાયુસ ઉપર ચીટી લખતા હોઈએ તેનું જ નામ લખવું, અને નીચે સહીને ઠેકાણે, “ફસાણા ફસાણા” કર્યા છે, ત્યાં લખનાર ધણીએ પોતાનું નામ લખવું.

૪. આ ચીટીમાં ગયાળું અને સહી કેવી રીતે કરવા તેજ ખાસ જાણવાની જરૂર છે અંદરની એટલે ચીટીની હકીકત તો જે પોતાને લખનાની હોય તેજ લખાય.

શબ્દાર્થ.

જ્યેષ્ઠ જાંઘુ=મોટા જાંઘ
પુજ્ય=પુજવા યોગ્ય.
વાહન=ગાડી, ઘોડું, વગેરે.
ચીરંજીવી=લાંબો વખત જીવનાર.
સત્પુત્ર=સારો છોકરો.
પરમ=મોટું, ઉત્તમ.
દયાનિધિ=દયાનો સમુદ્ર, જાંડાર.
આશાંકિત=આશા=હુકમગાનનાર.
સુભેચ્છક=સારાં આહવાન.
સાક્ષી=આઠે અંગ સહિત.
હડતત=સાંકડીની પેઠે.
પ્રણામ=નમન.
આધિન=તાબાનો, કળમનો.
સેવક=સેવા કરનાર.
નામદાર=નામગાળા, પ્રખ્યાત.

અખંડ=જાગેલું નહીં તે.
પ્રૌઢ=મોટું.
ગરીબ પરવર=ગરીબને પાળનાર.
મેહેરખાન=દયા વાળા.
ધર્મસિંધુ=ધર્મનો દરિયો.
નીતિ વર્ધક=નીતિને વધારનાર.
શંકાશિળ=શંકવાળું.
મુરખખી=પડીલ જેવા, ગાથના મુગટ.
પ્રિય=વહાલા.
નમ્ર=નરમ, શિળ સ્વભાવનો.
સ્નેહાધિન=પ્રીતિને તાળે.
રાજ્યગાન=રાજ્યમાં અધિકારવળો.
રાજેશ્રી=રાજામાં શોભનાર.
ધર્તાર્ય=જેવો અર્થ ધરે તેવો.

ભાગ ૨ જો.

કાગળ.

અંગ્રેજી બાપામાં કોરા કાગળ અને લખેલા સમાચારના કાગળ એ બંનેને માટે જૂદા જૂદા શબ્દો વપરાય છે. કોરા કાગળને તે બાપામાં “પેપર” કહે છે, અને સમાચાર લખેલા કાગળને “લેટર” કહે છે. આપણી યુજરાતી બાપામાં તેવો કાંઈ તફાવત નથી. માટે આ જગ્યાએ “કાગળ” શબ્દનો અર્થ સમાચાર લખેલો કાગળજ સમજવો.

કાગળ લખવાના જૂદા જૂદા અનેક પ્રકાર છે. પણ તે બધા પ્રકારો એકઠા કરીને આપવા એ ઘણીજ મુશ્કેલી હોવાથી અત્રે તેમાંના થોડા પ્રકાર આપેલા છે. જાકી તો ગાણુસ કેળવણી, અનુભવ અને મહાવરાના વધવાથી પોતાની મેજેજ જાણી શકે છે.

(૧) ફીકરાનો આપ ઉપર કાગળ.

શિરછત્ર તિર્થ સ્વરૂપ પિતા શ્રી. કૃષ્ણાણી
પવિત્ર સેવામાં—

એતાન શ્રી મુનર્ધ બંદરેથી લખીતંગ આપનો આશ્ચાંકિત
છોડ કૃષ્ણાણના શિર સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ.

વિશેષ—અત્રે શ્રી મહાદેવજીની કૃપાથી ખુશી આનંદ છે.
આપ ગયા ત્યારથી આપની ખુશીનો એક પણ પત્ર આવેલો નથી
માટે સંભારીને લખેલો.

ગઈ તા. ૫ મી આવજુ શુદ્ધ ૩ ને રોજ અમારસ મેહેરખાન
ડેખુડી સાહેબે પરીક્ષા કરી, તેમાં હું ધોરણ છ ક્લા માં પાસ થયો
હું. મને નામું ઠામું આવડે છે ખરૂં પણ જોષએ તેવું નહીં. જેથી

આપણી દુકાનમાં ગને ઠીક પડતું નથી. તો મુંબઈમાં ક્યાંક નોકરીની જોગવાઈ કરશે. મારે વારને વિકાસતી ખુટ તથા મોજાની જોડ લેતા આવશે. કારણકે હવે શિઆબાની મોસમ નજીક આવી છે, માટે તે ઠંડીના દિવસોમાં આપણે તે વિના ચાલશે નહીં. જામ કી કુશળ છે. પત્રનો જવાબ તરત લખશે. સંવત ૧૯૪૬ ના શ્રાવણ વદ ૧ તા. ૧ લી આગષ્ટ સને ૧૯૬૦ ધરવી.

આપનો આશ્ચંકિત હોર.

ફલાણના સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ.

[૨] આપનો દીકરા ઉપર કાગળ.

(ઉપરના કાગળનો જવાબ.)

શ્રીરંજવી બાઈ પ્રલાણ.

જોતાન શ્રી મુંબઈ જાંદરેથી લખીતંગ શુભેચ્છક પ્રલાણના આશિરવાદ—વિશેષ—તમારો પત્ર પહોંચ્યો. તેવાંથી ધણો આનંદ થયો. મારાથી કાગળી બીડને લીધે એક કાગળ લખાયો નથી. પણ મારી તબીયત ધણી સારી રહે છે, માટે કાંઈ ચિંતા કરવાનું કારણ નથી. હજુ પણ નાગાતું કામ ધણું જાડી હવાથી ત્રણેક માસ અંગે ઠરવું પડશે.

ભાઈ ! તું જ્યાં ધોરણમાં પાસ થયો તે સમાચારથી હું ધણો ખુશ થયો, પણ તમારા વિચારો અને ખુદિ પાસ થઈ હોય એમ જણાતું નથી; તેથી દીક્ષગીર છું. તમારો દોષ નથી. પણ દાક્ષના દરેક જુવાનીઆઓ નિશાળની તાજી કેળવણીથી પોતાનું કર્તવ્ય શું છે તે જૂલી જમ સુધારાની સુગંધીને વિશેષ વળગી રહે છે. તેઓ મારે છે કે જણવું તે કેવળ નોકરીને માટેજ છે. કેટલાક અણસમ-

જી માણસોના પણ એવાજ વિચાર હોય છે, પણ તે બધા પણ ગણ્યા નહીં તેના જેવું થાય છે. દરેક ઉછરતા જીવાને, કેળવણી લાંબા પછી પોતાના વ્યવહાર સામું જોવું જોઈએ. ધરની ગુંજસનો પ્રથમ વિચાર કરી પછી પોતે શું કરવું તેનોજ નિશ્ચય કરવો જોઈએ. નહીં તો ફાકટના ફાંસામાં ફસાઈ ફળ નહીં મેળવતાં સર્વ વાતે ફના થવાનો વખત આવે છે. નોકરી કેને કરવાની છે કે, જેને પેદાશનું જીજ્ઞું કાંઈ સાધન-નથી, ગાટે બાઈ, નોકરીનો વિચાર છોડી દઈ આપણી દુકાનમાં તારા લાયક ધણું કામે છે, તેમાંથી એક કામ પસંદ કરી તે કામે વળગી જવું, અને તેની માહિતી મેળવી તારી વિધાને તેમાં ઉપયોગ કરવો. એવી મારી સલાહ છે. બાજુતર નોકરીમાંજ ઉપયોગી છે, એ માનવું ભૂખ બરેલું છે. વિધાને ઉપયોગ દરેક કામમાં સરખોજ થાય છે. તારી વિધાને તું વેપારના કામમાં જોડીશ તો તેનું પરિણામ તને ધણું સારુંજ નીવડશે, ગાટે જીજ્ઞ વિચારો છોડી દઈ મારાં વચનોને આધિન થઈ, તારું લક્ષ આપણા ધંધામાંજ લગાડીશ એમ હું આશા રાખું છું. હાલ એજ બાકી કામ હોય તે લખવું. આપણા સ્નેહી સંજંધી જ્ઞાને મારાધ-ટાય કહેવા સંવત અથવા તારીખ—

તમારું બહુ આહવાર.

ફલાણના આશિરવાદ માંગવા.

(૩) મોટા ભાઈ ઉપરલખવાની રીત.

ફલાણખિંધ વડીલબાઈ શ્રી ૫ ફલાણ. ફલાણાઃ
ની પવિત્ર સેવામાં,

એતાનશ્રી. માંગરોળ બંદરથી લિખીતંગ ફલાણા ફલાણાના સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ વાંચશો. વિશેષ:— હું ખુશી આનંદમાં છું આપની ખુશીના ખગર ધણા દિવસ થયા નથી તો લખવા કૃપા કરશો.

હાલ મારી બદલી અગાઉની અરજીઓને આધારે અહીં થએલી છે. હું તા. ૧૫-૮-૯૦ ને રોજ અહીં આવેલા છું, અને આપના મિત્રને ઘેર જતયો છું. તારીખ ૧૬ મીને રોજ મારા સંબંધનો બધો આર્જ લઈ લીધો છે, અને હવેથી તન મનથી મારા કામ ઉપર જોડાવાનો છું. ટૂંકા અનુભવ પરથી પણ જણાય છે કે મારા ઉપરી અધિકારી સાહેબ કે રાત દિવસ જેના હાથ નીચે મારે કામ કરવાનું છે, તેઓ ધણા બલા છે, અને આશા છે કે તેઓ મારા કામની ખુબ જાણી મને વધારવા તરફજ લક્ષ રાખશે. અહીંનાં હવા પાણી સારાં જણાય છે. વિશેષ તો અનુભવ કયો ખગર. બાકી કુશળ. આપણા સ્નેહી સંબંધીઓને મારા દંડવત કહેશો. બાળ ગોપાળને મારા તરફથી ધણા હેતયા બોલાવશો. મારા સરખું કામ સેવા લખશો. મિતિ—સંવત કે તારીખ—

આશાંકિત કનિષ્ઠ બંધુ.

ફલાણા ફલાણાના સા. દંડવત પ્રણામ.

(૪) નાના ભાઈ ઉપરનો કાગળ (જવાબ.)

ચીરંજીવી બાઈ ફલાણા ફલાણા.

એતાન શ્રી. અહમદાવાદથી લખીતંગ સુભેચ્છક ફલાણા ફલાણાના આશિરવાદ વાંચવા—વિશેષ તમારો શુભ પત્ર આવ્યો તેની રિગત વાંચી ધણા ખુશી થયો છું. હાલ મારી તખીયત ધણી સારી રહે છે, માટે તે ખાતે ચિંતા કરવી નહીં. હવે તમે ઠેકાણે પડ્યા

એગ માનવું નોઈએ. કારણ કે તમારા ધારેલા વિચારો આ ઠેકાણે ખાર પડી શકશે; તેમ આગળ ઉપર ચડવાને માટે પણ આ જગ્યા તમને ઘણી ઉપયોગી થશે. પણ શિખાગણ તરીકે એ બોલ કહેવા તે મારો ધર્મ સમજી નીચે જણાવું છું તે ઉપર પુનઃ સંલક્ષ આપવું.

દમ્ભેશાં પોતાની ચડતી અને પડતી પોતાના નજીકના અધિકારી ની ખુશી નાખુશી ઉપર રહેતી છે, અને તેમ થવું તે પોતાનું કામ અને વર્તન ઉપર આધાર રાખે છે. જે કામ અને વર્તન સારાં તે અધિકારી ખુશી, અને તે નહીં તે ના ખુશી માટે બાધ, કામ અને વર્તન સુધારી જેમ ઉપરી અધિકારી ખુશી રહે તેમ કરશે. પોતામાં સદન શિખતા અને નમ્રતા આદિ સારા ગુણો હશે, તે કાંઈ પણ પોતાના ખુરામાં પગલું બારનાર ગણશે નહીં. “વનોં વેરીમાં વાસ કરે” એ કહેવત ઘણી કીંગતી છે. જે માણસ તે પ્રમાણે વર્તે છે તે કદિ દુઃખી થતોજ નથી. તેને ગિનો પણ ઘણા ગણે છે, અને તેજ પોતાના ઉપરીની પ્રીતિ સંપાદન કરે છે. ઈશ્વર દમ્ભેશાં કામ આપે તેવી પ્રભુ પાસે માગણી કરવી અને પોતાને સોંપાએલું કામ, શુદ્ધ અંતઃકરણથી અને ખરા પ્રમાણિકપણથી કરવું તેમ જાહેરનું વર્તન તથા રીતમાત પણ એવી સાદી અને નમ્ર રાખવી કે કોઈ પણ માણસને આપણા વિષે અવળું બોલવાનો કદિ વખતજ ગણે નહીં. ખરેખર કીર્તિ અને અવ્યુદય પામવાનો એજ સહેલો રસ્તો છે. બાકી કુશળ છે. આપણા કુટુંબમાં સૌ હેમ એમ છે, માટે કાંઈ ચિંતા કરવી નહીં. પિતાશ્રી તથા માતાશ્રીના આશિષ વાંચ્યા. હાલ એજ. સંવત—અગર—તારીખ—

તગાર હિત ચિંતક.
ફલાણુ ફલાણુના આશીશ વાંચના.

(૫) મા ઉપર લખવાની રીત,

પરગ પુન્ય સકળ ગુણ સંપન્ન તિથિ
સ્વરૂપ વહાલાં ગાતુ શ્રી. ફલાણુની.
પ્રિય સેવાગાં:—મુકામ રાજકોટ.

એતાન શ્રી પાટણથી લખીતંગ આપનો સદ્દેશનો આશીર્વાદ
અને દાસ છોડ ફલાણુના ધણા હેતથી દંડવત્ પ્રણામ.

વિશેષ આપની હમેશાંની ગીઠી નજરથી તથા શુભ આશીશ-
થી અમે ધણોજ ખુશી આનંદમાં છું, અને આપની ખુશાલી ચાહું
છું. માણ ! મારી બાધાવસ્થાથી તે આજ પર્યંત આપે જે મારા
ઉપર ઉપકાર કરેલા છે, અને હજુ પણ મારા શરીરને જરા દુઃખ
બાળું કે મારું મોઢું જરા એશીઆળું જોઈને તમે ખરો અંતઃક-
રણનો નિર્ભય પ્રેમ બતાવી જે જે મારે માટે કરે છે. તે બધાનો
ઉપકાર મારાથી કેમ ભૂલાય? માટે પરગઢપાળુ પ્રભુ પાસે ઓટલુંજ
માથું છું કે આપની જીંદગી લાંબી થાય, અને હું આપનો દાસ
મર્યાદાને જે કે આપના ઉપકારનો બદલો તો વળે તેગજ નથી પણ
કાંઈ તેનાથી સોગા બાગનો બદલો વાળવાને પણ હું શક્તિમાન થા-
જો તેવી રીતે બુદ્ધિ આપે. તથાસ્તુ.

બાકી કુશળ—આપણા ઘર તરફના ખુશી ખબર લખાવશે. જે
માઠ કરે તેગજ પ્રણામ કહેશે. ત્યાંના દેશ કાળ લખાવશે. હાલ એજ.

પાટણ }
તા. ૧-૧૦-૬૦ }

હમેશાંનો દાસ છોડ
ફલાણુના સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ.

[૬] બેન ઉપર લખવાની રીત.

અખંડ સૌભાગ્યવંતા ગાયાળુ બેન
ફલાંણું જાની પત્ર સેવામાં.

એતાન શ્રી ચેરાવળ ગંદરથી લખીતંગ આપના નિર્મળ પ્રેમનો
આભારી ફલાણુ ફલાણુના (બે મોટી બેન ઉપર લખીએતો દંડવત્
અને નાની બેન ઉપર લખીએતો આશીર્વાદ) દંડવત વાંચશે. જાદ
હાલમાં તમારાં તરફથી ખીલકુલ પત્ર નથી તો લખવા કૃપા કરશે.
અત્રેહું ઇદદેવની કૃપાથી ખુશી આનંદમાં છું, અને આપની ખુશા-
લી ચાહું છું.

તમે જાણો છો કે આ દુનિઆમાં સ્વાર્થી ગાણુસો ધણું છે,
અને તેઓ હજાર યુક્તિઓથી પોતાનો સ્વાર્થ સાધવામાં પાછળ ર-
હેતાં નથી. પણ બ્યારે પોતાની મુરદ પુરી પડે છે ત્યારે તેઓજ
આપણાથી દૂર થઇ પાછાં આપણા ખુરામાં બળી આપણી મુર્ખાઇ
ઉપર હસે છે. માટે તેવાથી હમેશાં દુર રહેવા મારી બલામણુ છે.
ચીરંજીવી બાણીજાના સંબંધ માટે વાત ચાલતી હતી તેનું
શું થયું. મારા વિચાર પ્રમાણે તેમની ૧૨ વરસની ઉંમર થાય
ત્યારે તેમનાથી પાંચ વરશે મોટો મુરતીઓ જેમ સારો બણેલ ગ-
ણેલ હોયતો તેની સાથે સંબંધ કરવો. કૂળના ફ્રાકટ ફ્રાંસામાં ફસાયા
કરતાં વર સારો જેવો એજ ગાયતરનું કર્તવ્ય છે. હાલતો તેમને
સારી રીતે વિદ્યાભ્યાસ કરાવવો. તેમને મારી વતી ધણું હેતથી
ખોલાવશે. જાકી કુશળ કામ સેવા કરવાવશે. ગિતિ—સંવત—કે
તારીખ—

આપના સ્નેહને આધિન બાઈ.

ફલાણા ફલાણાના દંડવત્ પ્રણામ.

(૭) સસરા ઉપર લખવાની રીત,

સકળ ગુણ સંપન્ન વિવેક સાગર તિર્થ સ્વરૂપ

પિતા સમાન ત્રવાડી ફલાણા ફલાણાની પવિત્ર

સેવામાં:—

મુ૦ અમરાપુર.

એતાન શ્રી અવધપુરથી લખીતંગ આશાંકિત સેવક ફલાણા

ફલાણાના દંડવત પ્રણામ. બાદ વિનંતિ કે,—

આપનો કૃપા પત્ર આવ્યો. તે પહેલ્યો એજ મુજબ લખી, સેવકની ખબર લેતા રહેશો. આપ લખો છો કે,—“વ્યવહારમાં જૂની રીતનાં માણસોનું વક્ર બોલવું મારા મનને જરા દુઃખ લગાડે છે.” તેના જવાબમાં મારા મત પ્રમાણે તો એમજ છે કે. વ્યવહાર ચલાવવો અને જોખરની શય્યામાં સૂવું બંને ખરેખર છે, માટે જૂની રીતનાં અજ્ઞાન માણસોના અજ્ઞાનતા બારેલા એક પણ સજ્જનને નહીં મથકારતાં પોતે પોતાના મત અનુસાર વર્ત્યાંજ કરવું, અને તેમ કરતાં કદાચ વિદ્વ નડે તો તેને ખબરથી નહીં પણ કળથી દૂર કરવું. એમ કરવાથી વ્યવહાર આપો આપ સુધરી જશે. બાકી તો આપ જ્ઞાની છો એટલે વધારે શું લખવું. અહીં અમે બંને જણુ ખુશી આનંદમાં છીએ. માટે આ તરફની કશી શિકર કરવીજ નહીં. આપણા સગંધીઓમાં જેઓ યાદ કરે તેમને મારા યથા ધટિત કહેશો. એજ વિનંતિ-મિતિ—સંવત્ અમર તારીખ.

આપના હૈતને આધિન સેવક.

ફલાણુ ફલાણુના દંડવત પ્રણામ.

(૬) સાસુ ઉપર લખવાની રીત.

પરમ પુજ્ય માતા સગાન બાપ ફલાણુ બાઈ
ની પવિત્ર શેવામાં.

જોતાન શ્રી વાંકાનેરથી લખીતંગ આપની પ્રીતિને આહવાર
આશાંકિત ફલાણુ ફલાણુના દંડવત પ્રણામ—બાદ વિ—આપનો
કૃપા બરો પત્ર પહોંચ્યો. વાંચી સર્વે વિગત જાણી. આપે આપની
દીકરી ઉપર જે શીખામણુ લખી છે. તે વાંચી મને ધણો સંતોષ
યાય છે. દરેક કેળવણી તથા પોતાનો ખર્ચો ધર્મ સમજનારી
સતિ માતાનો જોઈ ધર્મ છે કે પોતાનાં જમ્યાં હમેશાં સુનીતિને
રસ્તે ચડે તેવો જોઈ આપવો, અને નાનપણથી જ તેવી કેળવ-
ણીમાં તેને ઉછેરવાં. હાલ જોઈ. મારા સરખું કાગકાજ લખ્યો.
કૃપામાં વધારો કરશે. સંવત—અમર—તારીખ.

આપનો આશાંકિત—

ફલાણુ ફલાણુના દંડવત પ્રણામ.

(૬) પોતાની સ્ત્રી ઉપર લખવાની રીત.

પ્રાણથી અધિક પ્રીય, પરમ આનંદ કંદ,
સુખતું સદન, દુખનો દિવાસો. પોતાના
પ્રીતિને પરમધામ ગાની તેમાં જ આશ્રયથી
પ્રીતિ રાખનાર સર્વે સદ્ગુણાલંકૃત શિવજી
વતી સુંદરી,—

પ્રાણ વલ્લભા ! તમારા તરફથી મન રચામ પત્ર ધણી રોજ

થયાં આવેલો નથી. તેથી તે વિના ગનરૂપી ગયૂરને એન પડતું ન-
થી. ભક્તિથી નિરંતર તગારું રમરણ કરું છું. પણ આપ વિસરી
ગયાં તેનું શું કારણ? એ કાંઈ સગળતું નથી. આપના તરફથી
પ્રીતિમાં વધારો કરનાર કોઈ માણસ પણ આવ્યો નથી, તેથી
અંતઃકરણમાં મોટી ચિંતા થાય છે. સારા છંદવાળો, સુખ આપનાર
અમૃત સરખો, અને વિયોગના તાપથી તપેલા મનના કલેશનું નિ-
વારણ કરનાર પત્રને પાંડિતો કુશળ વૃતાંત લાવનાર દૂત ગણે છે,
અને વિચારી સુખ ઉપજાવવા સારૂ તેનો ઉત્તર લખે છે. રોહ અને
સુખનો પ્રકાશ કરનાર પત્ર જો લખવામાં ન આવે તો મનમાં ધણી
ચિંતા થાય છે, અને કશું કરવાનું સૂઝતું નથી. તમારા ખર્ચ
આપનાર પત્રવિના હું ધનની, પૃથ્વીના રાજ્યની કે અદ્ભૂત મણિ-
ગૃહની પણ ઇચ્છા કરતો નથી. મિતિ—સંવત—

લિ:—તમારું કલ્યાણ ઇચ્છનાર સમાગમેચ્છુ

ફલાણ્યા ફલાણ્યાના—હજાર આશીશ.

(૧૦) સ્ત્રીએ પોતાના પતિ ઉપર લખવાની રીત:—

પ્રાણનાથ, મારા જીવનનું જીવન, મારું સૌ-

ભાગ્ય, મારા હૈયાના હાર, અને માયાના

મુગટ દેવ ફલાણ્યાની પવિત્ર શેવામાં:—

સવિનયથી લખીતંગ આપની ચર્ચુ રજ દાસી ફલાણ્યાના અ-
તિ પ્રેમ પૂર્વક દંડવત પ્રણામ:—

વિશેષ:—આપના સીધાવ્યા બાદ એક પણ પત્ર નહીં હોવાથી,
તમારા વિયોગથી મારા હૃદયમાં ગુસ્સો થએલ છે, તો તેનો ઉપાય

કરવા આપના પ્રેગમય શબ્દોથી બરેક આપના સ્વહસ્તાક્ષર વાળા પત્ર રૂપ વૈદને કેમ પાઠવતા નથી? વિરહ રૂપી સર્પે ઉસેલું ગાંઠ ચિત્ત મરવાની તૈયારીમાં છે, તો તમારા વર્ણનો એક પત્ર રૂપ ગાંઠી મોકલવો જોઈએ. સમાગમ સરખું સુખ આપનારો પત્ર સત્યરૂપે હમેશાં લખતાં રહેવું જોઈએ છતાં આપ કેમ મોકલતા નથી એ હું વિચારમાં પડી છું. પ્રાણાધિકા આપના વિયોગમાં ગાંઠ ચિત્ત શાન્ત રાખનાર આપ સતિ ગંડળનું પુસ્તક મૂકતા ગયા છે તેથી હું ઉપકારી છું. મારો શબ્દગાર તે સતિઓના ઉજ્જવળ ગુણ ગાવા રૂપ છે. મારો પરિહાસ તે સતિઓના ગુણને વાંચવા રૂપ છે. અને મારી લાલસા તે સતિઓના ગુણને ગૂઢજ્ઞ કરવાની છે. ખીજું શું લખું? જેમ જાને તેમ વહેલા આવી આ દાસીની ખળર લેશે. એજ સારનો સાર છે. મિતિ સંવત.

આપનાં ચરણાર્વિદની હમેશની દાસી.

કલાણીના. અતિપ્રેમ સહિત પ્રણામ.

(૧૧) મિત્ર ઉપર પત્ર લખવાની રીત:—

પરમ પ્રિય, સ્નેહના સમુદ્ર, પ્રીતિનું પાત્ર
પ્રેમની ગુપ્ત વાતોથી કષ્ટ પામતા અંતઃક-
રણને પ્રકાશ કરવા રૂપ. વહાલા મિત્ર રૂ-
લાણા કલાણા.

એતાનશ્રી અમરાપુરથી લખીતંગ પ્રેમાસક્ત, દર્શનાભિલાષિ
વિયોગાત્તર કલાણા કલાણાના પ્રેમ પુર્વક પ્રણામ.

બાદ—મેં તમને લખ્યા પત્રો પ્રીતિપૂર્વક લખ્યાં, પણ તેના
જવાબમાં તમારો એક પણ પત્ર આવ્યો નથી. તમારા વિયોગરૂપ

સૂર્યથી માઈ ગન અતી તપી રહ્યું છે. તો તમારા પત્રના સંયોગ-
થી તે સધળું દુઃખ જવું રહેશે. તો હે મિત્ર! સ્વહસ્તથી પત્ર લ-
ખી કેમ મોકલતા નથી? તમારા સમાચારવાળો પત્ર આવવાથી હૃ-
દયમાંથી સગમ દુઃખના સમુદનો ખરેખર નાશ થાયછે. માટે હજાર
કાગ પડતાં મૂકી, સુખદ સમાચારનો એક પત્ર લખવા આપના
હસ્તકગળને જરા પરિશ્રમ આપશો તો તે આપણા માઠા સ્નેહને
આંગે વિશેષ થયું નહીં ગણાય. **સુજ્ઞેશ્વર કિં વહુના.** વિશેષ થું
લખું. મિતિ—સંવત—અગર—તારીખ.

આપને હમેશ માદ કરનાર, દર્શનાતુર

ફલાણુ ફલાણુના પ્રણામ.

(૧૨) કોઈ મોટા માણસ ઉપર લખવાની રીત.

પરમદયાળ, પરોપકારી, સકળશુભ નિધાન
બિવેકસાગર અનેક સુખ ઉપમા જોગ
વિરાજમાન, ગહેરજાન ફલાણુ ફલાણુની
પવિત્ર સેવામાં દુરસદને વળતે માન્ય થાય.

એતાનશ્રી વેરાવળથી લખીતંગ તાબેદાર ફલાણુ ફલાણુના
સવિનય દંડવત પ્રણામ આંગિકાર કરવા તરફી માફ કરશે.

સાહેબ! આપ કૃપાળુના પ્રતાપથી આત્રે ખુશી આનંદમાં છે.
આપનું સર્વદા કૃશણ હો એવી પરમકૃપાળુ પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના કરું
છું. વિશેષ—

આપનાગદાર મને જીનાગદમાં ગળ્યા ત્યારે પ્રસંગ આવે
માદ કરવાની મને આશા આપેલ છે. સદરહુ જાળતને ધણી મુદત

મધ જેથી હું ધારું છું કે હવે કાષ્ઠપણ પ્રસંગ એવો આવવો જોઈએ. ગાટે તેવા વખતમાં આ મરીળ તાબેદારને જીલ્લો નહીં. તેવી માગણી ગાટે આ પત્રથી પ્રરી યાદ આપું છું. એજ ગિતિ—સંવત—અગર—તારીખ.

આપનો હમેશાનો દાસ

ફલાણા ફલાણાના દંડવત્ પ્રણામ.

(૧૩) ઉપરી ઉપર કાગળ લખવાની રીત.

મુરખી ગહેરણાન, કદરદાન ફલાણા, ૫-લાણા એમની ખાસ હજુરમાં. કુરસદને વખતે ગાન્ય યાય:—

એતાન શ્રી. પોરણદરથી લખીતંગ સદૈવનો તાબેદાર નોકર ફલાણા ફલાણાના ગાનપૂર્વક દંડવત પ્રણામ સાહેબની સેવામાં અંગિકાર કરના તરદીની માફી માયુ છું.

સાહેબજી! આપ નામદારને રૂઝરૂઝમાં મેં જે હકીકત રોશન કરી છે. તે હજુ યાદતો હશેજ. આપ સાહેબ જાણો છો કે, હવે તે વખત નજીક આવતો જાય છે. ગાટે આપ કપાવંત સરદાર મારી અવલની હકીકત નીગાહમાં રાખી; આ શીદવીને ગાટે આ વખત તો નહોંજ જવા ઘો એવી આપ સાહેબની પૂર્ણ ખાત્રી છે. આ પ્રસંગ એવો છે, કે જો આપ ધ્યાન આપશો તો અવશ્ય મારી કદર થશેજ અને નહીં તો મારી લાંબી મુદતની નોકરી ઉપર પાણી ફેરે છે. પછી જેવી કપાવંતની ગરજ. તારીખ—ક—તિ.

આપનો ધણેજ તાબેદાર નોકર

ફલાણા ફલાણાના દંડવત્ પ્રણામ.

(૧૪) સરખા દરજના માણસ ઉપર લખવાની રીત:—

રાજ્યગાન, રાજ્યેશ્રી ફલાણુ ફલાણુની
સેવાગાં:— મુ. ગઢડા.

એતાન શ્રી ગઢડાથી લખીતંગ દર્શનાતુર ફલાણુ ફલાણુના યથા ધટિત વાંચશો. વિશેષ. અત્રે શ્રી જગદીશ્વરની કૃપાથી ક્ષે-
મ કુશળ છે. આપની કુશળતાના પત્ર ખીલકુલ નથી તે સંભારીને
લખશો. આપ જાણોછો કે પરદેશમાં પત્રથીજ હળવું મળવું થાય
છે. માટે પત્ર લખવામાં જરાપણ આળસ રાખવી નહીં. વગેરે—
વગેરે—વગેરે—જે હકીકત લખવી ધટે તે લખવી. તિથિ—

સેવક.

ફલાણુ ફલાણુના ધટાર્ય.

(૧૫) સાધારણ માણસ કે તાબાના માણસ ઉપર

રાજ્યેશ્રી. ફલાણુ ફલાણુ.

ઉનેથી ફલાણુના સલામ—ખાદ તમારો કાગળ પહોંચ્યો છે.
જે હકીકતને માટે તમે બક્ષાગણુ કરોછો તેના કશા પણ ઉચાટ ક-
રવા નહીં. માફ ગનતાં સૂધી તમારું શ્રેય થાય તેવાજ ઉપાય હું
લખશ, અને હમ્મર કૃપાતો યોડી મુદતમાં તે પાર પાડી આપીશ.
ખાદીતો પ્રભુ મરજી. તમે આપણા ઘેર જતા રહોશો, અને વખતે
ખબરમાંથી જોતું કરતું આણી આપવામાં હરકત થાય તેમ કરશો
નહીં હાલ એજ તા. અગર—તિ—

શુભેચ્છક.

ફલાણુ ફલાણુના સલામ.

જૂનીઢબથી કાગળ લખવાની રીત:—

દીકરાનો ખાપ ઉપર કાગળ.

શ્રી ૧

સ્વરિતશ્રી. ક્રાંગદા ગદાશુભરથાને પૂજ્યારાધે પરગદ્યાળ, પ-
શપકારી સકળ ગુણ નિધાન વિવેક સાગર અનેક સર્વે શુભોપગાં
જોગ વિરાજગાન શિરછત્ર, તિથ્ય સ્વરૂપ, પરગ પુજ્યપિતાશ્રી. અ-
ગરચંદ્ર લાલચંદની પવિત્ર સેવાગાં.

એતોનશ્રી કાશી પુરીથી લખીતંગ આપનો આગાંકિત હોર
હરજીવન લાલચંદના ધણા હેતથી પગેલાગણ વાંચશે. ખીજુ લખવા
કારણ એ છે જે:—

એ પ્રગણે ઉપક્રમ ખાંધી પછી જે લખવાનું હોય છે તે લ-
ખે છે અને છેવટ સંવત—તિથિ નાંખીને પછી સહી કરતા નથી.

આપનો દીકરા ઉપર.

સ્વરિતશ્રી મુરત ખંદર ગદાશુભરથાને ચિરંજીવી ભાઈ નરોત્ત-
મ વનગાળીની ચિરંજીવી ધણી હોજો. એતોનશ્રી અહગદાખાદથી
લખીતંગ સુભેચ્છક વનગાળી અવલચંદના ધણા ધણા કરી આશિ-
ર્વાદ વાચવા. ખાદ લખવા કારણ એ છે જે.——

એ પ્રગણે લખી પછી જે લખવાનું હોય તે લખે છે અને
છેવટ તિથિ વગેરે લખી સહી કરતા નથી.

હપરની જે રીત સિવાય ખાકીનાં સગાં વહાલાં કે ખીજા ત્રી-
જા ઉપર કાગળ લખતાં નીચેની એકજ રીત ખધા ઉપર સામાન્ય
રીતે લાગુ પાડે છે જેમકે,—

સવસ્તિ શ્રી ભરૂચ મહાશુભસ્થાને પૂનરાધ્યે, પરમદયાળ, પ-
રોપકારી, સકળ ગુણ નિધાન, સર્વે શુભોપમાલાયક વિરાજમાન શા-
શ્રીપ શા. ગાણેકચદ મોતીચંદની ચીરંજીવી ધણી હજો. એતાનશ્રી
વડોદરેથી લખીતંગ પગી. હીરાચદ વલ્લભદાસના ધણા ધણા કરી
જોગોપાલ વાંચજો. ખીજું લખવા કારણ એ છે જો,--

એ પ્રગણે લખી પછી જો લખવું હોય તે લખેછે, અને છ-
વટ તિથી લખે છે—તે સહી કરતા નથી.

કંકેત્રી (કંકુપત્રિકા.)

સવસ્તિ શ્રી જઢતાણ મહાશુભસ્થાને પૂનરાધ્યે. પરમદયાળ
વિવેકસાગર અનેક સુભોપમાળેગ વિરાજમાન ઠાકોર શ્રી. ૭ ઠાકોર
અમરસિંહજીવી ચિરંજીવી ધણી હોજો. એતાન શ્રી વીગળપુરીથી
લખીતંગ રાઠોડ ત્રિવાજીના ધણા રતોડથી રામ રામ વાંચશો.
વિશેષ અમારા ચિરંજીવી કુમાર કેશરીસિંહજીના લગનું શુભ મુહુ-
તં વૈશાખશુદ્ધ ૩ ને મગળતાઈ નિરધાર્યું છે, અને માંડવાનું મુહુર્ત
એતર વદ ૧૧ નું નક્કી કરેલ છે, તો એ માંગલિક પ્રસંગ ઉપર
આપસાય સર્વને તેડીને વહેલા પધારશો. આપના પધારવાથી મંડ
પની શોભા વધશે, અને અગને ધણું સાઈં લાગશે. ગિતિ સંખત
૧૯૪૬ના ચૈત્ર સુદ ૧૫ વાર ભૂગુ.

મેલો (માઠી ખખરનો કાગળ)

આવા કાગળો ટપાલદ્વારા રવાના કરતી વખતે “લૂગડાં હ-
તારીને વાંચજો” એમ લખવું જરૂરનું છે.

સ્વસ્તિ શ્રી સુરત મહાશુભસ્થાને પુન્યારાધે જોષી શ્રીપ જો-
ષી આત્મારામ નંદરામ જોગ શ્રી ખેડાથી લી. રાવળ ત્રિભુવન

કામેશ્વરના નામસ્કાર વાંચશો. ખીજું લખવા કારણ એ છે જે,—

અમારાં માતૃશ્રી તુલસીબાઈ આવણુ વદ ૧૪ને ગંગાવારને રોજ સ્વર્ગવાશી થયાં છે. તે ઘણી માકી થઈછે, પણ શું કરવું પ્રભુ ગરજ આગળ કોઈનો ધસાજ નથી, માટે કુદરત સામે કાંઈ ઉપાય નથી એમ માની અકસોસ કરવો નહીં. સંવત ૧૯૪૬ના આવણુ વદ ૧, વાર ગુર.

—o—

સૂચના.

કાગળ લખવામાં મૂખ્ય નીચેની ણાળતો ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ.

૧ કોના ઉપર લખવાનો છે તે. ૨ કયે ગામ લખવો છે.

૩ કયે ગામથી લખવો. ૪ લખનાર, ૫ લખવાની હકીકત અને ૬ છેવટ લખનારની સહી.

૧ જેના ઉપર કાગલ લખવો હોય તેનાં વિશેષણ, ઉપમાના શબ્દો અને તેનું નામ એટલાં વાનાં પ્રથમ ગથાળેજ લખવાં. ને ત્યાંજ મૂકામ લખવો.

૨ પછી “એતાનશ્રી. કરી જે ગામથી લખતા હોઈએ, તે ગામનું નામ લખી, લખીતંગ કરી લખનારનું નામ લખવું.

૩ પછી કાગળમાં જે હકીકત લખવી હોય તે લખવી.

૪ છેવટ મિતિ દોર્યા પછી નીચે લખનારે પોતાની સહી કરવી. દેશી રીતમાં આ પ્રમાણે સહી કરવાની જરૂર નથી. તેમાં તો સ્વસ્તિ શ્રી કરી જે ગામ લખતા હોઈએ તે ગામનું નામ પછી જેના ઉપર

લખતા હોઈએ તેનું નામ પછી એતાનશ્રી કરી જે ગાગથી લખતા હોઈએ તે ગાગનું નામ પછી લખનારનું નામ અને છેવટ કાગળની હકીકત લખવી.

આ ઉપરના કાગલમાં જ્યાં જ્યાં પ્રસાણ પ્રસાણ કરીને લખ્યું છે ત્યાં જેનાં નામ જોઈએ તેનાં નામ લખવાં.

કેટલાક કાગળોને મથાળે ધણું વિશેષણ લખેલાં છે તે બધાં કે તેમાંનાં થોડા વિશેષણ પણ લખી શકાય. માટે કાગળ લખનારે તે બધાં કે તેમાંથી પસંદ પડે તેટલાં વિશેષણ લખવાં. જેટલાં બતાવ્યાં છે તેટલાં બધાં લખવાંજ જોઈએ એવો કાંઈ નિયમ નથી.

અધરા શબ્દાર્થ.

શિરછત્ર=માથાના મુકટ.
તિથ્ય સ્વરૂપ=તિથ્યની મૂર્તિ.
એતાન=આ.
શ્રી=શોભાયમાન.
લખીતંગ=લખનાર.
આશંકિત=હુકમને તાબે.
પ્રણામ=નમન, નમસ્કાર.
વિશેષ=વધારે.
અત્રે=અહીં.
મહેરબાન=દયાવાળા.
વ્યવહાર=સંસારી કાગડાજ.
પત્ર=કાગળ.

કુશળ=હેમ હોમ.
ચિરંજીવી=જાંબો વખત જીવનાર.
આશિર્વાદ=આશીશ કહેવી.
આનંદ=ખુશી.
બીડ=વધારો, કાગળી બારતી.
ચિંતા=ઉચાટ.
દોષ=વાંક.
કર્તવ્ય=કરવા યોગ્ય.
ઉછરતા=થતા.
ગુંજારા=સ્થિતિ, શક્તિ,
ફાંસો=સપડામણ.
નિશ્ચય=નક્કી.

કૃના=નાશ.

પરિણામ=ફળ.

રનેહી=પ્રીતિવાળા.

આહનાર=છટ્છનાર.

કરુણાખિધ=કરુણાનો સમુદ્ર, ધણી

કરુણા વાળા.

પવિત્ર=ચોખ્ખું.

આનુભવ=મદાવરો.

જાળગોપાળ=છોકરાં છિયાં.

ધર્મ=દ્રવ્ય.

દક્ષ=દયાન.

વર્તન=ચાલચલણ.

સહનશિયળતા=સહન કરવાની શક્તિ.

નમ્રતા=નરમાશ.

આદિ=પહેલાં.

વનો=કાગ.

કહેવન=કહાણી.

સંપાદન=મેળવવું.

શુદ્ધ=નિર્મળ.

આંતઃકરણ=મન.

પ્રગાણિક=સાલસ.

કીર્ત્તિ=આખર.

અબ્યુદય=ચડતી.

હેગમેગ=કુશળ.

પરમપુજ્ય=ધણા પૂજવા લાયક.

સંપત્ત=વાળું, જોડાએલ.

સદૈવ=હમેશાં.

ઓશિંગણુ=ઓશિઆળું.

ખાલ્યાવસ્થા=નાનપણ.

પર્યંત=સૂધી, છેવટ.

નિર્મળ=ચોખ્ખું.

કૃપાળું=દયાળું.

શક્તિમાન=મળવાન.

તથારતુ=તેમ થાઓ.

દાસ=સેવક, ચાકર.

આખંડ=આખું.

સૌભાગ્યવંતા=એવાતણ વાળાં.

પ્રેમ=હેત.

કૃપા=મહેરખાની.

સ્વાર્થી=પોતાનું જ જાલુ છટ્છનાર.

મુરદ=ઠંઠા, ધારણા.

મુરતયો=વર.

વિવેકસાગર=ધણા વિવેકવાળા.

સમાન=અરોગર.

શમ્યા=પથારી.

વિધ=હરકત.

ફિકર=ચિંતા.

સતી=એકજ પતિને ભજનાર.

સુનીતિ=સારી નીતિ.

પ્રાણાધિક=પ્રાણ કરતાં વધારે
પ્રિય=વહાલું.

પરગઆનંદકંદ=મોટા આનંદનું
મુળ.

સદન=પર, ઠેકાણું.

દિક્ષાસો=ધીરજ, આશા આપવી.

પરગધાગ=મોટું ઠેકાણું.

આગ્રહ=પકડી રાખવું, ખેંચ.

સદ્ગુણાસંકૃત=સારા ગુણથી શ
જીવારેલ.

શિયળાતી=પવિત્ર

પ્રાણવલ્લભા=જીવ કરતાં વહાલી.

ધનસ્વાગ=વરસાદના જેવા રંગ
વાળો.

મયુર=મેર.

નિરંતરજ્વમેશાં.

સ્મરણ=યાદ.

હંદ=કવિતા.

વિયોગ=હૂડાપણું.

વૃતાંત—હકીકત.

દુઃખ=પીડા.

નિવારણ=ગટાડવું, ઉપાય.

પ્રકાશ=તેજ, અજવાળું.

અદ્ભૂત=નવાઈ જેવું.

મણિગૃહ=મણિથી ખાંધેલું ઘર

પ્રાણનાય=પ્રાણના ધણી.

સૌભાગ્ય=એવાતણ, સૂડો.

સનિનય=વિનયસહિત.

અર્ચુરજ=પગની ધૂળ.

પ્રેમપૂર્વક=પ્રીતિ સહિત.

સિધાબા=ગયા.

ગુહ્ય=પવનનો ગોટો.

પ્રેમગય=હેતથી ભરેલ.

સ્વહસ્તાક્ષર=પોતાના હાથના
અક્ષર.

હૃદય=હાતી.

પાઠવતા=મોકલતા.

વિરહ=વિયોગથી પ્રીતિને લીધે
થયેલું દુઃખ.

ચિત્ત=મન.

વર્ણ=અક્ષર.

મારડી=ખદુર.

સત્ પુરુષ=સાચો પુરુષ.
 સતી ગંડળ=સતીઓનું ટોળું.
 જિજ્વલ=ધોળું, સફેદ.
 પરિહાસ=ગમત, ચેષ્ટા.
 ભાષસા=વાક્ય, ઇચ્છા.
 ગુપ્ત=છાતું.
 કપ્ત=દુઃખ.
 પ્રેગાસકત=પ્રીતથી બંધાયેલ
 દર્શનાભિલાષિ=દર્શનની આશા
 રાખનાર.
 વિયોગાતુર=વિયોગથી ખીડાતો.
 સંયોગ=મેળાપ.
 સગચ્છ=બંધા.
 પરિશ્રમ=મહેનત.
 પરમદયાળ=મોટી દયાવાળા.
 પરોપકારી=ખીજાનું બહુ કરનાર
 નિધાન=ઠેકાણું.
 શુભોપગા=સારી હપગા.
 ચિરાન્નગાન=શોભાવાળા.
 કુરસદ=નવરાશ.
 ગાન્ય=કબુલ.
 અંગિકાર=સ્વીકાર.

સર્વદા=હમેશાં.
 પ્રાર્થના=ગાગણી.
 પ્રસંગ=વખત.
 મુરખી=વડીલ, મોટેરા.
 કદરદાન=પુજા બાજુનાર.
 નિગાહ=નજર.
 જગદીશ્વર=પરમેશ્વર.
 સેવક=સેવા કરનાર.
 ધટાર્થ=ધટું.
 યથા ખટીત=જેમ ધટે તેમ.
 શુભસ્થાને=સારે ઠેકાણે.
 પુજ્યારાધે=પૂજવા અને યાદ
 કરવા લાયક.
 લગ્ન=જોડાણું, વિવાહ.
 શુભ=સારું.
 મુહુરત=વખત.
 ગાંગલીક=સારું.
 સ્વર્ગવાસી=સ્વર્ગમાં રહેનાર.
 માઠી=નઠારી=ખોટી.
 કુદરત=ઈશ્વરી નિયમ.
 અનેક=ઘેકથી વધારે, ઘણા.

ભાગ ૩ જો.

રીપોર્ટ તથા અરજીઓ.

નવક નં. સખવો. રીપોર્ટ.

(મયાંયું) આજગ મહેરખાન. (જેના ઉપર કરવો હોય તેનું નામ અટક.) પછી આહીં તેનો હોદ્દો સખી સાહેબ બહાદુર,

મુ. ગાગતું નાગ.

નમ્રતા પૂર્વક વિનતિ કે,— (પછી પોતાને જે જે હકીકત સખવી હોય તે સખવી, અને હવટે તારીખ, મહીનો, અને સન સખવા.)

(પછી નીચે સખનારે સહી કરવી.) ક્ષમાશ્યા ક્ષમાશ્યા (સખનાર) આહીં નીચે હોદ્દો બાંધવો.

નમુનો. ૧ લો.

કા. વૈ. જા. નં. ૭૮ સને ૧૮૬૦-૬૧

આજગ મહેરખાન. હીરાદાસ કહાનદાસ મુય.

મુખ્ય કારભારી સાહેબ બહાદુર.

મુ. અમરાપુર.

નમ્રતા પૂર્વક વિનતિકે,—સાહેબ અત્રેની ઝોશીસનું મકાન રીપેર કર્યાં બે વરસ થઈ ગયાં છે. આસપાસની કેટલીક છો પથ્થુ ઉખડી જવાથી તેમાં રજ વગેરે ઝોકડી થાય છે. વળી માલમુ જૂનું હોવાથી, કરોળીઆનાં જાખાં વગેરે બાકી મલીચી થાય છે. એટલા કારણથી કેટલુંક ખરચ કરી સમરાવવાની જરૂર છે. તપાસ કરી તેનું કસ્ટીમેંટ કરતાં રૂ.૧૦૦) એક ખરચ થશે એમ લાગે છે. મારે મહે.

રંગાની કરી તેટલું ખરચ કરવાની ગંજુરી પ્રમાણશો. ફક્ત ખરચ
યમ રહ્યા પછી વિગતવાર ખીસ રખા કરીશ. તા. ૧૫—૬—૯૦
હરિલાલ ગયાલાલ પંડ્યા.

કાનપુરના વહીવટદાર.

નમુનો ૨ નો.

નવક નં. ૯૧ શને ૧૮૯૦-૯૧

ગહેરજાન છગનલાલ મોતીલાલ શાહ

જીલ્લા ગાજરૂટ સાહેબ.

મુ. જાવળી.

વડવાળાના મુનસફ જમશદીયા કાજીમીયાના માન પૂર્વક સ-
લામ—દીગર ગારા દીકરા નના મીયાની શાદી આ આવતા વૈશાખ
માસમાં કરવાની છે. જેથી ગારે ગારા વતનમાં જવાંની જરૂર છે.
જો આ વખત સુકાય તો પછી કામ લાંબામ્મ જમ તેમ છે. વળી
હવે મુદત પણ થોડી રહી છે તો ગહેરજાની કરી માસ એકની હ.
કની રજા મંજૂર કરવા કૃપા કરશે. હકની રજા ઉપર ગારો ત્રણ
માસનો હક છે. તે સાહેબ ગહેરજાનને રોશન થાય. તા. ૧૮-૫-૯૦

જમશદીયા કાજીમીયા પઠાણ.

મુનસફ વડાળા.

કેળવણી ખાતાના અગમદારોને રજાને માટે રીપોર્ટ નહીં મો-
કમતાં પત્રકો મોકલવાં પડે છે. આવાં પત્રકો સુકરર કરેલાં છે. તેનાં
માસન પુરતાં રજાનો હક ઉપન થવાનું કારણ, અને તેવી જાતની
કુટ કુટલી મારે લગ્ન ભોમવવી તે પણ લખવું પડે છે.

નમુનો ત્રીજો.

ગા. થા. જા. નં. ૧૦૨ સને ૧૮૬૦—૬૧

આજગ મહેરણાન વાલાશાન. ચતુર્ભુજ
રાગજી યાસિક સંસ્થાન રાગપુરના મુખ્ય
દિવાન સાહેબ બહાદુર.

મુ. રાગપુર.

ગાન સાથે નમ્રતા પૂર્વક વિનંતિ કે,—અત્રેનો ખાલો રામદાસ
અગરદાસ ગારી પાસે આવી એવું જાહેર કરેછે કે, પાસેના સરવૈયા
નાગના હુંગરમાં કેટલીક કીમતી ધાતુઓની ખાણો છે. તેનું બોલવું
ખરૂં છે કે ખોટું તેની કસોટી કરતાં કાંઈક સત્યતા હોય એમ
આજાસ થાય છે. ગાટે જો નાગદારની મરજી હોયતો તે બતાવે તે
ઠેકાણે ખોદાવી કાંઈ તપાસ કરૂં. તો કપાની રાહ મરજીરૂપ હુકમ
કરવાવશો. કે તે મુજબ સેવક અગમ કરે. તા. ૧૭-૨-૬૦.

મોહનદાસ વનગાળી પારેખ.

મહાલ ગામપુરાના યાચુદાર.

ચાદી.

જા. નં. ૧૧ સને ૧૮૬૦-૬૧

ચાદી આજગ અગરાપુરના મુખ્ય કારભારી સાહેબ તરફ.
અજતરૂં ગજકુર સંસ્થાનના સરવૈ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરફથી
મેક્કલવાની એવી જો,—

એ પ્રમાણે ગયાળું ખાંધીને પછી નીચે જો હકીકત લખતી
હોય તે લખવામાં આવે છે. પછી છેવટે તારીખ નાંખી નીચે સહી
કરી હોદ્દો બંધાય છે.

રાજનામું.

મહેરજાન ફલાણા ફલાણા ભટ્ટ.

ફલાણા પ્રાંતના. ડે. એ. ઇન્સ્પેક્ટર

સા. જાહાદુર.

મુ. ફલાણા.

નમ્રતા પૂર્વક વિનતિ કે,—સાહેબ આ ખાતામાં નોકરી કરતાં મને દશ વર્ષ થયાં છતાં સરકારી કાગમાં મેં કોઇ પણ રીતે કમ્પુર કરી કહેવરાવ્યું નથી. પણ હાલ મારા શરીરની અશક્તિને લીધે હવે મારાથી આ નોકરી બની શકે તેમ નથી. જેથી કોઇ બીજો બની શકે તેવો ધ ધો પકડવાની મને ફરજ પડતાં, હું મારી આ નોકરીનું રાજ નામું આપુ છું. તો કૃપા કરી તે મંજુર કરાવશો. મારી ઉપર કોઇ પણ જાતના ગુન્હાનો આરોપ છે નહીં. તેમ કોઇ પણ જાતનું સરકારનું ફરજ પણ મારે માથે નથી. તે આપ સાહેબને રાશન કરું છું.

તારીખ ૧૭-૪-૯૦.

હરિરાગ પરમાનંદ ભટ્ટ.

ફલાણાની સ. યુ. નિશાળના મહેતાજી.

મુખતારનામાં.

કોઇ ફોજદારી કેશમાં, કોર્ટમાં મુખતારનામું રજુ કરવું હોય તો.

(૧) સંસ્થાન (સંસ્થાનનું નામ) ની જુદા અદાલતમાં.

હું અરજદાર ગુન્હા નંબર (નંબર લખવો) ના સંબંધમાં અરજ કરું છું, કે,—મારા તરફથી કાગ ચલાવવા ફલાણા ગામના રહીશ ફલાણા ફલાણાને આ લેખથી કાયદેસર અખતીઆર આપી

મુખ્તાર નીમું છું. તો તે જે કાગ કરશે તે મારે કબૂલ મંજૂર છે. તારીખ—

મુખ્તારનામુ આપનારે સહી કરવી.

આ મુખ્તયાર પત્ર મારે કબૂલ મંજૂર છે.

મુખ્તારનામુ લેનારે સહી કરવી.

(૨) દીવાની કેશમાં મુખ્તારનામું.

પ્રથમ આ જગોએ ફક્તાણી કાઠમાં. એમ લખવું.

મુકરરમા નંબર (નંબર લખવો)

ફક્તાણા ફક્તાણા જોશી, રહેવાશી. ?

ફક્તાણા ગામના.

}

વાદી.

નિરૂદ્ધ.

ફક્તાણા ફક્તાણા પટેલ રહેવાશી. ? પ્રતીવાદી.

ફક્તાણા ગામના.

}

દાવાનો આંક ૩. (જે હોય તે)

હું વાદી (અથવા પ્રતિવાદી મુખ્તારનામું આપતો હોય તો.)

પ્રતિવાદી (નામ લખવું) અરજ કરું છું કે,—

આ કાગમાં મારા તરફથી હાજર રહી કાગ ચકાવના ફક્તાણા ગામના રહેનાર ફક્તાણા ફક્તાણાને આ લેખથી કાયદેસર અખતીઆર આપી મુખ્તાર નીમું છું. તો તે જે કાગ કરશે તે મારે કબૂલ મંજૂર છે. એજ અરજ તારીખ.

મુખ્તારનામુ આપનાર સહી કરવી.

આ મુખ્તાર પત્ર મારે કબૂલ મંજૂર છે,

મુખત્યારનામું લેનારની સહી કરવી.

(૩) ફૂલ મુખત્યારનામું.

હું નીચે સહી કરનાર ફલાણુ ફલાણુ જ્ઞાતે દશા શ્રીમાળી વાણીઓ રહેનાર ફલાણુ ગામનો. આ ઉપરથી બંધાઈથી કે,— મારા તરફથી કોઈપણ ન્યાયની કોર્ટમાં કે સરકારી હકતરે જેમ હું હાજર હોઈને જે કાંઈ કામ કરી શકું તે કરવા, તથા મારા તરફથી ખીજા લોકો સાથે જે કાંઈ સંબંધ લેવા દેવા તથા વેપાર વગેરેમાં જેમ હું જાતે કરી શકું તેવી રીતે કરવા, તથા હરકત ફલાણુ કામજો લખવા તથા લખીને દેવા, અગર રજુ કરવા, તથા તેમાં સહી કરવા, વગેરે તમામ કામ કરવા, જેવી રીતે હું જાતે કરી શકું તેવીજ રીતે કરવા, આ લેખ ઉપરથી ફલાણુ ફલાણુ દ્વારા રહેનાર ફલાણુ ગામનાને અખતીઆર આપી મારો કાયદેસર ફૂલ મુખત્યાર નીમું છું. તે મારી તરફથી જે કાંઈ કામ કરશે તે મારે કબૂલ મંજૂર છે, અને જ્યાં લગી કાયદેસર રીતે આ ફૂલ મુખત્યાર નામું હું રદ ન કરું, ત્યાં લગી આ ફૂલ મુખત્યારનામું કાયમ છે, અને તેનો અગલ કોઈ પણ કામને સંબંધે મારી જાતે કર્યું હોય તેટલો અગલ થશે. તારીખ.

મુખત્યારનામું આપનારની સહી.

આ સહી સાક્ષી મારી રજા કરેલી છે. ૧ સાક્ષી

અધિકારીની સહી.

૧ ખીજો સાક્ષી.

હોદ્દો.

હરકત ફલાણુ ફલાણુ.

અરજીઓ.

(૧) કોઈ રજપૂત રાજા ઉપર કરવી હોય તે.

(મથાળું) નાગદાર, અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ, ગૌ બ્રાહ્મણ
પ્રતિપાળ, મહારાજા ધિરાજ (રાજાનું નામ)
પછી ઇલ્કાગ હોય તે લખવો. સાહેબ બહાદુર.

આરજદાર ફલાણા ફલાણાના ઘણીજ નમ્રતાથી સાષ્ટાંગ દં-
ડવત પ્રણામ આપતી પતિત્ર સેનામાં માન્ય કરશે.

નાગદાર સાહેબ, — (પછી પોતાને જે કોઈ લખવાનું હોયતે
લખવું અને છેવટ તારીખ નાખતી. પછી નીચે લખનારે પોતે સ-
હી કરવી.)

(૨) મુસલમાન રાજા ઉપર અરજ કરવાની રીત.

નવાબ સાહેબ ઉપર.

(મથાળું) ખુદાવિંદ ખુદાએમાન, ફૈજગણ ફૈજ-
રશાન, આલી નવાબ ગરીબ પરવર
સલામત, નવાબ સાહેબ શ્રી, સર બ-
હાદુરખાનજી બાહાદુર દાગ એક બાદ
હુ સંસ્થાન જૂનાગઢ.

આરજદાર કમતરીન શીદવી ફલાણા ફલાણાની આદ્ય સહીત
કુરનશ.

ગરીબ પરવર, — (પછી પોતાને જે અરજ કરવી હોય તે
લખવું અને છેવટ તારીખ નાખતી સહી કરવી.)

૩ ગાયકવાડ સરકારને અરજ કરવી હોય તો.

(ગયાળું) શ્રીમંત સરકાર ગાયકવાડ સેના ખાસખેત્ર સમશેર બહાદુર. શીયાણરાવ મહારાજ. ૫-૨૪-૮૬ ખાસ એદોલત ઈંગ્લીશિયા. સંસ્થાન વડોદરા.

જનાબગાં અરજદાર શ્રીમ્. કલાણા કલાણા.

ગરીબ પરકર,— (પછી જે અરજ કરવી હોય તે લખવું. અને છેવટ તારીખ નાંખી સહી કરવી)

(૪) પોલીટીક્સ એજન્ડને અરજ કરવી હોયતો.

(ગયાળું) આજગ અક્રમ વાલાશાને મહેરયાન(અહીં એજન્ડનું નામ લખવું.) સાહેબ બાહાદુરની ખાસ હજુરગાં.

જનાબગાં અરજદાર કલાણા કલાણા.

સાહેબ,— (પછી પોતાને જે હકીકત લખવી હોય તે લખી, છેવટ તારીખ નાંખી નીચે સહી કરવી.)

(૫) મુખ્ય મંત્રીશ્રીનાં અરજ કરવી હોયતો,—

[ગયાળું] ખુદાનિંદ બહેગાન આલી નવાબ મુસ્તેતગા હજરત ધી રાષ્ટ આનરેખલ સર હેરીસ મવરનર સાહેબ અને દર ઈઝલાસ કૌંશીલ.

ના સર નશીન સાહેબ બહાદુરની આલી
જનાબગાં. જાંજીરે મુંગાઇ.

અરજદાર કાઠિઆવાડ દક્ષિણ વિભાગ તાબે રાજ્યસ્થાન (અ-
મુક) તાળાના મોજે (અમુક ગાગ અથવા ગામોનાં નામ લખવાં)ના
મૂળ ગરાશીઆ (અથવા જે હોય તે લખવું) અમુક અમુકની પોકારની
સાથે અરજ એ છે કે, - (એપ્રમાણે લખી પછી જે અરજ કરવી
હોય તે લખવું. જેવટ તારીખ નાંખી નીચે દરજ્જા સાથે રહી કરવી.)

— ૦૦ —

[૬] પોતાના ઉપરી અધિકારી કે કોઇ હોદ્દાદારને
અરજ કરવી હોય, તો તેની રીત પ્રથમ ખતાવેલા રીપોર્ટોના
જેવીજ છે. માટે અત્રે આપી નથી.

ન્યાયની કોર્ટોમાં અપાતી અરજો.

(૧) રોજદારી કામની અરજ.

મે. ફર્ટ ક્લાસ ગાજસ્ટ્રેટ સાહેબની હજુરગાં.

હું અરજદાર (અરજ કરનારનું નામ તથા અટક લખવી). ૨
હેનાર (ગામનું નામ લખવું) તો ધણી નમૂનાથી અરજ કર્યું કે-
પ્રલાણા ફલાણા રહેનાર ફલાણા ગામના ઉપર હું નીચેના ગુન્હાની
ફરીયાદ કરું છું. (અહીં ચોરી, કે સાપરાધ પ્રવેશ વગેરે જે ગુન્હા-
ની ફરીયાદ કરવી હોય તે ગુન્હાનું નામ તથા ખીના લખવી.) અ-
બર હકીકતનાં ૩૫ ઉપરથી જે લાગુ પડે તે ગુન્હા.

હકીકત એવી છે કે, - (સદરહુ ગુન્હા જે રચે, જે વખતે,

જેવી રીતે વગેરે જે હકીકત બની હોય તે હકીકત લખવી) તે ગારી આ અરજ નીધામાં લખ ઉપરના ચુંદાઓ બાબતની ગારી આ ફરીયાદને માટે તેને ગાયે કેશ સલાવી યોગ્ય શિક્ષાએ પહોંચાડવા કૃપા કરશે. આ સંબંધે જે કાંઈ પુરાવો જોઈશે તે રજુ કરવાં તેગાર છું એજ અરજ. તારીખ.

જે ગાણુસ અરજી કરે તેની સહી.

લખનાર તથા ધડનારની સહી.

(૨) દીવાની કામની દાવા અરજી.

અમુક ગામની દીવાની કોર્ટમાં.

અરજ કરનારનું નામ, બાપનું નામ } વાદી.
જાત, ઉગર, તથા ગામ. }
વિરુદ્ધ.

સાગાવાળાનું નામ, બાપનું નામ. } પ્રતિવાદી.
જાત, ઉગર તથા ગામ. }

દાવો રૂ (રકમ લખવી.)

હું વાદી અરજ કરું છું કે,—

સદરહુ પ્રતિવાદી પાસે સંવત (શાલ લખવી.) ના માસ (ગ-
દિનાનું નામ.) ની (તિથિ તથા વારનું નામ લખવું) ની મિતિના
તેના લખી આપેલ દસ્તાવેજને આધારે વ્યાજ સુદ્ધાંત રૂપિયા (ર-
કમ લખવી.) ની રકમ ગાયું. તેની વિગત.

ખતની રૂબરૂ મુદ્દત રૂપિયા... ૨૦૦૦

બ્યાજના રૂપિયા... ... ૫૦૦

કુલ રૂ ૨૫૦૦

તેમાંથી વસુલ રૂપિયા... ... ૧૦૦૦

નંકરી લેણા રૂ. ૧૫૦૦

એ રીતે પ્રતિવાદી પાસે રૂપિયા ૧૫૦૦) માણું છું. તે એક-
થી વધારે વખત ઉધરાણી કર્યા છતાં, આપતો નથી. માટે આ દા-
વાના ખર્ચ સુદ્ધાંત, તેની જાત અને ગિલ્લત હુપરથી વસુલ અપા-
વાના હુકમનામું કરી દેવા ગઠ્ઠેરબાની કરશે. દાવાવાળા દરતાવેજ-
ની નકલ આ સાથે રજુ રાખું છું. દાવાનું કારણ (કરારની શાલ
તારીખ વગેરે લખવું.) તારીખે ઉત્પન્ન થયું છે. એજ અરજ તારીખ.

આખી લીટીમાં વાદીની સહી.

હું વાદી ઇકરાર કરું છું કે,—આ અરજમાં લખી વાત મારા
જ્ઞાણ, તથા માનવા, સુજળ ખરી છે. તારીખ.

આખી લીટીમાં વાદીની સહી.

લખનાર ધડનારની સહી.

દીવાની કાગમાં અપીલ સિવાય જેટલી અરજો લખવામાં
આવે તેનું ગયાળું તો દાવા અરજના ગયાળા પ્રમાણેજ થાય છે.

[૩] દાવા અરજમાં પ્રતિવાદીઓનો જવાબ.

ફસાણા માગની દીવાની કોર્ટમાં.

મુકરદમા નંબર. (નંબર લખવો.)

અરજ કરનારનું નામ ઠામ વગેરે } વાદી.
લખવાં.

વિરૂદ્ધ.

સાગા વાળા એટલે પોતાનાં નામ ઠામ } પ્રતીવાદી.
વગેરે લખવાં.

દાવો ૩ (રકમ લખવી)

હું પ્રતિ વાદી નંબર (નંબર લખવો) ના વાદીના દાવાના
જવાબમાં અરજ કરું છું કે,—
(જે જે જવાબ આપવો હોય તે કારણ સહીત કલમ વાર લખવો.
અને છેવટ તારીખ નાંખી નીચે સહી કરવી).

૪ અપીલ દીવાની કામમાં.

સ્વયાંત ફલાણી નામદાર કોર્ટમાં.

અપીલ કરનારનું નામ ઠામ ગામ } અપેલેટ.
વગેરે લખવું. (મુક્ત પ્રતિવાદી.)

વિરૂદ્ધ.

વાદીનું નામ, જાત, અડક, ગામ } રીરપોન્ડેન્ટ.
વગેરે (મુળ વાદી.)

દીવાની કોર્ટના મુકદમા નંબર ફલાણીમાં થએલો ઠરાવ
રદ કરવા બાબત.

હું ગયાજે લખેલો અપેલેટ ધણી નમ્રતાથી અરજ કરું છું
કે,—આજમ ફલાણી દીવાની કોર્ટના મે. મુનસિફ સાહેબે, તારીખ

દશાણ્વીના રોજ અમારી વિરૂદ્ધ કરેલ ઠરાવથી નારાજ થઈ, યજ્ઞેષ્ઠ ઠરાવની ખરી નકલ આ સાથે સામેલ રાખી, આ અપીલ કરવા રેન્ન-માયુ છું,—

(પછી અપીલ કરવાનાં જે જે કારણો હોય તે કલગ વાર લખનાં. જેવટ તારીખ નાંખવી.)

અપેલેન્ટની સહી.

લખનાર ધડનારની સહી.

આજમ=મોટા

મહેરખાન=દયાનાળા

હેદ્દો=અધિકારની જગ્યા.

મુખ્ય=સર્વથી મોટા

રિપેર=સમુ નમુ

ગલીચી=મંદવાડ

ધરડીમેન્ટ=દર્દીમનનો અડસદો

ગાજીએટ=ફોજદારી કાગમાં ન્યા-

ય કરનાર

મુનસફ=ન્યાય કરનાર

મુદત=વખત

સત્યતા=સાચાપણું

સરવે મુખીન્ટેન્ટેન્ટ=ગાયણી ખા-

તાના તપાસનાર.

અશક્તિ=નબળાપણ

રોજનામું=ખુશીથી લખી આપે-
છું

મુખતાર નામું=પોતાને બદલે કાગ
કરવાનો હક આપવાનું દસ્તા-
વેજ.

અદાલત=ન્યાયની ઠાંટ

વાદી=ખોલનાર, અરજ કરનાર
પ્રતિવાદી=સામે ખોલનાર, સા-
માવાળો

વિરૂદ્ધ=સામું

પ્રતિપાળ=પાળનાર

મહારાજાધિરાજ=મોટા રાજાઓ
ના પથુ રાજા

શ્રીમંત=શોભાવાળા, કે લક્ષ્મી-
 વાળા
 દાવો=હકની ગાગણી
 ઉત્પન્ન=પેદા
 ઈકરાર=કબુલ્લાત
 ગિલ્ફત=પૈસો ટકો
 અપેક્ષેટ=અપીલ કરનાર
 રીપોન્ડેન્ટ=અપીલનો સાગાવા-
 જો.
 મુકદ્દમો=કેસ
 સર=સાહેબ
 સેના ખાસ ખેત્ર=સેનાને રમાડનાર
 સમશેર બહાદૂર=૧૨વારના બ-
 હાદૂર
 ગરીબ પરવર=ગરીબની પરવર.

શી કરનાર, દીનદયાળ
 સલામત=આપાદ
 કમતરીન=ધણેજ તાગેદાર
 શીદની=સેવા કરનાર નોકર
 અદળ=વિવેક સહિત
 કુરનશ=ધણીજ નમ્રતાવાળી સ-
 લાગ
 અખંડ=આખું.
 પ્રાઇ=મોઢું
 પ્રતાપ=પરા, કીર્તિ, શક્તિ વગેરે
 ગૌ=ગાય
 કોર્ટ=ન્યાય કરવાની જગ્યા.
 ન્યાય=ધનસાફ
 ફરટકલાસ=પેસો કલાસ

ભાગ ૪ થો.

“ધરેણાઉ ખત.”

સંવત્ ૧૯૪૬ ના વર્ષે અશાઃ સુદ ૫ વાર સોમે શા. ગવા-
 નીદાસ તાપીદાસ માને કપોળ વાણિયા રહેવાશી બંદર ધોધાના જોગ
 લી. દોશી ભીગજી મોરારજી માને પેદ્રવાળ વાણિયા રહેવાશી ધોધા
 બંદરના જત તમારી પાસેથી રૂપિયા ૪૫૦) આંકે ચારસો પચાસ

પુરા રોકડા લીધા છે. એને પેટે અગાઈ ધર એક બાપુકું મળકુર
ગાગના નાગરવાડા મધ્યે ચોઝા. મનસુખરાગ આદીતરાગના ધર-
ની પાસે છે તે તમોને ધરેણે આપ્યું છે. એ ધર ઉત્તર દક્ષિણ
લાંબું ગજ ૧૨ અને પૂર્વ પશ્ચિમ પહોળું ગજ ૧૦ છે. એ ધરની
ચાર દિશાની વિગત. પૂર્વ દિશાએ એ ધરની ચાલનું નાર
રાજ ગાંઠમાં પડે છે. પશ્ચિમ દિશાએ પછીત ભટ દેવજી પ્રેમજીના
ફળીયામાં પડે છે. ઉત્તર દિશાએ કરો રાજગાંઠમાં છે. તેમાં બારી
તથા જળીયાં છે. દક્ષિણ દિશાએ દેશાષ્ટ પરભુલાલ મે તીલાસનું
ધર છે. તે વચ્ચેનો કરો જાંવેનો મજમું છે એ ચતુર્થિ પ્રમાણે પછી-
તથી તે આગલા બાર સુધી હેઠળ ઉપર બધું ધરેણે આપ્યું છે.
એ ધરમાં તમો પોને રહે કે બીજાને ત્યાં ધરેણે મૂકા, અગર ત-
ગાઈ મન માને તેમ કરો. એ ધર લાંબું તુટયું તથા જળીયાંની
ખોટ અગારેં માથે છે. ચલામણી તમારે માથે છે. એ ધરની બોલી
વારસ ૧૦ દશની કરી છે. એ પુરી થયે રૂપિયા આપીએ ત્યારે
અગારો દાવો; ત્યાં સુધી અગારો દાવો નહીં. એ ધરનું બાકું નહીં
ને રૂપિયાનું વ્યાજ નહીં. એ ધર ઉપર કાર્ઠ દાવો કરે તેનો જવાબ
અમે દઈએ. આ દસ્તાવેજ અમે અગારી રાજપુત્રીથી તથા અ-
કલ્લ હુશીઆરીથી મિત્તન કાયમ રાખી લખી આપ્યું છે, તે અ-
મોને તથા અગારા વારસ વફીલોને કબુલ મંજૂર છે.

સંહી.

અત્ર ગતું

તત્ર સાખ

દોશી. બીગજી મોરારજી ઉ-

૧ શા. કેશવજી મંગાદાસની

૫૨ લખ્યા પ્રમાણે સહી

શાખ. ધણી બેહનુર

૧. શોની. દામજી પરશોતમની

શાખ ધણી બેહનુર.

વેચાણુ ખત.

સંવત્ ૧૯૪૬ ના બાદરવા વદી ૧૨ બુધવાર. ખરીદદાર શેઠ જગન્નાદાસ ત્રીભોવનદાસ. જ્ઞાને કપોળ વાંણિયા. જોગ લી. વેચનાર મેમણુ હાજી ગાગદ જુગા રહેવાશી દેસવાડા ખંદરના. જત અગાફે ધર ૧ દેવવાડા ગધે છે તે ૩ (૧૫૦૧) અંકે પંદરસે એક પુરા લઈ તમોને વેચાતું આપ્યું છે. તે ધરની લાંબાઈ ઉત્તર દક્ષિણ હાય ૩૦ તથા પૂર્વ પશ્ચિમ હાય ૨૦ છે એ ધરની ચારે દિશાની વીગત. પૂર્વ દિશાએ શા. જગન્નાદાસ જોકુસદાસની પછીત સદરહુ ધરના ખાળાની પાછળ પડે છે. પશ્ચિમ દિશાએ પાર આપેલું છે તે રાજગાર્ગ પર પડે છે. ઉત્તર દિશાએ જમીનનો ખાલી ભાગ સરકારી રાજગાર્ગનો ચાલે છે. દક્ષિણ દિશાએ ગજમું ભીતે શા. રંગનાથદાસ પુરષોતમદાસની છે. ધર બે ઉપર અગાશી છે તેનો ખાળ શા. જગન્નાદાસ જોકુસદાસની પછીતમાં પડે છે, તથા રસોડાનો ખાળ પણ ત્યાં પડે છે. વરસાદના પાણીનો નીકાલ અગાશીમાંથી રાજ ગાર્ગમાં જાય છે. એ ચતુર્ધિ પ્રમાણે અગાફે આપ્યું ધર તમોને વેચાતું આપ્યું છે. તે ઉપર અગારો કશો દર હાવો રહ્યો નથી. અગારાગ નાંદવા કરેલ છે. ગજકુરં ધર ખાળત તેનો કોઈ હાવો કરે તો તેના જોખમદાર અમે છઈએ. સરકારનું રજીસ્ટર તથા ખીન્નું સરવે કામ તે તમારે માંધે છે. આ ખત અમે અગારી ખુ.

શીથી લખીઆપ્યું છે, તે અગારા વારસ વકીલોને કયૂલ મંજૂર છે સહી.

આત્ર	મનું	તવ	સાખ.
મેમણ હાથ માગદ જુ-	૧	બટ નારણજી શંકરની સાખ.	
માનું મનું ઉપર લખ્યા	૧	શા. નરશી ભદ્રજીની સાખ.	
પ્રમાણે સહી.	૧	પાઠક અનાંતરય પ્રભુલાલની સાખ.	

દરખાસ્તી જમીન વેચાણનો લેખ.

નંબર ૧૨૪૮૦

મહારાણા શ્રી, અગર શ્રી સરકાર, સંસ્થાન શ્રી, દરખાસ્ત. વી. ફલાણા માગના રહીશ જોસી કેશવજી હરજીવન જત તમો- ને આ લેખ હજુર કોરટના નંબર ૭૧ તા. ૧૦-૬-૬૦ ના ફરમાનથી લખી આપવામાં આવે છે કે સ્વસ્થાન મુજકુરમાં ગાળી-વાડાની દરખાસ્તી પડતર જમીન જે કે પાઠક સોમેશ્વર હરદેવને વે-ચાણ આપેલ જગ્યોથી દક્ષીણાદી તરફના લોટ માંહેની જમીન હાથ ૭૭૭૭૭ સાતસે પોણી અઠોતેર અઘાટ લેવા માગણી કરતાં છેવટની માગણીથી નીચે લખ્યા મુજબ જગ્યો આપવામાં આવી. તેના બ-રત તથા ખુટની વીગત.

“ પૂર્વ તરફ લાંબી હાથ ૩૦૧ છે તે તરફ રસ્તો છે.

“ પશ્ચિમ તરફ લાંબી હાથ ૩૦૧ છે તે તરફ દરખાસ્તી પડતર જમીન છે.

“ ઉતરીદી તરફ હાથ ૨૧૧ છે તે તરફ પાઠક સોમેશ્વર હરદે-વનું ઘર છે.

” દદીશુદી તરફ હાથ રજા છે તે તરફ દરબારી ધર તેમાં
ગાળી ગીગા જીવા રહે છે.

એ ચાર ખુટ વચેની જમીન છે. તેનો ગુણાકાર કરતાં કુલ
ચોરસ હાથ ૭૭૭૭૭ છે. પ્રત હાથ ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦ લેખે કુલ
રૂપીયા ૫૮૩-૫-૦ આંકે પાનસો ત્રાસી રૂપિયા પાંચ આના
તથા રૂ. ૨-૦-૦ લેખ સહીના મળીને કુલ રૂ. ૫૮૫-૫-૦
પાનસો પંચાસી પાંચ આના લઈ, ઉપર લખી જમીન અઘાટ ગામ
શીરસ્તે આપી છે. તેમાં ગમે તેવી ધગારત કરી તમે તથા તમારા
વંશ વારસદારી હોય તે સુખરૂપે વાપરજો, ભોગવજો તથા ઉપર
લખી જગ્યોમાં એક વખતને માટે યોગ્ય જગ્યોએ બારી બારણાં
મૂકશો તેની શી લીધામાં આવશે નહીં. તે બાજતમાં તમને દરબાર
શ્રી તરફથી કોઈ પ્રકારે મુઝાયેગ થશે નહીં. સંવત ૧૯૪૬ના બા-
દરવા સુદી ૨ વાર ભોગ તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર સને ૧૯૯૦
રજી ૫લાણા કુલાળા,

સહી

કારકુન.

કારબારી.

() સ્વસ્થાન અગર દરબાર.

ભાડા નામું.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે ભાદરવા વદી ૫ ભોગવાર શા. કર-
શનદાસ પ્રાણજીવનદાસ, જોગ.લી. ગાંધી કહાનદાસ વલ્લભદાસ જત
અગારી દુકાન ૧ એક મુંગઈ મધ્યે ખલાસી ચકલામાં ખોળા બુ-
ગાસકુરની દુકાનની જોડમાં છે, તે તમને કુલ ભાડે આપી છે.
તેનું ભાડું વરસ ૧)ના રૂ. ૧૨૫) આંકે એકસો પચીસ ચઢે છે.

તેની જાંધી વરસ ત્રણની કરી છે. ત્યાં સુધી અગારાથી દુકાન ખાલી કરાવાય નહીં. તે દુકાનનું ભાડું વરસો વરસ ચઢે ચઢ્યું લઈએ. સહી.

અત્ર ગતુ

તાત્ર શાખ

૧ ગાંધી કલનદાસ વલ્લભદાસ.
સ. ગતુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે
સહી.

૧ શા. પ્રાણજીવનદસ ગોકુળદાસ-
ની શાખ.

૧ વેરા અખદલા પીરંગનની શાખ.

ખેડુ લોકોનાં ખત.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે અપાડ વહી ૮ વાર ખુલે. શા. અગ. રસી દમોદર જોગ લી. પટેલ વીજનનંદ ગીગા. રહેવાશી મોજે શી-ગર જાંદરના જત તમારી પાસેથી રૂ. ૨૦૦) આંકે જસો પુરા રા-કડા લીધા છે. તેનું વ્યાજ માસ ૧ એકે શત ટકા ૧ લેખે ચઢે સહી. તેને પેટે અગાઈ ધર ૧ રેણુકનું પટેલ આતમારાગ પ્રામ-જના ફળીયાગાં છે, તે તથા જળદ નંગ એ. રોજ્યા, તથા બેંસ ૧ ખડાપ, એ રીતે તમને રૂપિયાને પેટે ગાંડી આપ્યું છે. આ રૂપિયા અમે અગારા દીકરાના વીવા કરવા સાથે લીધા છે. તો આવતી સાં-લતો આગતરથી તે પાછતર સુધીનો જે મલક થાય તે તમારે ત્યાં ભરવો છે. તેમાં તપાવત કરવી નથી. જ્યારે તમારા રૂપિયા ભરી પામીએ ત્યારે અગારો ઉપર લખેલો ખાત તમારા હવાલામાંથી છુટે. ત્યાં સુધી અગારાથી એ ખાત કાઢીને ત્યાં ગીરવી મૂકી શકાય નહીં. આ દસ્તાવેજ અમે અગારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ્લ હુશિઆ-રીથી ગિજન કાયમ રાખી લખી આપ્યું છે તે કમુલ મંજુર છે.

દી. ગો. સુંદરજી ભગવાન તે પટેલ વીજ્ઞાન્યુંદ ગીગાના કહેવાથી.

અત્ર ————— ગતુ

તત્ર ————— શાખ

૧ પટેલ વીજ્ઞાન્યુંદ ગીગાનું

૧ મેહેતા બાઈશંકર શાલુલા-

ગતુ ઉપર લખ્યા પ્રગણે.

લની શાખ.

સહી છે.

૧ પટેલ પ્રેમજી નારાયણી

૧ આ એવાણુ ધણીના હા-

શાખ.

થનું છે.

વારસ નામું.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે ગાગસર સુદ ૬ વાર ખુદે. શા આણુ-
દેજી મોરારજી માને કપોળ વાણિયા ધંધો નેસ્તીનો. જોગ લી. શા.
તથુમ ધ હરખા માને કપોળ વાણિયા. જત હું ગારી રાજી રજાન-
દીગી કમુલ કઈ છું કે ગારે કાંઈ સંતાન નથી, ગાટે તમે અમારા
બત્રિજા છો, ને તમેને અમોએ અગારા વારસું કર્યાછે. તે અમારું
ધર એક નવાપરામાં છે જે મધ્યે અમે રહીએ છીએ તે, તથા અ-
મારું ધરેણું ગાંડું તથા લૂગડાં લતાં પેટી પટાશ, તથા દર દસ્તા-
વેજ, તથા રાય રચીલું અને જેટલી મીલકત અગારા વડીલોપા-
ણીત હતી તે બધી તમને સોંપીને તમને વારસ કર્યા છે, ને તમારે
અગને જીવતાં પાણવાં ને મુએથી અગારી ઉત્તર ક્રિયા કરીને અ-
ગને દેવલોક પોઆડવાં એવા કરારથી અમે અગારી રાજી ખુશીથી
તથા અકંક્ષા હોંશીઆરીથી આ વારસનામું લખીઆપ્યું છે તે અ-
મારે કમુલ મંજુર છે સહી.

અત્ર મતુ
શા. નયુભાષ હરખાતું, મતુ
ઉપર લખ્યા પ્રગણે સહી.

તત્ર સાખ.
૧ શા. નાગરદાસ માધવદાસ-
ની સાખ ધણી ખેહજુર.
૧ મેતા. કાલીદાસ પરશુદાસ-
ની સાખ ધણી ખેહજુર.

અંગ ઉધાર ખત.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે મહા સુદ ૨ વાર ભોમે શા. મનજી
કેશવજી. જોગ લી. હુવાર હરજી રામજી. જત તમારી પાસેથી રૂ. ૫૦)
આંકે પચાસ પુરા રોકડા લીધા છે. તેનું વ્યાજ માસ ૧ એકે સત
એકે ટકા ૦૧૧ આંકે રામ જાર લેખે ચઢે સહી તેનું વ્યાજ ૬૨
વરસે ચઢે ચઢયું દેવું છે. એ રૂપિયા માગો ત્યારે રોકડા દેવા છે,
આ ખત અમે અમારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હુશિઆરીથી
મિગજ કાયમ રાખી લખી આપ્યું છે તે અમે તથા અમારા વારસ
વહીસોને કબુલ મંજુર છે. સહી.

અત્ર મતુ
૧ લી. હુવાર હરજી રામજી
મતુ ઉપર લખ્યા પ્રસાણે
સહી છે. દા. હુવાર જાદ-
વજી પ્રેમજી.

તત્ર સાખ.
૧ દોસી. પ્રેમચંદ હરખચંદ
ની સાખ.
૧ મેહેતા નાગરદાસ ભમવા-
નદાસની સાખ.

“દાગીના ઉપર ખત.”

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે પોસ વહી ૮ વાર ગુરુ શા. ભમવાન-
દાસ નયુભાષ ભેમ લી. સુતાર જોવરધન પ્રેમજી. જત તમારી

પાસેથી રૂ. ૩૦૦) આંકે ત્રણસો પુરા રોકડા લીધા છે. તેનું વ્યાજ માસ ૧ એકે શત એકે ટકા બા અરધા લેએ ચઢે સહી. તેને પેટે દાગીનામાં હેમનો વેઠ ૧ તોલા ૩૫-૨ સાડાત્રણ બે વાલ, તથા હીરાકંઠી ૧ હેમની બોલા બા સાડાનવની, તથા કડાં બેડ ૧ હેમનાં તોલા. પા.—૬. સવાપાંચ છ વાલ. એ રીતે દાગીના ત્રણ ચઈ કુલ તોલા ૧૮૫ ને આશરે છે. તેનું વ્યાજ દર વરસે ચઢે ચઢ્યું દેવું છે. તેમાં તફાવત કરવી નથી. વખતે અગારાથી વ્યાજ ભરી ન શકાય તો ત્રણ વરસે ધરેણુ ધરેણુવટ છે. એ લખ્યું સહી.

અત્ર _____ ગતુ તત્ર _____ શાખ.

૧ લી. સુતાર ગોવરધન ૧ શા. ગોપાળજી અગરશીની
પ્રેમજી કપર લખ્યા શાખ.
પ્રમાણે સહીએ દા. પો. ૧ જોસી. પુરષોત્તમ નાગજીની
શાખ.

વસિયતનામું.

હું છોટાલાલ ન્યાલચંદ માને નાગર વાણિયો. ઉમર વર્ષ (૬૫) પાંસેઠ. રહેવાશી સુરત બંદરનો. હું ગાંધી આ છેલ્લું (વીજ) વસિયતનામું મારી જીંદગીની આજ્ઞારીપણાની આખર અવસ્થામાં કરું છું કે પાછળ મારા ચોકસ નીમેલા વારસને કોઈ સાથે તકરાર ન પડે. મારી પુંજનો આંકડો હાલ નીચે પ્રમાણે છે. તે પંચને સોંપેલી રકમની વ્યવસ્થા કરવાની લીગત.

૨૦૦૦) ધર ૧ એક સુરતમાં ગોપીપરાની ક્ષીપવાડમાં શા. વીજ-જી.ખણદાસ રામદાસના ધરની જોડમાં રહેવાનું રૂ. ૨૦૦૦);

ને આશરે છે.

૧૦૦૦૦) ધરનો મળો ૧ મુંબઈ મધ્યે કાળકા દેવીના રસ્તા ઉપ-
ર ગારવાડી શીવભાલ મોતીલાલની સામે છે તેની કી-
મત રૂ. ૧૦૦૦૦) ને આશરે છે.

૫૦૦૦) દુકાન એક મુંબઈ મધ્યે મારવાડી બજારમાં મોતીલાલની
આલીમાં. શા. ઝવેરીલાલ શાકરલાલ ઝવેરીને બાડે આપી
છે તેની કીમત રૂ. ૫૦૦૦)

૬૦૦) ગાડી સીગરામ જોડી ૧ તથા બળદ જોડી ૨ સુરત મધ્યે
છે તેની કીમત આશરે રૂ. ૬૦૦) ની છે.

૯૦૦૦) ધરેણું સરવે મારી યાદ મુજબ રૂ. ૬૦૦૦) ની કીમતનું છે.

૨૫૪૦૦) રોકડાં નાણાંની વિગત.

૧૫૦૦૦) સરકારી પ્રોપીસરી નોટ ટકા ૪) ના વ્યાજ-
વાલી રૂ. ૧૫૦૦૦)ની છે.

૫૦૦૦) સરકારી પ્રોપીસરી નોટ ટકા ૪૫૫ સાડા આરના
વ્યાજવાલી રૂ. ૫૦૦૦) ની છે.

૫૦૦૦) મુંબઈ બેંક મધ્યે આલુ ખાતામાં રૂ. ૫૦૦૦)
યાપણુ બાકી છે.

૪૦૦) મુંબઈ પોસ્ટ હાફીસ સેવીંગબેંકમાં રૂ. ૪૦૦) અન્ન
નામત મુકેલા છે.

૨૫૪૦૦૦)

૫૨૩૦૦)

ઉપર લખ્યા પ્રમાણુ મારા સરખ પુછા રૂ. ૫૨૩૦૦) ની

છે તે પુંભનો વારસ મારા બાઇનો દીકરો મોહનલાલ ક્ષત્રીદાસને ઠરાવેલ છે. તે ઉપરે સગીર હોવાથી તેની દેખરેખ માટે નીચે જણાવેલ પંચને નીમું છું જેથી ઊગરભાયક થતાં સુધી વહીવટ કરી નીચે જણાવેલ પ્રમાણે ચોગ્ય વખતે વ્યવસ્થા કરે.

શ્રી મોતીલાલ પ્રભુદાસ, મેતા મનસુખરામ કૃષ્ણરામ, શ્રી. શામરાવ પાંડુરંગ વકીલ.

એ ત્રણ જાગ્ય સરવે વહીવટ કરે ને વારસ ઊગરે પહોંચતાં લખેલ રકમ તેને સ્વાધીન કરે.

૧ ધર ૧ જે સુરત મધ્યે જોગીપરાની છીપવાડમાં છે તે વારસ રાખે.

૨ મુંબઈ મધ્યે કાલકાદેવીના રસ્તા ઊપર માળો ૧ રૂ ૧૦૦૦૦) નો છે તેના બાડાની ઉપજમાંથી વરસ ૧૫૦ બાડું સુરત આગના નિરાશ્રિત ૫૩માં ભરવું, અને બાકીના સઘળા બાડાની ઉપજમાંથી દર વરસે એક મરીય બ્રાહ્મણના હોકરાને જનોઈ પહેરાવવું, અને બીજી વરસદીનની ઉપજમાંથી બાકી રહે તે મરીય ભાંડાનો મેળાવડો કરી ખાવાનું આપાની દેવું. એ સરવે પંચે મળીને કરવું.

૩ મુંબઈ મધ્યે મારવાડી જામરમાં દુકાન ૧) મોતીલાલની માલની બાજુમાં રૂ ૫૦૦૦) ની છે તે મારી છોકરી હરકુંવર ને નામે ચડાવી દેવી.

૪ માડી સીમરામ જોડી ૧ તથા બળદ જોડ ૨ છે તે વારસદાર મોહનલાલને સ્વાધીન કરવું.

૧. ધરેણું રૂ. ૬૦૦૦) નું છે તેમાંથી રૂ. ૨૦૦૦ મું ખાસી છોકરી બેન કુંવરને આપવું તથા રૂ. ૨૦૦૦) નું અમારી બેન મહાકું હરવરને દેવું. બાકી રૂ. ૪૦૦૦) નું મોહનલાલને સ્વાધીન કરવું.
૨. રોકડાં નાણાંની વ્યવસ્થા નીચે પ્રમાણે કરવી.
૧. સરકારી પ્રોમીસરી નોટ ટકા ૪)ના વ્યાજ વાળી રૂ. ૧૫૦૦૦ છે તેનું વ્યાજ આવે તેમાંથી તાપી નદી પરની ધર્મશાળામાં ખરચને મુગ્ધું સદાવ્રત આપવું અને તે નોટ પચના કબજામાં રાખી સરવેની મરજી પડે ત્યાં અનામત રાખી મૂકવી. અને દર વરસે વ્યાજ લઈ ઉપલા સદાવ્રત ખાતે નાખવું.
 ૨. સરકારી પ્રોમીસરી નોટ ટકા ૪)ના વ્યાજ વાળી રૂ. ૫૦૦૦) ની છે તેમાંથી રૂ. ૨૦૦૦) ની મારી છોકરી બાઈ હરકુંવરને નામે ચડાવી દેવી તથા રૂ. ૧૦૦૦) ની બેન મહાકુંવરના નામ પર ચડાવી દેવી. તથા રૂ. ૧૦૦૦) ની બાઈ મોહનલાલના નામે ચડાવી દેવી. તથા રૂ. ૧૦૦૦) વેચી નાખવી અને મારા ઉત્તરકાર્યમાં વાપરવી.
 ૩. રૂ. ૫૦૦૦) મુંબઈ બેંકમાં અનામત છે તેમાંથી રૂ. ૨૦૦૦) ખરચી સુન્તમાં તાપી નદી ઉપર ધર્મશાળા બંધાવે તથા રૂ. ૩૦૦૦) મુંબઈ વાલકેશ્વર ધર્મશાળાના ફંડમાં આવે.
 ૪. રૂ. ૪૦૦] બાઈ મોહનલાલ મારી ઉતરકિયાનાં ધરમમાં ખરચે. ઉપર સંબંધી મારી સ્થાવર તથા જંગમ મીલકત મારી હોંસવેલાં પચમાં મારી વોરસે હળુર ઉપર જણાવેલ પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરે. અને રોકડ નાણાંની પણ પચ મોહનલાલ કરે.

તેનું નામું સરવે વારસદાર બાપ મોહનલાલની પાસે રહે. અને સરવે દેખરેખ રાખે. આ વીલ યા તે વસીયતનામું મેં ગારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હુશીયારીથી મારા વકીલ હજીર લખાવ્યું છે તે મારે તથા મારા વારસ વકીલને કબુલ મંજૂર છે સહી સંવત ૧૯૩૬ ના.

અત્ર	ગતુ	તત્ર	સાખ
શા. છોટાલાલ ન્યાલયઠંની		૧ શાગરાવ પાંડુરંગ શાખ. વ-	
સહી. ઉપર લખેલું વીલ મેં		કીલ સુરત ડીસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ.	
મારી રાજી ખુશીથી કરી		૧ શા. અમુલજી સારાભાઈ શાખ.	
વારસ ને ઠગવી પંચને સોં-		૧ મી એમ. એ. પોલક આસી-	
પ્યું છે.		સ્ટંટ કલેક્ટર સુરત મ્યુનીસી-	
		પાલ.	

“ધર્મપત્રિકા.”

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે માગશીર સુદી ૧૨ વાર ગુર. વેદીયા દેવશંકર ભગવાનજી યાતે શ્રીગાળી બ્રાહ્મણ. જોગ લી. શા. ઝવેર-ચંદ પ્રેમચંદ યાતે શ્રાવક વાણિયા રેવાશી વઢવાણવાળા. જત અ-માર્ગ હાટ ૧ એક ખગર વચ્ચેનું દેરાસર પાસે છે તે અમોએ અગારી રાજી રજવંદીથી તગને શ્રીકૃષ્ણાર્પણ આપ્યું છે. તે ચંદ્રો-કાળ આપ્યું છે. ને અમોએ અગારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હુશિયારીથી તગને ધર્મ પત્રિકા લખી આપી છે. એ પર મધ્યે હવેથી મારે તથા મારા વારસનો દર દાવો લાગુ પડે નહીં એ લખ્યું સહી.

અત્ર _____ ગતું
 ૧ શા. ઝવેરચંદ પ્રેમચંદ ગતું
 ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સહી.

તત્ર _____ શાખ.
 ૧ શા. પરમાણુદાસ રાયચં-
 દની શાખ.
 ૧ પટેલ ગોકળદાસ મેઘજીની
 શાખ.

ગણોતનામું.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે ફાગણ સુદ ૫ વાર ભોમે. શા. ગુલા-
 બચંદ રાયચંદ જોગ લી. પટેલ ભીમજી કચરા. જત અમોએ તમારી
 પાસેથી આંગા નંગ ૨૦) સરકારી ખાગની પાસેની વાડીમાં છે. તે
 ગણોતે રાખ્યા છે. તેનું ગણોત સાલ ૧ નું ૩૫૫૫ ૮૦) અંકે
 એસીમાં રાખ્યા છે. અને આંગાનો જે કર થાય તે અમો આપીએ.
 સહી. તેમાં તપાવત કરવો નથી. તેની બંધી વર્ષ ૫ પાંચની કરી
 છે. ત્યાં સુધી તમારાથી છોડાવાય નહીં.

અત્ર _____ ગતું
 પટેલ ભીમજી કચરાનું ગતું.
 ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સહી.

તત્ર _____ શાખ.
 ૧ દોશી. ભગવાનદાસ ધરગદા-
 સની શાખ. ધણી બેહજુર.
 સુતાર. દયાળ નરશીની શાખ.

ફારગતી.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે ફાગણ સુદ ૪ વાર શુકર. શા. કદ્યા-
 શુદાસ તુલશીદાસ જત અગારે લેણું તમારી પાસે દસ્તાવેજ તથા
 ખાતાની રૂપથી હતું તે સર્વે તમે દિસાળ કરી આજદિન સુધી સુ-
 કાવી દાખું છે. હવે અમારે તમારે અમરામના દાવા છે. આ ફાર-

મધ્ય

ગતી અગારી રાજી ખુશીથી તથા અકલ હુશીયારીથી મીઝાજ કાયમ રાખી લખી આપી છે, તે અગારા વારસ વકીલને કબુલ મંજુર છે.

અત્ર મતુ

તત્ર શાખ.

૧ પટેલ ભીમજી કચરા મતુ

૧ ગંગાદાસ ઠાકરશી શાખ.

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સહી.

ધણી બેહનુર.

૧ રૂપજી લાલજી સાખ.

ધણી બે હનુર.

માલનો કબાલો.

સંવત ૧૯૪૫ ના વર્ષે શ્રાવણ સુદ ૧૦ વાર ગુરૂ. શા. ગંગા-દાસ ભગવાનદાસ જોગ લી. શા. જોઠાલાલ પાનાચંદ જત મેં તમેને અગદાવાની માલ દેવા કર્યો છે તેની વિગત.

સાટીનના તાકા ૩૫૦) લંગાઇ ગજ ૧૨૫ પોહોળાઇ ગજ

૧૫ દર તાકા એકના ૩ ૧૫૫ લેખે.

રેશમી ધોતીયાંના જોટા ૨૦૦) અંકે જસો દર બાવ ૩૫)લેખે.

જો. (વગતે માલ દેવા કર્યો છે. તે વહાણ રત્નાગર સહી સ-

લામત પોચાડેથી માલ દિન ૧૫ માં નમુના પ્રમાણે કિતારી આપી-

એ સહી. રૂપિયાની મુદત માસ ૨ બેની કરી છે. તેને પેટે ૩ ૨૦૦)

અંકે જસો જાનામાં લીધા છે. દલાલ પરજુગમ મગનલાલ.

અત્ર મતુ

તત્ર શાખ.

શા. જોઠાલાલ પાનાચંદનું

૧ શા. નરશીદાસ ઘેલાભાઇની

મતુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે

શાખ ધણી બેહનુર.

સહી.

૧ શા. ગીરધર રામજીની શાખ.

ધણી બેહનુર.

“વિવાહ પત્રી.”

“શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥”

સંવત ૧૯૪૬ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૦ વાર શુક્ર શંક્રવી. હરી-
દાસ હીરજી. જોગ. લી. ગાંધી મેઘજી હરજીવન જત અગારી હીકરી
લલીતા વેરે તગારા હીકરા જગ મોહનદાસની સગાઈ કરી છે. તેના
પક્ષાંગી તથા નાતા રીતની વીગત.

૩ ૨૦૧) અંકે બસે એકનું પદ્મું. વર કન્યાનાં નામનાં.

૩ ૩૫૦) નાતા રીતનું ધરેણું.

૩ ૫૦) અંકે પચાસના લુગડાં.

૩ ૧૫૦) અંકે દોઢસો પરણતી વખત. આરીકારીનું ગઠણું.

૩ ૭૫૧

એ રીતે રૂપીઆ સાતસે એકાવનનાં ધરેણું તથા લુગડાં ઉ-
પરની વીગતે તગારે કરવાં.

અત્ર ગતુ. ૧ તત્ર શાખ.

ગાંધી મેઘજી હરજીવન ગતુ શા. ત્રીભોવન ખેડેચરની શાખ.

ઉપર પ્રમાણે સહી. શા. હરજીવન મુળજીની શાખ.

ભરતીઉં.

સ્વસ્તિશ્રી ગહુવા બંદરે મદાસુભર્યાને પુત્રારાધ્યે શા. શ્રીખ
શા. ત્રીભોવનદાસ મુળજી. જોગ શ્રી મુંળાષ્ટ બંદરથી લી. શા. મ-
નસાલ ગણેશકચંદના જેશ્રીકૃષ્ણ વાંચજો. જત અત્રેથી તમારી વ-
તી માલ ખરીદ કરીને વહાણ ૧ નામે વીજળીવાસા. ટંકેલ દાદા
દાસમ. ધણી સોરાબશાહ આદરજી વાળા મધે મેષકલ્યે તેનું ભર-

તીર્થ આજ કાગળ ગદ્યે ઉતારી મેઠલ્યું છે. સંવત ૧૯૪૬.

૬

બાદરવા વહી ૨ બુધવાર લોનકલાક રતલ ૧૦ ઈંચ ૪૦ નંબર
૬૬૬૬ ની ગાંસડી ૧ તાકા ૫૦] દર ૩. ૪ા= કમીશન ટકા ૭)
ભેખે મુદત ગાસ ૨] ની તેના રોકડા ૩. ૨૪૬= આપ્યા તથા
તરી જગાત વિમે વીંગેરે મળુરી ૩.૧૦ા= ૥ બાદબાકી ૩. ૨૩૬ા=૪ા
રોકડા મુકાબ્યાની વીગત.

જ

૨૭૧ા લોનકલાક ગાંસડી ૧ તાકા ૫૦) ૩. ૪ા=

૧ા વહાણુવીજળી પાસાની શી ગાંસડી ૧ ની.

૪ા= ૥ વીમે વોલકટ અધરસ કુંપનીનો ટકા ૨] લેખે.

૩ા= તરીની જગાત ટકા ૧ા લેખે.

૪ા= ૥ દલાલી ટકા ૨ લેખે

૦ા= વહાણુ પર ચડાવ્યાનું ગાડી બાકું.

૦ા= પરચુરણુ ખરચમાં.

૨ા= ધરગાદામાં.

૨૪૬ા=

ખ

૬ા= કમીશન ટકા ૩ ૩ા= વ્યાજ ગાસ ખેનું ટકા ૦ા લેખે

૧૦ા=

૨૩૬ા=૪ા

એ વીગનેથી ભરતીજી ઉતારીને મોકલ્યું છે તે પહોચેથી ત-
પાશીને જમે ખર્ચ કરીને જવાબ લખજો.

વીમાની ચીઠી.

સંવત ૧૯૪૬ ના ફાગણ સુદ ૫ ને વાર ગુર જોગ લી. વી.
માવાળા મહાજન. સગસ્ત. જત વીમો ૧ એક રૂ ૧૫૫૦) નો અંકે
પંદરસો પચાસનો વડાણ એક નામે પીરમગદ ધણીશા અબ્દલ રહે-
માનવાળું. તે શ્રી મુંગધને આડતળેથી નાંગર ઉપડ્યા પછી જોખમ
કપ્પુલ છે. તે શ્રી મહુવાની ખાડીએ નાંગર મુકે જોખમ ઉત્તરે. વળ-
તાં શા. ખેગચંદ શામળ જે ગારકશ મધે માલ ચડાવે તે ઉપર
શ્રી મહુવાની ખાડીએથી નાંગર ઉડ્યા પછી જોખમ કપ્પુલ છે.
તે શ્રી સુરત ચાચવા મુંખછળી આડતળે નાંગર મુકે જોખમ ઉત્તરે.
વરાટ તથા વાગણી સાથે વીમાના લખનારને શીર સળંધ નહીં.
કદાચ વાહાણુની રત્નાગરની કળરંગએ માલ નીસરે તો વીમાવા-
ળા દિરસા કિસગત વેચી લઇએ. એની કળરંગએ સત એકે
ટકા ૯ નવ લેખે કાપીયે. સહી સલામતી રોકડી દલાલ વખતચંદ
વીરચંદ.

૧ લી. શા. ગોવીંદરામ દોલતરામ અંકે રૂ ૧૫૫૦) ની રાશે
અરધો કપ્પુલ છે.

૧ લી. શા. પાનાચંદ હેગચંદ અંકે રૂ ૧૫૫૦) ની રાશે અ-
રધો કપ્પુલ છે.

સતમી નમુનો ૧.

સ્વસ્તિ શ્રી મુંગધ બંદરે મહાશુભસ્થાને પ્રજ્ઞાપારાધ્યે શા. શ્રીપ

હરજીવન હેમચંદ. જોગ શ્રી મહુવા બંદરથી લી. પારસી દોરાબજી દોરાગસજીના દુવા સલામ વાંચજો. જત અત્રેથી બતેલો ૧ નામે વી-જળીપાસા ટડેલ હાગદ રેમાન ધણી શેઠ પ્રાણજીવનદાસ જોસંગવાળા મધ્યે રૂની માંસડી ૨૦૦) અંકે બસો તેનું તોલ ખાંડી ૧૭૪-૬ મણ ૧૪ શેર તથા ચોખાની ગુણ ૫૪ ચઢાવીને મોકલી છે, તે રતનાગરજી સહીમલાગત પહોંચાડેથી ઉતારી લેજો. ને શીવાબંધ તપાસી લઇને પહોંચ લખી આપજો.

રવાના માલની સતમી. સં. ૧૯૪ નમુનો ૨

સંસ્થાન મહાલ તામે બંદરથી વેપારીનો માલ બરી પડાકે નામે ટડેલ ધણી રેવાશી રવાના બંદર ના. સ. ૧૮૮ તેની સતમી.

નં.	માલ ચઢાવનાર વેપારીનું નામ.	માલની તપસીલ					કાનેસો પવાના	માલ ચઢાનારની તહી.
		માલની જાત.	દાગીના	ખાંડી	મણ.	દાખલ		
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯

સહી ટડેલની. સહી.

સતમી નોંધનાર કુલ દાગીના તરી ફરતરી.

સંતમી. નમુનો ૩

નંબર અનુક્રમ સતમી નંબર બંદર કરદમ

હાઉસ તા. મા. સને

પર રાજ્ય.

રવાને માલ બાબત એકંદર સતમી.

વહાણુ ધણી કાલજદર બારદાન મુબઈ ખાં-
ડી તેના ટંગ એમાં નીચે લખેલો માલ બંદર તા-
લુકે થી ચડાવી બંદર અગસ માં લઈ
જાઈ છું.

ટંગે બરીઆપવાના કાણકો				સરકાર કામદારે બરવાનાં કાણકો.				
નિશાનોનું અને બોજનો પ્રકાર.	માલની જાત	નોલ માપવા થવા ગણતરી.	માલની કોમ ત.	માલ ચડાવ- નારનું નામ.	કોનું સાંપવા- નો.	અરજી નોંધ નંબર.	વપારીની અ- રજી પરાબર રજી કરનાર નિશાની.	શેરો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
			ર.આ.પા.					

વહાણુનોંધ નંબર હું પકારાર કરું છું કે ઉપર તપસીલ લખી-
હંકાર ચીઠી નં. આપી છે તે સરવે ખરી છે.

સહી ટંગેલની

સહી સતમી નોંધનારની.

વહાણુમાં સતમી પ્રમાણે

સહી તપાસનારની.

સતમી નમુનો ૪.

પડાક ૧ નામે દોલતપાસા ટડેલ બાડેલા વેરશી મંગા, ધણી
બેરા દેવકરણુ મદાવજી હા. પ્રાણજીવન જ્ઞેશંગ રેવાશી દેલવાડા તે
ખારકશ મધે નીચે લખ્યા વેપારીનો માલ બરી નવાળંદરેથી શ્રી
મુંબાઇ હંકારતાં તેની સતમી.

સોપતાં શા. અગરશી દામોદર હવાલે મુંબાઇ શા. માધવ-
દાસ અગરશી.

રૂત ગાંસડી ૮ નામે અમદા. આં. ૧૦૫ આં ૧ થી ૮ સુધી
ધૂત કુડલી ૫૦ તેમાં મણુ ૬૦ પાકા કુડલી ઉપરના. અમદા.
સોંપત શા. ઓધવજી ઠાકરશી. હવાલે મુંબાઇ હા. વલ્લભ ઠાકરસી
એરડી ગુણુ ૮૦ નામે ઓમદા. આં ૧૨૫ તેમાં આં. ૨૦
તેલનાં પીપ નંગ ૫ નામે ઓમદા. આં ૧૨૫ તેના મણુ
૧૦૦ સખારદાન

ઉપર મુજબ માલ ચડાવી રવાના કર્યો છે. તે રત્નાગરજી સહી
સહામત પોચાડેથી ઉતારી પોચ લખવી. સંવત ૧૯૪૬ ના માગશર
શુદ્ધ ૧૦ ભોગ.

વેપારીના કામકાજનો કાગળ.

સ્વસ્તિશ્રી મુંબાઇ બંદરે પુજ્યારાધે શા. શ્રીપ. ખુશાલદાસ
મોતીચંદ જોગશ્રી અમદાવાદથી લી. શા. વખતચંદ ગુલાબચંદ. જ-
ત અન્નેથી મેહેના. ભગવાનદાસ નારણદાસ તગારી તરફ આન્યા છે,
તેને રૂપૈયા ૧ એકથી પાંચસે સુધી જોષએ તો આપજો. એ વીશે
અમારા કાગળની પૂછપાછ નહીં. આ તરફનું કામકાજ લ-

ખતાં કરી વાતે જીદાષ્ટ ન જાણવી. દુકાન તમારી છે. એજ વિ-
નંતિ. સંવત ૧૯૪૬ ના બાદરવા વદ ૧ વાર સોગ.

હુંડી.

સ્વસ્તિ શ્રી મુંગધ બંદરે મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધ્યે શા. મ-
નમોહનદાસ અમીદાસ જોગ. શ્રી રાજકોટથી લી. ગાંધી વીરજી ના-
નજીના જોગોપાલ વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા વોરા. હરજીવન કાનજી
પાસેથી રૂ ૫૦૦ અંકે પાંચસો પુરા રોકડા લીધા છે. તેની મુદત
હુંડી પહોંચ્યા પછી દિન ચારની રીતના, નામે શા. વેપારી જોગ.
રૂપિયા હુંડીની રીતના ત્રણ ઠામ ઠેકાણું ચોક્કસ કરીને આપજો. નિ-
શાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. સંવત ૧૯૪૬ ના જોઠ શુદ્ધ ૨
વાર રવેજી દા. મેહુતા. રેવાશંકર પ્રભુરામના જોગોપાળ વાંચજો.
નામે રૂપિયા અઢીસેથી ગમણા
પાંચસો પૂરા કરી આજો.

રૂ ૫૦૦.

પેઠ.

સ્વસ્તિ શ્રી મુંગધ બંદરે મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધ્યે શા.
મનમોહનદાસ અમીદાસ. જોગ શ્રી રાજકોટથી લી. ગાંધી વીરજી
નાનજીના જોગોપાલ વાંચજો. જત તમારા ઉપર પ્રથમથી હુંડી રૂ
રૂ. ૫૦૦ અંકે પાંચસો પૂરાની લખી અમારી, રાખ્યા વોરા હરજી-
વન કાનજી પાસેથી મુદત હુંડી પહોંચ્યા પછી દિન ૪ ચારની, નામે

શા. વેપારી જોગ, રૂપિયા હુંડીની રીતના અથ ઠાગ ઠોકણું ચોકસ કરીને આપજો, નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. લખી જેઠ શુદ્ધ ૨ વાર રવેળી લખી છે, તે સખ્યાવાળા ધણી કહે છે જે એ હુંડી ગેરવલ્લે પડી છે. ગાટે પેઠ લખી આપી છે. તમોતમારો આવશે, તા. રોજમેળ તા. ખાતું તા. નોંધ સર્વે જોષ તપાસીને હુંડી સીકારી નાણું નહિ આપ્યાં હોય તો આ પેઠ સીકારી નાણું આપજો. કદાચ હુંડી સીકારી નાણું આપ્યાં હોય તો આ પેઠ ૨૬ છે. વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમો તમને સનદ ૨ થઈને વાર ૧ મુજરે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૬ ના જેઠ શુદ્ધ ૧૫ ને વાર સનેહ.

પરપેઠ.

સ્વસ્તિ શ્રી મુંગલ જાંદરે મહાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધ્યે શા. મ. નમોહનદાસ અમીદાસ જોગ. શ્રી રાજકોટથી લી. ગાંધી વીરજી નાનજીના જેગોપાળ વાંચજો. જત પ્રથમ તમારા ઉપર હુંડી ૧) રૂ. ૫૦૦ આંકે પાંચસોની લખી છે. રાખ્યા વોરા. હરજીવન કાનજી પાસેથી, મુદત હુંડી પહોંચ્યા પછી દિન ૪ ચારની, નામે શા. વેપારી જોગ રૂપિયા હુંડીની રીતના અથ ઠાગ ઠોકણું ચોકસ કરીને આપજો, નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. લખી જેઠ શુદ્ધ ૨ વાર રવેળી લખી આપી; ત્યાર પછી પેઠ લખી આપી છે. તે તમો તમારો આવશે તા. રોજમેળ તા. ખાતું તા. નોંધ જોષ તપાસીને હુંડી તા. પેઠ સનદ ૨ મધ્યે સીકારીને નાણું નહીં આપ્યાં હોય તો આ પરપેઠ સીકારી નાણું આપજો. કદાચ હુંડી તમા પેઠ સનદ ૨ મધ્યે સીકારી નાણું આપ્યાં હોય તો પરપેઠ ૨૬ છે. વાંચીને ફાડી નાં

ખજો. અમો તમને સનદ ૩ થઇને વાર ૧ મુજરે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૬ ના જોઠ વદ ૮ વાર રવેળી.

કાગળ.

સ્વસ્તિ શ્રી મુળાધ બંદરે ગઢાશુભસ્થાને પૂજ્યારાધે શા. મન-
મોહનદાસ અમીદાસ. જોગ. શ્રી રાજકોટથી લી. ગાંધી વીરજી ના-
નજીના જોગોપાળ વાંચજો. જત પ્રથમ તમારા ઉપર હુંડી ૧ રૂ.
૫૦૦) અંકે પાંચસોની લખી છે. રાખ્યા વેરા. હરજીવન કાનજી
પાસેથી, મૂદત હુંડી પહોંચ્યા પછી દિન ૪ ચારની, નામે શા. વે-
પારી જોગ. રૂપિયા હુંડીની રીતના અગ ઠાગ ઠેકાણું ચોક્કસ કરીને
આપજો. નિશાની એ જે કાગળ મધ્યે લખીશું. લખી જોઠ સુદ
૨ વાર રવેળી. ત્યાર પછી પેંઠ લખી આપી છે. જોઠ શુદ ૧૫ વાર
સનેઉ, ત્યાર પછી પરપેંઠ લખી આપી છે. જોઠ વદ ૮ વાર રવેળી.
તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે જે હુંડી તથા પેંઠ તથા પરપેંઠ સ-
નદો ૩ ગેરવલ્લે પડી છે, માટે આ કાગળ લખી આપ્યો છે. તે
તમો તમારો આવશે, તા. રોજમેળ, તા. ખાતું તા. નોંધ જોષ
તપાસીને હુંડી તા. પેંઠ તા. પરપેંઠ સનદો ૩ મધ્યેથી સીકારી
નાણાં નહીં આપ્યાં હોય તો આ કાગળ સીકારી નાણાં આપજો.
કદાચ હુંડી તા. પેંઠ તથા પરપેંઠ સનદ ૩ મધ્યેથી સીકારી નાણાં
આપ્યાં હોય તો આ કાગળ રદ છે, વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમો
તમને સનદ ૪ થઈને વાર ૧ મુજરે આપીશું તે જાણજો. સંવત
૧૯૪૬ ના જોઠ વદ ૧૪ વાર સનેઉ.

ભાગ ૫ મો.

સર્ટિફિકેટ નંબર ૧ લો.

શામલાલા મુરલીધર અગદવાદ નંબર ૪થાની સરકારી ગુજ-
રાંતી નિશાળમાં ચાર વર્ષ લગી રહી ગણિત, વાંચન તથા લેખન-
નો અભ્યાસ સારો કર્યો છે, એની ચાલ ચલગત સારી છે, બાણ-
ધામાં મહેનતુ અને ઉમંગી છે, દરેક કામમાં લક્ષ સારો છે. અને
અંચળ છે. અહીંની નિશાળમાં તે ધણું કરી દરેક વર્ગમાં મહેલો
નંબરજ રાખતો, અને આશા રાખવામાં આવે છે કે, એને જે જે
કામ સોંપવામાં આવશે તે તે સારી રીતે જાળવશે. અને પોતાના
માતૃકની પ્રીતિ સંપાદન કરશે.

અગદવાદ. }
તા. ૧૮-૬-૯૦ }

હી. પ્રભાણુ. ફલાણુ.
નં. ૪થાની નિશાળના મહેતાજી
અગદવાદ.

સર્ટિફિકેટ નં. ૨ જો.

વેપારીની નોકરીનું સર્ટિફિકેટ.

શા. નાનાલાલ ભગવાનલાલ શ્રીગણી વાણિયા
રહેવાસી નડિયાદના ઉગર વર્ષ ૩૦ની; એમણે અગારી દુકાને પાંચ
વર્ષ ભરી કીલીદારની ચાકરી કરેલ છે. અને તે સમયે આતરો
લખા ખસતાહી પાકીકું કામ પણ પૂર્ણ રીતે જાણે છે. એ ઉપરથી
આ માણસ અગારે ત્યાં ધણું અગત્યનો મૂલ્ય પડેલું પરંતુ સેમા
પિતા ગુજરી જવાથી બહુ કામ લેને ગાયે આવી પડવાથી દેશમાં

જવા સાર અહીંથી ખુશીથી ચાકરી પરથી રજા લાઇનો જમણે, અને પેતાની કીર્તિ અહીં મૂકી જતાં, સર્ટિફિકેટ લઇ અમોનો સં-
તોષ આપે છે. હું ખાત્રીથી કહું છું કે, આ માણસ જ્યાં નોકર ર-
હેશે ત્યાં પેતાના ઉપરીને તેવીજ રીતે ખુશી કરશે. મિતિ. ૧૯૪૧
ના ઝીઝ બાદવા વદ ૪ વાર ગરેલું.

લખીતંગ શેઠ ઘરગદાસ હીરાદાસ.

મુંબઈ.

સર્ટિફિકેટ નં. ૩ જે.

સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે છે કે,—હીનાનાથ ખાલકૃષ્ણ જે-
ભોકરે અગારી ઓશીસમાં પેલા કારકુનની જગ્યાએ ત્રણ વરસ સુ-
ધી કામ કરેલું છે. કામ ઉપર તેની સ્વભાવિક પ્રીતિ, એક નિષ્ઠા
અને ઉમંગીપણના ગુણથી અમે તેના ઉપર ધણા ખુશી થયા છી-
એ. કામ કરવાની તેની બહોળી ઉપરથી અમે તેની સારી કદર
કરવાની તૈયારીમાં હતા ફરગિયાન તેણે પેલાના બ્યાજખી કારણસર
રાજીનામું આપ્યું જેથી આ સર્ટિફિકેટ અમે ધણી ખુશીની સાથ
લખી આપીએ છીએ.

એના સારા ગુણોને લીધે અમે ખાત્રીથી કહી શકીએ છીએ
કે આ માણસ જ્યાં રહેશે ત્યાં ધણાજ ઉપયોગી જણાશે, અને પે-
તાના ઉપરીની પ્રીતિ સંપાદન કરવામાં કદી પાછાગતો રહેતેજ નહીં.
કદાચ દૂરી વખત આવે કોઇ વખત અગારી પાસે માગણી કરે
તો અમે ધણી તેને તેના લાયકની પહેલે જગ્યા આપવાને મહેરબાન

ની કરવામાં વિલંબ કરીશું નહીં.

રેવન્યુ હોશીસ. }
માલપૂરા તા. ૧૫-૬-૯૦ }

સહી—
રેવન્યુ કમીશનર
માલપૂરા.

ચાકર રાખવાનો કરાર.

શેઠ હીરજી વનગાળી જોગ. લખીતંગ પટેલ વાલજી ભીખા, જત હું તમારે ત્યાં સંવત ૧૯૪૬ ના બાદરવા શુદ્ધ ૧ વાર મંગળને દિવસથી ચાકર રહ્યો છું. ચાકરીની બોલી મહિને રૂ. ૪) તથા ખાવું ખીતું તમારે ત્યાં. ધરમાં પાણી ભરવું, વાસણ કુશણ માંજવાં, પૂંજે વાસીદું કરવું, ફેરો ફાંટો કરવો, ધોતીઆં ઘોઈ આવવાં, વગેરે જે કહે તે મારે કરવું. એક વરસની અંદર મારે ચાકરી છોડવી હોય તો શેઠજીની રજા વિના મારાથી જવાય નહીં.

દા. હીરજી હંસરાજ.

૧ પટેલ વાલજી ભીખાની નિશાનીનો એકડો.

ગુમાસ્તાનો કરાર.

શેઠ મૂલજીભાઈ લક્ષ્મીદાસ જોગ, લખીતંગ શા. ભૂખણદાસ નાગરદાસ જત હું આજ દિનથી તમારી પેઢીએ ગુમાસ્તો રહ્યો છું, ને માફ વરસાસન રૂ. ૨૦૦) તું કર્યું છે. એવી બોલીથી જે મારે અપીણનો વાયદો કે હુડીનો સદો કરવો નહીં, અથવા તમારે માણે મારો પોતાનો ખાનગી વેપાર કરવો નહીં. ફક્ત તમારી ગુમાસ્તી મળે, તેટલામાં સંતોષ માનીને એક નિષ્ઠાથી તોકરી કરી સહી. સર મુખતી વગેરે જે કાંઈ દુકાનમાં જમા થાય તેમાં

મારો દાવો નહીં, કેમકે એનો હિસાબ ગણી તમે ગને વરસાસનમાં
વધારી આપ્યું છે. સંવત ૧૯૪૬ ના આવણ વદ ૦)) વાર બુધ.

શા. ભૂખણદાસ નાગરદાસ, સહી.

દા. પોતાતા.

પારીઓમાં થતા કરાર દાદ.

સેઠ. ભૂખણભાઈ ભક્ષ્મીદાસ. જોગ. લ. શા. પ્રભુદાસ હેમચંદ. જત મેં તમારી કાપડની દુકાન ઉપર મારા ઓળખીતા શા. મોહનલાલના દીકરા છગનલાલ મોહનલાલને ચાકરી રખાવેલ છે. એ માણસ ઉધરાણીના કાગળો તથા વેચવા સાટવામાં હુશિયાર છે. નામું પણ જાણે છે. છતાં જો તે માણસથી તમોને કાંઈ નુકશાન થાય, કદિ પૈસા અગર માલને હરકત થાય, કે તેનાથી ઉચાપત થાય, તો તેનો જામીનદાર હું છું, એ વિષે તેને પૂછ્યા વિના ખાત્રી કરીને ગને ખર્ચ આપવાથી સર્વે રકમ ભરી આપવા તૈયાર છું. મિતિ ૧૯૪૬ ના આવણ વદ ૦)) વાર બુધ.

લી. શા. પ્રભુદાસ હેમચંદ સહી.

કોર્ટથી ન્યાયના કામનો કરાર દાદ.

સંસ્થાન (પ્રભાણ) ની દીવાની અદાલતમાં.

મુકદમા નં. ૪૬

શા. ધરમદાસ ભક્ષ્મીદાસ } વાદી.
રહેવાસી વજેર.

વિરુદ્ધ.

હુવારે જાહેર બજવાન } પ્રતિવાદી.

દાવો ૩ (૧૫૦૦)

આ કામના અમે વાદી પ્રતિવાદી જાને આ કરારદાદ લખી
લખાઈ કરીએ છીએ, કે આ દાવાની ધરમેળે સમજણ કરી ફૂલ
૩૧. ૧૫૦૦) અંકે પંદરસે જરૂર સદીતે નક્કી કરી નીચે મુજબ
વાદીને પ્રતિવાદી આપે એમ કરાવ્યું છે. તેની વિગત.

(અહીં જે પ્રમાણે કરાવ થાય તે લખવું).

ઉપર પ્રમાણે લેવા દેવા કર્યું છે, માટે હુકમનામું કરી આજ-
વા મહેરબાની કરશે ગિતિ ૧૬૪૬ ના બાદરવા શુદ્ધ ૨ બોમ-
વાર તા. —

વાદીની સહી.

મારા રૂબરૂ

પ્રતિવાદીની સહી.

અધિકારીની સહી.

હોદ્દો.

ભાગ ૬ ઠી.

દેશી નામ તથા વ્યાજ.

આવક તથા ખર્ચનો હિસાબ રાખવા માટે નાગાની જરૂર છે
નાગા વીના આવક ખર્ચ માફ રહેતી નથી, અને તેથી માણસને
પરિણામે ખોટના ખાડામાં ઉતરવું પડે છે. વેપારી લોકોને ધણી રકમો
તથા માલની લેવડ દેવડ થાય છે, માટે જો તે લખી રાખવામાં
આવે નહીં, તો હંવડ દેવાળું કાઢવાનો વખત આવે છે; તેમ સા-
ધારણ માણસને પણ નામું નહીં રાખવાથી નાણાંની તંગીની વિપ-
તિ ભોગવવી પડે છે. જેથી દરેક માણસે આવક ખર્ચનો હિસાબ
રાખવો જોઈએ.

મોક્ષ વેપારીઓ કે સ્ત્રોતો નામાના છ ચોપડા રાખે છે. ૧ કો-
કડ મેળ, ૨ નોખ, ૩ આંકડા વહી, ૪ વ્યાજ વહી, ૫ આશરો, ૬
ખાતા વહી.

સાધારણ કે પરચુગણ વેપારીઓ ફક્ત બેજ ચોપડા રાખે છે.
૨ આશરો ૨ ખાતાવહી.

જેઓ વેપારી નથી તેવા ગાણસો ફક્ત બેઠા ખાતાની ચોપડી
રાખે છે. જેમા આવક જમા અને ખા-ચ નામવાર ઉધાર લખે છે.

રોકડ મેળ:— દરરોજ જે રોકડ રકમ આવે તે જાય, વ્યાજ
કે કાંધાના રોકડા પૈસા આવે તે લખી રાખવાનો ચોપડો. જે રકમ
આવે તે વિગત સાથે જમા અને જે જાય તે વિગત સાથે ઉધાર
લખવા. આ ચોપડા ઉપરથી સિલિક ઠાઠી શકાય. જમાના સરવા-
ળામાંથી ઉધારનો સરવાળો બાદ કરતાં રહે, તે રોકડ સિલિક સગજથી.

નોંધ:—રોકડી રકમ સિવાયની બધી ખાખતનું જમા ખર્ચ
ફક્ત માદી તરીકે વિગત સહિત લખી રાખવાનો ચોપડો. એમાં રો-
કડ રકમ સિવાયની બધી ખાખતની ભેવડ દેવડ માય તે નોંધી જા-
ખાયામાં આવે છે. કેટલાક વેપારીઓ આ નોંધને “દનિયા” તરીકે
ગણી રોકડી રકમો પણ એમાં જ લખે છે. નોંધમાં જમા ઉધારની
લીટીઓ વહી દોરતા સલામ એક લીટીમાં જ લખે છે અને એકે
જમા કે ઉધાર એમ લખે છે. અને તેના ઉપરથીજ આવરો યા-
જાશે છે.

વ્યાજ વહી:— દરેક વ્યાજ આવેલી રકમોનો કિસાન જા-
યા વરસ આશરે પેઢાં ખાત્રી કે કાંધાં ગણી વ્યાજ વહી કરવાનો

ચોપડો. એમાં દરેક વ્યાજે લખ જનારનાં ખાતાં રહે છે. તથા દી-
વાલીએ. તે રકમો ઉપરથી વ્યાજ કાઢવામાં આવે છે.

આવરો:—નોંધ, રોકડમેળ, તથા વ્યાજ વહી ઉપરથી દરેક
ખાતા જમાની રકમોને કમવાર ગોઠવી રકમો પાકી કરવાનો ચોપ-
ડો, આ ચોપડામાં ઉપરના ત્રણે ચોપડાનું પાકું નામું પડેછે, અને
તેજ ખર્ચ નામું કહેવાય છે.

ખાતા વહી:—આવરાનાં દરેક ખાતાં જૂદાં જૂદાં પાડી
તેમાં આવરાની રકમો ખતવવાનો ચોપડો—કોષ માણસ પાસે થું
દેવું લેણું છે તે જણવાને તથા વરસ આખરે સરવૈયું કાઢવાને આ
ચોપડો કાગ આવે છે.

આંકડા વહી:—નોંધ તથા રોકડ મેળમાં લખેલી રકમો
આ ચોપડામાં ખતવાય છે. આ ચોપડો કાચી ખાતાવહી છે. અને
તેની તમામ રકમો ખાતાવહીનાં ખાતાંને મળતી આવે છે.

જો સિવાય કેટલાક વેપારીઓ કખાલાવહી, જણસવહી, ભર-
તીજી અને પરચુરણ ખર્ચ વહીના ચોપડા પણ રાખે છે. પણ તે દ-
રેક ચોપડાનું ટૂંકું રૂપ આવરો, અને ખાતાવહી છે. જ્યાં કેટલાક
વેપારી આવરો, ને ખાતાવહીજ રાખે છે, અને જમા ઉધારની
રકમો પાધરી આવરામાંજ લખીને ખાતાવહીમાં ખતવે છે. નોંધ
તથા રોકડમેળમાંથી રકમો આવરામાં ઉતારવાને જદ્દે તે રકમો
પાધરી આવરામાંજ લખીએ તો પણ ચાલી શકે છે. મોટા વેપારી
સિવાય ઘણા ભાગ એમજ કરે છે, માટે આવરો તથા ખાતાવહી
બંધે આપણે વિશેષ વિવેચન આપીશું તે ઠીક પડશે.

દરેક બાંધેલા ચોપડામાં પાનાના છ સળ પાડેલા હોય છે. માટે દરેક પાનામાં ત્રણ ત્રણ સળના જે ભાગ પાડવા. પહેલા એટલે ડાબી તરફના ત્રણ સળમાં જગાની લીટી અને બાકીના જમણી બાજુના ત્રણ સળમાં ઉધારની લીટી દોરવી. દરેક ચોપડાને મથાળે પ્રથમ શાસ, તિથિ, વાર, અને ચોપડાનું નામ એક સળંગ લીટીમાં લખવું પછી તેની નીચે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ત્રણ ત્રણ સળમાં જ આ પ્રમાણે જગા ઉધારની લીટી દોરવી. એ પ્રમાણે પાનાના જે ભાગો પાડી પ્રથમ જમા તરફ જે સિલિક્ક હોય તે “શ્રો પરંતે” કરીને લખવી; કાંઈ સિલિક્કમાં ન હોય તો “શ્રી” એમ લખવું, અને નવી મુડી લખને વેપાર શરૂ કર્યો હોય તો જેટલી મુડી પ્રથમ વેપારમાં નાખવાની હોય તે લખવી. પછી જમા તરફ જગાની અને ઉધાર તરફ ઉધારની રકમો લખવી.

મેળ બંધ કરવાની તથા નવો મેળ દોરવાની રીત:—
એક તીથિનો મેળ બંધ કરવો હોય, ત્યારે જમા તથા ઉધારની રકમોના છેવટ સરવાળા કરવા. પછી જમાના સરવાળામાંથી ઉધારનો સરવાળો બાદ કરતાં વધે તે, ઉધાર બાજુએ સરવાળાની નીચે “શ્રી સિલિક્ક” એમ કરીને લખવું. પછી ઉધારના સરવાળામાં તેને મેળવી નીચે બીજો સરવાળો કરવો એટલે જમા બાજુના સરવાળાની બરાબર થઈ રહેશે. પછી નવો મેળ દોરતાં મથાળે સંવત અને તિથિ લખવી. પછી ઉપર પ્રમાણે જમા ઉધારની લીટી દોરી જમા તરફ આગલા મેળની સિલિક્ક લખી બેવી, અને પછી

વેપારની રકમો લખવી શરૂ કરવી.

ગાઠી કાઢેલી શિક્ષિક હમેશાં કાયળી સાથે મેળવી જોવી. જે જૂલ આવે તો સમજવું કે કાંતો શિક્ષિક કાઢવામાં કે કાંતો મેળ લખવામાં જૂલ છે. કાયળી સાથે ગળી રહે તેજ શિક્ષિક ખરી કહે-
જાય.

વ્યવહાર.

વ્યવહાર મુખ્ય પાંચ પ્રકારે થઈ શકે છે. ૧ રોકડ વ્યવહાર, ૨ ઉધાર વ્યવહાર, ૩ કબૂલાતી વ્યવહાર, ૪ હુંડીનો વ્યવહાર, ૫ ચરચુરણ વ્યવહાર.

એ પાંચ વ્યવહારમાં નામુ ગાંઠવાની રીત:—

રોકડ વ્યવહાર.

આ વ્યવહાર બે રીતે થઈ શકે. ૧ એક રોકડ રકમનું હેતું લેવું. ૨ બીજું રોકડ પૈસાથી ગણ દેવો લેવો.

૧ કાંઈ રોકડી રકમ ખીજીને આપવામાં આવે. તો જોને આ-
ખી હોય તેને ખાતે આવરામાં ઉધાર લખવી, અને અમુક નમ્બર, અમુકગરા કે જે હોય તેનું નામ લખી હરને પ્રલાણા ફલાણા સાથે મોકલી અગર પ્રલાણા ને આખી એ પ્રમાણે પેટામાં વિગત લખવી. છેવટ ખાતાની મૂળ લીટી જેવડી જેવડી લીટી દોરી ખા. પા. લખી રાખવું. કે ખાતાવહીમાં ખતવતી વખતે, સુગમતા સાથે તેનું ખાતું આ જગ્યાએ લખી રાખી શકાય, અને તેજ પ્રમાણે દરેક ખાતાની રકમ જીએ ખા. પા. લખવાને ચૂકવું નહીં.

જોખને બાંધી રોકડી રકમ લાગીએ અમર કાંઈ આપીને અ-

ખી જમ, તે તે રકમ જેને ત્યાંથી આવવી અંગર લાવ્યા હોઈએ તેને ખાતે પેટામાં વિગત સહિત જમા કરવી. છેવટ ખા. પા. કરવું.

એ સિવાય બીજી ગમે તે રીતે રોકડ રકમ આવે જમ તે, આવેલી જગા અને ગએલી આશામીવાર ઉધારી નાખવી.

૨ કોઈને કાંઈ માલ આપણે રોકડેથી વેચીએ તો ઉપજેલ કીંગત માલ ખાતે અંગર વકરા ખાતે જમા કરવી, અને પેટામાં જતાવવું કે “ ફલાણાને ફલાણી વસ્તુ પ્રત આટલા લેખે કુલ આટલી આપી તેના. ” એ પ્રમાણે લખી નીચે ખેવડી લીટી દોરી ખા. પા. લખવું.

આપણે કોઈને ત્યાંથી માલ રોકડેથી વેચાતો લાવીએ, તો આપેલી કીંગત તેજ માલખાતે અંગર ખરીદ ખાતે ઉધારવી. પેટામાં જેને ત્યાંથી લાવ્યા હોઈએ તેનું નામ, માલની જાત, કેટલો ને શા ભાવનો વગેરે વિગત લખી નીચે ખેવડી લીટીથી ખા. પા. લખવું.

ઉધાર વ્યવહાર (ખેવડું નામું.)

૧ આપણે કોઈને કાંઈ માલ ઉધારે આપીએ તો આપેલી રકમની કીંગત માલ અંગર વકરા ખાતે જમા કરવી, અને પેટામાં કોની, કેટલી, શા ભાવની વગેરે વિગત લખવી. પછી જેને માલ આપ્યો હોય તેને ખાતે માલની કીંગત ઉધારવી અને પેટામાં માલની વિગત લખવી. પછી જાને તરફનાં ખાતાં નીચે ખા. પા. લખવું.

૨ આપણે કોઈને ત્યાંથી ઉધાર માલ લાવીએ તો જેને ત્યાંથી લાવીએ તેના જમા કરી પેટામાં વિગત લખવી. અને તેજ

રકમ તે માલ ખાતે અગર ખરીદ ખાતે ઉધારી નાંખવી. અને વિગત લખવી પછી બંને તરફ ખા. પા. લખવું.

૩ કોષ ખાતાદાર, લઈ ગએલી વસ્તુની કીંમતના પેટામાં રોકડી રકમ આપે તો તે તેને ખાતે જમા કરી પેટામાં વિગત લખવી.

૪ રોકડી રકમ નહીં આપતાં સાટામાં કાષ્ટ માલ આપે, તો આપેલા માલની કીમત તેને ખાતે જમા કરી પેટામાં લખવું કે પ્રલાણા માલને પેટે આવ્યો તે. અને પછી તેજ રકમ આવેલા માલ કે ખરીદ ખાતે ઉધારી પેટામાં વિગત લખવી.

૫ જો લેણી રકમને પેટે થોડું રોકડું અને થોડો માલ આપે તો કુલ રકમ તેને ખાતે જમા કરવી અને પેટામાં રોકડા તથા માલની કીંમત સાથે વિગત લખવી. પછી જેટલો માલ આવ્યો હોય તેટલી કીંમત માલ અગર ખરીદ ખાતે ઉધારી પેટામાં વિગત લખવી.

૬ જો લેણી રકમને પેટે કાંઈ રોકડું આપે અને કાંઈ ખીન્ન પાસે કબૂલાવે, તો પણ કુલ રકમ તેને ખાતે જમા કરવી, અને જેટલી જેની પાસે કબૂલાવી હોય તેટલી તેને ખાતે માંડવી. બંને તરફ વિગત લખવી.

૭ જો કોષ લેણી રકમને પેટે કાંઈ માલ આપે અને કાંઈ ખીન્ન પાસે કબૂલ કરાવે, તો પણ આખી રકમ આપનારની જમા કરી, માલને, માલ અગર ખરીદ ખાતે અને કબૂલાવેલી રકમ કબુલ કરનારને ખાતે ઉધારી ખાતે રકમેના પેટામાં વિગત લખવી.

૮ આપણે કાંઈને દેણા પેટે માલ આપીએ, તો કીમત તેને ખાતે માંડવી અને તેજ રકમ માલ ખાતે કે વકરા ખાતે જમા કરવી. પેટામાં વિગત લખવી.

૯ દેણા પેટે કાંઈ રકમ રોકડી આપીએ, અને કાંઈ માલ આપી એ તો ફૂલ રકમ તેને ખાતે માંડવી. જેટલો માલ આપ્યો હોય તેટલી રકમ વકરા ખાતે જમા કરવી. પેટામાં બંને તરફ વિગત લખવી.

૧૦ દેણા પેટે કાંઈ માલ આપીએ અને કાંઈ ખીજા પાસે કબૂલ કરાવીએ તો ફૂલ રકમ તેને ખાતે માંડીને જેટલો માલ આપ્યો હોય તેટલો વકરા ખાતે અને જેટલી કબૂલાવી હોય તેટલી રકમ કબૂલનારને ખાતે જમા કરવી. ત્રણે રકમોના પેટામાં વિગત લખવી.

કબૂલાતી વ્યવહાર. (હવાલો.)

૧ આપણી પાસે કાંઈ કાંઈ માગતો હોય અને રકમ રોકડી નહીં આપનાં તે રકમ ખીજાને ત્યાં કબૂલાવીએ તો જેને ત્યાં કબૂલાવ્યા હોય તેના જમા કરવા અને જેને અપાવ્યા હોય તેને ખાતે માંડવા. પેટામાં શીખાવતના કબૂલાવ્યા અને કાને તે વિગત લખવી.

૨ આપણે ખીજા પાસે માગતા હોઈએ. અને તે ત્રીજા પાસે આપણને કબૂલાવે, તો કબૂલાવનારના જમા કરવા અને કબૂલનારને ખાતે માંડવા. કબૂલનાર પાસેથી રોકડા આવે તો કાંઈને ખાતે માંડવાની જરૂર નથી. અને પેટામાં માલ આવે તો ખરીદ ખાતે તે માલ હવારી નાંખવો. હરકનાં પેટામાં વિગત લખવી.

૩ જે આપણે કોઈની કબજામાં કરીએ. એટલે આપણે ત્યાંથી આપવા સાર કોઈ આવીને કબજામાં જાય તો જે કબજામાં ગયો હોય તેને ખાતે માંડવા, અને જે કબજામાં કરી ગયો હોય કે ગમે તમે આપણે તો તેના જગા કરવા. જે રોકડા પૈસા આપીએ તો કોઈના જગા કરવાની જરૂર નથી. પણ દરેક રકમોમાં શેની કબજામાં, કોણે કરાવી, કોને કરાવી, હરને કોણ, વગેરે વિગત બરાબર લખવા ચુકવું નહીં તેમ દરેક રકમો નીચે ખા. પા. સમવાને પણ ચુકવું નહીં.

હુંડી.

શાહુકારો પરદેશમાં પોતાના આડતીઆઓ પાસેથી પૈસા મળે તેવી જે ચીઠી આપે છે તેનું નામ હુંડી.

હુંડી ત્રણ પ્રકારે લખી શકાય છે. ૧ શાહજોગ, ૨ નાગજોગી, ૩ ધણીજોગી.

૧ શાહ જોગી હુંડીનાં નાણાં ગમે તે ધણીને ખોળાધર આપવાથી ગણી શકે છે. આ હુંડીનું જનરમાં જનર બાવે લેખાણ થઈ શકે છે. કોઈને ત્યાંથી માલ લઈ કીંગતને જઈને આ હુંડીનો કડકો આપીએ તો ચાલી શકે છે.

૨ નાગ જોગી હુંડીમાં જે માણસને રૂપિયા આપવા લખ્યા હોય તેનેજ ખોળાધર સર્થ રૂપિયા મળે છે, ખીજા કોઈને મળતા નથી. તેમ લેખી પણ શકાતી નથી.

૩ ધણી જોગી હુંડી જે ધણીએ રૂપિયા બારીં હુંડી કરાવી હોય, તેનેજ તેના પૈસા મળે. ખીજા કોઈને મળતા નથી, આ હુંડી

ડી નાગ જોગીને ગણતીજ છે. એનું પણ ખજારમાં વેચાણ થઇ શકે નહીં.

હુંડીઆમાં ચાલતી મુદત.

- ૧ તરત મુદતની. એટલે દેખાડતાંજ નાણાં ગળે તેવી.
- ૨ દિન વગતાની. એટલે દેખાડ્યા પછી બીજે દિવસે નાણાં ગળે.
- ૩ મુદતવાર ભોગની. દેખાડ્યા પછી ચોથે દહાડે નાણાં ગળે.
- ૪ મુદત દિન ચાર ચારની. દેખાડ્યા પછી નવમે દિવસે નાણાં ગળે.
- ૫ બાંધી મુદતની. દેખાડ કર્યા પછી મુકરર કરેલી તારીખેજ નાણાં ગળે.

હુંડીનું જમા ખર્ચ.

હુંડીનું જમા ખર્ચ નાંખતાં ચાર બાબત ધ્યાનમાં રાખવી.

- ૧ હુંડી લખનારે નાંખવાનું જમા ખર્ચ.
- ૨ આડતીઆની આવેલી હુંડી શીકારતાં નાંખવાનું જમા ખર્ચ.
- ૩ રાખ્યા વાળે એટલે હુંડી કરાવનારે નાંખવાનું જમા ખર્ચ.
- ૪ હુંડી વેચાતી લેતાં તથા વેચતાં નાંખવાનું જમા ખર્ચ.

૧ લી રીત:—રોકડેથી આપણે કાઢને આપણા આડતીયા ઉપર હુંડી લખી આપીએ. તો હુંડીની કીમત હુંડી ખાતે જમા કરવી. અને બોણું શીકારાઇ પાછું આવે ત્યારે આડતીયાને ખાતે જમા કરી હુંડી ખાતે ઉધારી નાંખવી, અને પછાત હુંડીમાંથી ખાતે જમા મા ઉધાર કરવો.

જો નામે હુંડી લખી આપી હોય તો હુંડીની કીમત ઉપર આવ હોય તો વટાવ સહિત, અને અંદર આવ હોય તો વટાવ બાદ કરી, જે થાય તે લખાવનારને ખાતે ઉધારવા, અને જેટલાની હુંડી હોય તેટલા હુંડી ખાતે જમા કરવા, અને વટાવની રકમ જૂદી પાડી હુંડીઆગણુ ખાતે જમા અથવા ઉધાર કરવી. ઉપર લાવમાં હુંડી આગણુ ખાતે વટાવ જમા કરવો. અને અંદર આવમાં વટાવ ઉધારવો.

૨જીરીત:—કોઇ માણસ આપણા આડતીઆની હુંડી લખ આપણે ત્યાં આવે, તો હુંડીમાં લખ્યાં નાણાં ખોળાધર લઈ આપી તે નાણાં લખનાર આડતીઆને ખાતે માંડવાં. હુંડી વટાવ આવનાર જો રોકડાં નાણાં ન લઈ જાય તો તે આડતીઆને ખાતે માંડી લાવનારને ખાતે જમા કરવાં. મિતિ હુંડી લખ્યાની નાંખવી તમારી વતીની હુંડી હોય તો વટાવ હુંડીઆગણુ ખાતે જમા થા ઉધાર કરવો.

૩જીરીત:—આપણે રોકડેથી કોઇની પાસેથી હુંડી લખાવીએ, તો હુંડીની કિંમત લખનાર ધણીને ખાતે માંડવી, અને ખોખું આડતીઆને ખાડી દેવું. શીકાર થયાનારને જાણ આવે એટલે તે રકમ આડતીઆને ખાતે માંડી હુંડી લખનારના જમા કરવા. તિથિ—આડતીઆને નાણાં મદ્યાની નાંખવી. વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆગણુ ખાતે જમા કરવો, અને એકો હોય તો તે ખાતે ઉધારવો.

નામે લખાવીને કોઇની પાસેથી હુંડી લખાવીએ તો આવ પ્રમાણે હુંડીના પૈસા લખનારને ખાતે જમા કરવા, અને હુંડીની રકમ હુંડી ખાતે માંડવી. તેમાં વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆગણુ

ખાતે જગા, અને આપ્યો હોય તો ઉધાર કરવો. આ હુંડી જેને ખીડી હોય તેનાં નાણાં મળ્યાની ખતર આવે એટલે તેને ખાતે ઉધારી હુંડી ખાતે જગા કરવી. આડતીઆને ખાતે મિત્ર નાણાં મળ્યાની નાંખવી.

૪ થીતીત:—આપણે કોઈની પાસેથી હુંડી વેચાતી લઈએતો જેટલા પૈસા એસે તેમાંથી હુંડીમાં લખેલા રૂપઆ હુંડી ખાતે ઉધારવા, અને વટાવ હુંડીઆમણ ખાતે જગા કરવો, કે ઉધારવો. અને આપણે હુંડી વેચીએ ત્યારે હુંડીમાં લખેલા પૈસા હુંડી ખાતે જગા કરવા, અને વટાવ હુંડીઆમણ ખાતે જગા કરવો અથવા ઉધારવો.

કોઈ માલને બદલે હુંડી લઈએ તો માલની કીંગત વકરાખાતે કે તેજ માલ ખાતે જમા કરી તેજ રકમ હુંડી ખાતે ઉધારવી. વધધટ રહિતો હુંડીઆમણ ખાતે જગા કે ઉધાર કરવી.

હુંડીમાં લખેલી રકમ કરતાં જેટલું વધારે આપવું પડે તે હમેશાં હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર થાય, અને જેટલું ઓછું આપવું પડે તેટલો આપણે નફો થયો. માટે હુંડીઆમણ ખાતે જગા, નફો રહે તે જગા ને ખોટ જાય તે ઉધાર થાય.

કેટલીક હુંડીઓ તમારી વતીન ખાતે એટલે આડતીઆને જોખમે લખવામાં આવે છે. તેવી હુંડીમાં ખોટ ના નફો (વટાવ) જે થાય તે તમામ આડતીઆને ખમવું પડે છે, એટલે નફો થાય તો તેટલો આડતીઆનો જગા કરવો, અને ખોટ જાય તો આડતીઆને ખાતે ઉધારવો.

હુંડીનું નામું લખતાં દરેક રકમમાં નીચેની વિગત લખવા ચુકવું નહીં. પ્રથમ હુંડી રૂપિયા આટલની, પછી કોના ઉપરની, (પોતાના ઉપરની હોય તો “અમારા ઉપરની”), લખનાર કોણ ને કયા ગામનો, (જો પોતે લખનાર હોય તો “લખી અત્રેથી અગારી”) રાખ્યા કયા ગામના અને કોના, (જો પોતે રાખ્યા હોય તો “રાખ્યા અગારી વતી”), કઈ જાતની હુંડી, કેટલી મુદતની અને કઈ મિતિની લખેલી, હુંડીનાં નાણાં જેને આપ્યા હોય તેનું નામ તથા હસ્તે કરવા. જો શાહજાનગ નાણાં આપ્યાં હોય તો ખોળાધરનું નામ લખી “ખોળાધર જોગ” એમ લખવું.

પરચુરણ વ્યવહાર.

૧ પરદેશથી આપણે માલ ગંગાવીએ અગર લઈ આવીએ તો તે માલની જકાત, ભાડું, વિગેરે જે ખરચ થાય, તેનું બરતીયું લખાય છે. એવું થયેલું ખરચ તમામ માલને શિર છે. જેથી એવો તમામ ખરચ તેજ માલ ખાતે ઉધારવા. એટલે બરતીયાની તમામ રકમ, જે રોકડેથી માલ ખરીદેલ હોય તો આવરામાં માલ ખાતે ઉધારી પેટામાં તમામ ખરચની વિગત લખવી. જે ઉધાર માલ હોય એટલે તમામ નાણાં આડતીયાએ આપ્યાં હોય તો બરતીઈ આડતીયાને ખાતે જમા કરી, માલ ખાતે ઉધારી નાંખવું.

૨—જો કાંઈ માલ વેચતાં કમિશન મળે તો તે વટાવખાતે જમા કરવું, અને કમીશન આપવું પડે તો વટાવખાતે ઉધારવું.

૩—માલ વેચતાં આપેલી દલાલી વટાવ ખાતે ઉધારવી. માલ ખરીદતાં આપેલી દલાલી માલની ખરીદ ખાતેજ ઉધારવી.

પણ આપણે કોઇના દલાલ થઇએ અને જે દલાલી મળે તે તો વટાવ ખાતે જમાવ કરવી.

૪—નાણું બ્યાજે આપતાં મંડામણી કે કોયળા છોડામણીના અમુક ટકા કાપી લેવામાં આવે છે. તે પ્રમાણે કાપેલા પૈસા બ્યાજ ખાતે જમા કરવા, તેમ બ્યાજે આપેલી રકમનું બ્યાજ ઉપ-જે તે પણ બ્યાજ ખાતે જમા કરવું.

૫—કોઈ માલ વાયદે સેતાં કાંઈ અગાઉથી નાણું આપ્યાં હોય તો તે વાયદો કબૂલ કરનારને ખાતે મંડવાં, અને મુદત બ-રાણે માલ લઇ આવીએ ત્યારે તે પૈસા તેના ખાતામાં જમા કરી માલનો કિંમત ખરીદ ખાતે ઉધારી નાંખવી.

૬—બ્યાજે મુકેલાં નાણાંનાં કાંધા પાડવાં પડે, તો, ફક્ત રકમ દેણદારને ખાતે મંડી, પછી દરેક કાંધું મુદત સાથે પેટામાં જૂદું જૂદું લખવું, અને તે બાબત જે ઠરાવ થયે હોય તે પણ જણાવવા.

ખાતાંની સમજ.

૧ દરેક આસામીયાર તો જૂદાં જૂદાં ખાતાંજ રાખવાં જોઇએ. ખરીદેલા માલમાં આપણી રકમ તે માલ પાસે રોકાતી હોય ત્યારે તે રકમ ખરીદ ખાતે લખાય, અને જ્યારે તે માલ વેચીએ ત્યારે તેટલી રકમ વકરા ખાતે જમા થાય છે. આવરામાં ખરીદ—ઉધાર—અને વકરા જમે થાય છે. પણ ખાતાવહીમાં તે જનેતું એ-કડું ખાતું રાખવું. ઉધારમાં ખરીદ ખાતાની અને જમામાં વકરા-ની રકમે આપરામાંથી ખતવવી.

૨—શુભાશુભ પ્રસંગે આવેલી રકમ ચાંસો કહેવાય છે. માટે તેવી રકમ આવે તે ચાંસા ખાતે જમા અને આપણે ચાંસો ક-

રીએ નો ચાંસ્લા ખાતે ઉધાર લખવી. અને ખાતાવહીમાં ચાંસ્લા ખાતું જૂદું પાડવું.

૩—વપારગી મુડીમાંથી કાંઈ ધર સાડ ધરેણું કરાવવામાં આવે તે આવત ધરેણા ખાતું જૂદું રાખવું અને જેટલાનો દાગીનો કરાવીએ તેટલી રકમ તે આવ ઉધારવી.

૪—ધરના ખર્ચને માટે કાંઈ વસ્તુઓ લેવામાં આવે અગર દુકાનમાંથી મોકલક્ષમાં આવ નો તે વસ્તુની કિંમત ધર ખરચ ખાતે લખીને આપવી. અને ખાતાવહીમાં તે ખાતું જૂદું પાડવું.

૫—ધર્મ અર્થ આપેલી રકમ ધર્માદા ખાતે લખીને આપવી અને તે ખાતું પણ ખાતાવહીમાં જૂદું રાખવું.

૬—વટાવ ખતું પણ ખાતાવહીમાં જૂદું પાડવાની જરૂર છે. અને તેમાં ઊપજેલી કે આપેલી રકમની આવરામાં જગા ઉધાર ચએલી રકમ લખવામાં આવે છે.

૭—આપણે ત્યાં કાંઈ રકમ સિલિકમાં નધે અગર કાંઈ રકમ આવે, પણ તે કેની છે એમ આપજન નક્કી ખગર હોય નહીં ત્યારે તેવી રકમ અનાગત ખાતે જગા કરી રાખવી.

ખાતાવહી.

આવરામાં જગા ઉધાર ચએલી જૂદાં જૂદાં ખાતાની રકમો અનુક્રમ ખાતાંતાર તારવી કાઢી લખવાનાં ચોપડો.

૧—આ ચોપડામાં દરેક રકમ આવરા ઉપરથીજ લખાયછે. આવરાની જગાની રકમો આ ચોપડામાં જગા અને ઉધારની રકમો ઉધાર લખાય છે.

૨—આવરામાં જેટલાં ખાતાં હોય તે બધાં ખાતાવહીમાં

લખવાં, અને દરેક ખાતામાં આખા વરસમાં કેટલો વેપાર ચાલશે તેનો અડગદો કાઢી દરેક ખાતાઓની વચ્ચે નેટલી જગ્યા ફારી રાખવી. એ પ્રમાણે જોઈએ નેટલો ભાગ ફારી રાખી દરેક ખાતાં લખી જવાં. પણ મુદત સામગ્રી લેજદેણુ રહેલ આકીનાં નવી ખાતાવહીમાં જે ખાતાં ખતવેલાં હોય, તે ઉપરાંત આવરા ઉપરથી જેમ જરૂર પડતી જાય તેમ તે ખાતાં વધારતું જવું.

૩—પછી રોજમેળામાં જગ્યા ખર્ચ થએલી રકમ જે ખાતાની હોય તે ખાતામાં, અને જગ્યાની હોય તે જગ્યામાં તે ઉધારની હોય તે ઉધારમાં તે રકમ લખી વિગતમાં “આવરા” પાતું “ફાણું” એમ લખવું. અને આવરામાં તે રકમની પાસે “મીડું” મૂકવું એટલે ખતવેલી રકમો જાણી આવે. અને આવરાતું પાતું લખવાથી કોષના દિસાખ કરતાં ખાતાવહીની રકમો આવરામાં કયે પાતું અને શી જાખતની છે, તે પેલા પાના ઉપરથી તરત કહી શકાય. ખાતા વહી તેા રકમ સામટું દેવું જણ્યું કેટલું છે તે જાતાય છે. પણ ખાખત જાણવી હોય તેા આવરા જોવો જોઈએ. કોષ પણ ગાણ્યસતું નામું કરવું હોય એટલે શું દેવું જોઈએ છે તે જાણવું હોય તેા ખાતાવહી ઉપરથી કરી-જાણી શકાય.

સરવાયું.

શાલ આખરે દેવું જોઈએ તથા નફો તોટો જાણવા સાથે સરવાયું કાઢવામાં આવે છે. આ સરવાયું ખાતાવહીના ખાતા ઉપરથી છેલ્લે પાને કાઢવામાં આવે છે.

પ્રથમ ખાતાવહીનાં દરેક ખાતાં સરભર કરવાં. એટલે જગ્યા ઉપરનો સરવાળો કરી, ઉધારમાં વધારે હોય તે જગ્યાનો સરવાળો

તેમાંથી ગાદ કરી વધે તે જગા તરફ “ જાકી લેણા ” એમ કરી લખવું. અને જગાનો સરવાળો વધારે હોય તો-તેમાંથી ઉધારનો સરવાળો ગાદ કરી તે રકમ ઉધાર તરફ “જાકી દેવા” એમ કરી લખવું. પછી જાને તરફના સરવાળા બગાળર થઇ જશે. પછી બે-વડી લીટીઓ જાને તરફ રકમો ઢકાઇ જાય તેમ દોરવી તેની નીચે દેવા હોય તો જગા તરફ અને લેણા હોય તો ઉધાર તરફ લખી કંઈ તિથિના દેવા લેણા રહ્યા ને લખવું. આ રકમો સરવાળામાં ઉતારવી પછી સરવાળું કાઢવા મથાળે એક લીટી દોરી “સરવાળું” કંઈ સાલનું એમ લખી નીચે જગા ઉધારની લીટીઓ દોરવી.

પછી ખાતાવહીમાં જાકી કરેલાં દરેક ખાતાં તપાસી દેવા રૂપિયા હોય તે જગા તરફ અને લેણા હોય તે ઉધાર તરફ લખી સામે લીટીમાં આસામીનાં નામ તથા ખાતાવહીનું પાનું લખવું. કે રિસાલ જેનાં સૂચક પડે. સિલિકમાં ગાલ હોય તો કિંમત સાથે ઉધાર જાણુ લખવા. અને ગાલની વિગત મન્ત્રમાં આવે તો લખવી.

પછી જગા ઉધારનો સરવાળો કરી ઉધારના સરવાળામાં સાત આગરની સિલિક મેળવવી. એટલે જાને જાણુના સરવાળા બરાબર આવી રહેશે. અને ત્યારેજ સરવાળું બરાબર છે એમ જાણવું. સરવાળા મળે નહીં તો સરવાળું ખોટું કહેવાય.

આ સરવાળું કાઢ્યા પછી નવી ખાતાવહીમાં મથાળે ખાતાવહીનું નામ તથા સાત લખી, સરવાળામાં જે જે ખાતાની રકમો જગા ઉધાર થઇ હોય તેટલાં ખાતાં બેઠતો મગન, રાખી નવી ખાતાવહીમાં પાડતા જવું, અને તેમાં સરવાળાની જગાની રકમો જગા તરફ અને ઉધારની રકમો ઉધાર તરફ લખી, સામે લીટીમાં

જૂની ખાતાવહીમાં તે ખાતું જે પાને હોય તે પાતું લખવું. કે ક્યે પાનેથી આ રકમ લીધેલી છે તે જણાય. આ પ્રમાણે આખા સરવૈયાની રકમો નથી ખાતાવહીમાં ઉતારી લેવી, અને તેની નીચે પછી નવી આવરાની રકમો ખતવવામાં હરકત નહીં.

વ્યાજ.

વ્યાજ એ મતનાં છે, ૧ સાદું ૨ દીવાળી બાકી. અથવા (કાપી) સાદું વ્યાજ ગણવાની રીત લેખમાં આપીશું. કાપી વ્યાજ અથવા દીવાળી બાકી:—આ વ્યાજ. વ્યાજે આપેલી રકમો વ્યાજ વહીમાં લખેલી હોય તો તે ઉપરથી, નહીં તો ખાતાવહીમાં તેવી રકમો લખેલી હોય, તે તારવી કાઢીને ગણવામાં આવે છે.

આ વ્યાજ દીવાળીએ ગદસાય છે. અને વ્યાજ, મુદતમાં બેગવી વ્યાજનું વ્યાજ ગણવામાં આવે છે.

કાપી વ્યાજમાં જગા ઉધારની રકમો ઉપરથી પ્રથમ ખોખું ખનાવવું જોઈએ.

ખોખું ખનાવવાની રીત.

૧ પ્રથમ ગયજે કયા ખાતનું કઈ સાલનું વ્યાજ તે લખી, ખા. પા. લખવું. તેની નીચે જગા ઉધાર દોરવું. પછી ખાતાવહીમાંથી જગા કે ઉધારની પેહેલી રકમમાંથી જે રકમ મોટી હોય તે, તેજ ખાત્રુએ લેવી. જગા ઉધારની રકમ ખોખામાં લખતાં ચોપડાનો પેહેલા સળ સરખરવા માટે ખાલી રાખવો. અને રૂપિયાની રકમ લીટીની અંદર રૂ. કરી લખવી.

હવે ધારો કે જગાની રકમ મોટી છે તેથી તે રકમ જગામાં લીધી પછી ઉધાર ખાત્રુની પેહેલી રકમથી જોડી રકમ તેમાંથી

બાદ જતી હોય નેટલી ઉધાર તરફ મુખ્ય લોટીમાં લખી જમા તરફ મોટી રકમના પેટામાં તે અધી લખવી, અને મોટીમાંથી બાદ કરવો. પેટાની રકમમાં દહાડો વાર લખવો નહીં. જે બાકી રહે તે પાછી ઉધારની, નહીં આવેલી રકમ ઉધારમાં લખી તેમાંથી જમાની બાકી સાથે જમાની બાબતની જેટલી રકમો બાદ જતી હોય તે-ટલી પેટામાં લખી બાદ કરવી.

બીજી રકમ બાદ ન જતા હોય તો ફક્ત જમાની બાકીજ બાદ કરવી. વળા જે ઉધારમાં બાકી રહે તે પાછી જમાની, ઉપર નહીં આવેલી રકમ રહી હોય તે ખોખામાં લખી તેમાંથી ઉધારના બાકી અને બીજી ઉધારની રકમો બાદ જતી હોય તો કરવી, આમ ઉધાર જમામાંથી અને જમા ઉધારમાંથી બાદ કરતાં છેવટ અધી રકમો ખોખામાં આવી રહે તેમ કરવું. છેવટ જેટલા રૂપિયા ખાતા વહીવાર દેવા કે લેણા નીકળ્યા હોય તેટલા છેવટ રહે અને તે રકમ પેટામાં અગર બાકીની રકમના તેના પેટામાં નાખતાં છેવટ બાકી ૦૦૦ રહે ત્યારે બાબતું કે ખોખું ખરૂં છે.

માસ ગણવાની રીત:—ખોખામાં જમા ઉધાર રકમોમાંથી જે રકમ પેહેલી તિથિની હોય તે દિવસથી તેની સરખી રકમવાળી બીજી તિથિ સુધી તિથિ પ્રમાણે માસ તથા દિવસ નક્કી કરવા. ને તે પેહેલી તિથિવાળી રકમ આગળ માંડવા, ને સાગી બાબતની રકમ માથે શુન્ય મૂકવી. આ પ્રમાણે અધી સરખી રકમોના માસ નક્કી કરવા ને તે પેહેલી તિથિ વાળી રકમમાં બરવા.

સર ગણવાની રીત:—રૂપિયા અને માસનો ગુણકાર કરવો. અને દિવસ તથા રૂપિયાના ગુણકારને ૩૦ ગામવા ને જે આવે તે

ઉપરના ગુણાકારમાં ભેળવવો, ને આવે તે સર, તે રકમ આગળ બરી દેવો. એ પ્રમાણે બધી રકમોના સર ગણી નકી કરવો, અને પેઠા રકમોના સરનો સરવાળો મુખ્ય રકમોમાં બરી દેવો.

પછી બંને બાજુના સરનો જુદો જુદો સરવાળો કરવો, અને પછી મોટા સરવાળામાંથી નાનો સરવાળો બાદ કરતાં જેટલા વધે તેને ૬૦ ભાગી જે આવે તે તેજ એટલે બાદ બાકીની રકમમાંથી બાદ કરતા, જે આવે તેને કહેલી તેરીએ ગુણવા જે દોઢાની તેરીખ હોય તો તે ગુણાકાર દોઢા આવશે, અને આનાની તેરીખ હોય તો ગુણાકાર બરાબ આવશે. તે નકકી કરેલું બ્યાજ સમજવું.

તારીજ કરવાની રીત:—પ્રથમ તારીજ એવો શબ્દ લખી લીટીમાં જે તિથિ સૂત્રીનો હિસાબ કર્યો હોય તે તિથિ લખવી. પછી નીચે જગા ઉધાર દોરવા.

પછી ખાતા વહીમાં બાકી લેણા રહેલા રૂ. હોય તો ઉધાર-માં લખવા. અને દેણા રહેલા હોય તો જગામાં લખવા. પછી ઉપર ખોખા પ્રમાણે નકી કરેલું બ્યાજ જગામાં વધેલું હોય તો જગા તરફને ઉધારમાં વધેલું હોય તો ઉધાર તરફ લખી, બંને બાજુના સરવાળા કરવા. બ્યાજ લખતાં વિગતમાં “સર આટલાનું તેરીખ. આટલીનું” એમ લખવું. પછી જમા કે ઉધારના સરવાળા બાદ કરવા. જે બાદ બાકી આવે તે જગામાં વધેલું હોય તો નકકી બાકી દેવા, અને ઉધારમાં વધેલ હોય તો નકકી બાકી લેણા કરી, એાછો સરવાળો હોય તે બાજુએ લખી તારીજ સરબર કરવી. એટલે બ્યાજ સહિત જે દેવું કે લેણું હશે તે નકકી થઈ જશે.

જે જમાને ઉધારની રકમોનું સરખું બ્યાજ હોય તો આ પ્ર-

ગાણે થાય પણ જુદી જુદી તેરીખ હોય તો—ઉપરના ખોખાના સરના સરવાળાની આપણે બાદ બાકી કરી તેમ નહીં કરતાં તે દરેક તરફના સરવાળામાંથીજ તેમને ૬૦ બાગી આવેલી રકમ બાદ કરવી, અને જે વધે તેમને જુદી જુદી જે તેરીખ હોય તેણે ગુણી, ગુણતાં નક્કી થયેલ વ્યાજ તારીખમાં બાકી લેવા કે દેવા લખ્યા પછી જમાના સરતું વ્યાજ જમા તરફ અને ઉધારના સરતું વ્યાજ ઉધાર તરફજ લખી દેવું, પછી ઉપર કહેલી રીતે તારીખ પૂરી કરવી.

કેટલેક ઠેકાણે તિથિની સાથે વાર આપે છે તેને વારોવારો-યું વ્યાજ કહે છે. આ વ્યાજમાં ફક્ત માસ ગણવામાંજ ફેર છે બાકી બધી રીત કાપી વ્યાજ જેવીજ છે.

વાર પ્રમાણે માસ ગણવાની રીત:—પ્રથમ જમા તથા ઉધાર તરફની રકમોના તિથિ પ્રમાણે માસ ગણી નક્કી કરવા. તેમાંથી દર માસે અડધા દિવસ લેખેજેટલા દિવસ થાય, તેટલા આવેલી મુદતમાંથી બાદ કરવા. બાકી જેટલી મુદત રહે, તેટલી વાર પ્રમાણે ગણતાં આવવી જોઈએ. આ અડસટો નીકળ્યો. તે નક્કી થવા માટે,—

અડસટો રહેલી મુદતમાં જેટલા માસ હોય તેને એએ ગુણી પખવાડીઆં કરવાં. એ પખવાડીઆં જેટલા દિવસ પહેલી તિથિના વારમાં ભેળવવા. એટલે પહેલી તિથિવારથી તે વારને મૂકીને ગણવા. ગણતાં છેલ્લો વાર જે આવે તે દિવસે છેલ્લું પખવાડીયું પુરું થયું એમ સમજવું. પછી તેની જોડેના વારથી છેલ્લી તિથિ કે બ્યાં સુધી આપણે ગણવા છે તેના વાર સુધી ગણવા. તેમાં છેલ્લો વાર ગણવો. તે એટલે સુધી ગણવા, કે મહિના ઉપર દિવસનો અડસટો નક્કી થયો છે,

તેની સગમગ આવી રહે. ઉદાહરણ:—ધારો કે પોષ શુદ્ધ ૭ ને શનીવા-
રથી પોષ શુદ્ધ ૭ ને બુધવાર સુધી વાર પ્રગણે સુદત ગણતી છે.
તો પ્રથમ તિથિ પ્રગણે ગણતાં, ૧૨ માસ થયા. તેમાંથી અડધા
દિવસ પ્રગણે છ દિવસ જતાં ૧૧ માસને ૬ દિવસનો અડસટો
આવ્યો. હવે ૧૧ માસનાં ૨૩ પળવાડીયાં થયાં. તેટલા દિવસ
પહેલી તિથિનો શનીવાર છે. ત્યાંથી, તેને મૂકીને ગણતા છેલ્લો સો-
મવાર આવ્યો. એટલે ૨૩ મું પળવાડીયું સોમવારે પુરું થયું. પછી
સોમવારથી છેલ્લી તિથિના બુધવાર સુધી ગણતાં એ દિવસ આવ્યા.
પણ સગમગ ૬ દિવસ આવવા જોઈએ. માટે એ દિવસવાળો બુધ-
વાર નહીં, પણ તેની પછીનો બુધવાર હોવો જોઈએ. માટે એક અ-
ઠવાડીછે વધારે ગણવું. તેથી ૨+૭=૯ દિવસ થયા. તે કિપરના દિ-
વસ સાથે ગણી રહે છે. જ્યારે આવી રીતે ગણતાં ૬-૭ કે ૮ દિ-
વસનો ફેર રહે, ત્યારે ૭ દિવસ કમેરી લેવા.

મનોયત્ન.

૩૭મા સિલિકમાં છે. ૩૧૨૫ રોકડા પરી કરશનજી મૂળ-
જી પાસેથી આવ્યા. ૩૫૦ પટેલ હીરા દેવા પાસે લેવા હતા તે
ખરિ કાનજી ઘેલાને કપ્પુલાવ્યા. તેમાંથી ૩૨૫ રોકડા લીધા. ૫૦ હ-
રણવન મૂળજીને આપણે દેવા હતા તે શા હીરાચંદ્ર રાગજીને કપ્પુ-
લાવ્યા. જાનરો કબાસી ૫ પ્રત ૨૫ લેખે લાખા હીરાણી પાસેથી
લીધો, ધી મળ્યું ૫૦ રજારી દાના હીરા પાસેથી પ્ર. ૧મા લેખે લીધું.
જોજી મળ્યું ૨૫ પ્રત સાલ લેખે કાનજી માવા પાસેથી રોકડે લીધો.
આવશ્ય વદ ૬ તે દિવસે ઉપરનો વેપાર થયો.

શ્રાવણ વદ ૧૦ ને દિવસે મુંગઈથી ૨૫ થાન ગાદરપાટ પ્રત
પા લેખે, ૫ થાન ગશર પ્રત ૧૨૧ લેખે, ૨૫ જોટા ઘોતીઆના
પ્રત ૧૧૧ લેખે, ત્યાંના દોશી માણેકચંદ મૂળજીને ત્યાંથી મંગાવ્યા,
તેનું બાડા ખરચ ૩૧૧૩ આપણે આપ્યા, અને જકાતના સેંકડે ૨
ટકા લેખે તથા બંદરે પહોંચાડતાં ખરચ ૩૧૧ થયું ને તેણે આપ્યું,
તેનું બરતીજીં આપ્યું પટેલ રામજી કાનજી ને જાજરો કળાશી ૨
પ્રત ૨૭ લેખે, ધી ગણુ ૧૦ પ્રત ૧૬ લેખે, અને જોળ ગણુ ૧૫
પ્રત ૩ લેખે ઉધાર આપ્યો.

વદ ૧૪ ને દિવસે પટેલ રામજી કાનજી પાસે લેખા રૂપિયામાંની
૨૫ રોકડા આવ્યા ૫૦ પરિ દેવચંદ રામજી કપ્પુલાવ્યા. ૫૦ રૂ. એકબેં-
શ આપી, અને બાકીના સેંકડે ૩ ટકા લખામણી તથા ૨ ટકા કોથળી
હોડામણના ચડાવી આપી દોકડાની નેરોખે ખત કરી આપ્યું. મું-
ગઈના દોશી માણેકચંદ મૂળજીને અત્રેના પારેખ વિરજી જીવાની
દુકાનેથી રાખ્યા આપણાનામની મુંગઈના પરી. હીરાસાત કાશીદાસના
ઉપરની ૩૨૦૦ ની ૬૮૧ ના બાવની રોકડેથી ત્રણ હુડી બીડી. લખી
અમદાવાદથી પુરોષોત્તમ દેવચંદની રાખ્યા અમરચંદ કાળીદાસની
મુંગઈના પરિ હીરાસાત કાશીદાસના ઉપરની હુડી એક રૂ ૩૦૦ ની
સેંકડે ૨૧ ટકા વટાવે અત્રેના પરી. પરશોત્તમ જીવા પાસેથી. વેઆતી
ભીધી. તેમાં સેંકડે ૧૧ ટકા દલાસી આપી. ૫૦ રૂપિયાના એક દાગી-
નો તોસા ૨૧ નો હેંગનો કરાવ્યો. ૨૫ રૂપિયા એક દેવામણમાં અ-
પણુ કર્યા. અને ૧૧ મણુ જોળ તથા ૧૧ ગણુ ધી અને એક કળા-
શી જાજરો બરમાં આપ્યો.

હપરની રકમોનો આવરો, ખાતાવહી, તથા સરવાયું, તૈયાર કરો?

આ. પા. ૧

આવરો.

સંવત ૧૯૪૬ ના શ્રાવણ વદ ૯ વાન શની.

જ

ઉ

૭૫૫ = શ્રીજગજીશે. દુકાન ખાતે મુડી.
૧૨૫ પરી કરશનજી મૂળજીના જગા.
આખત લેણા હતા તે નગદ
રોકડા આવ્યા. હસ્તે હીરજી
ભરી ગયો.

૫૦ પરી કાનજી ઘેલાને ખાતે
આખત પટેલ હીરા દેવાની
કચુલાના.

આ. પા. ૪

આ. પા. ૩

૫૦ પટેલ હીરા દેવાના જગા.
આખત તેની પાસે લેણા હતા
તે પરી કાનજી ઘેલાને કચુ-
લા. તેથી તેને ખાતે ગા-
હી આ ખાતે જગા કર્યા.

૫૦ હરજીવન મૂળજીને ખાતે આ-
ખત તેના લેણા હતા તે શા.
હીરાચંદ રામજીના કચુલાવ્યા

આ. પા. ૪

આ. પા. ૪

૨૫ પરી કાનજી ઘેલાના જગા.
આખત પટેલ હીરા દેવાની કચુ-
લામાંથી ૩૨૫ રોકડા આવ્યા.

૯૬૫૫ = શ્રી ખરીદ ખાતે કિધાર આ.
૧૨૫ ગાજરો કળશી ૫ પ્રત
૨૫ લેણે લાખાહીરાણીનો.
૭૭૫ ધીમણ ૫૦ પ્રત ૧૫૫૫
લેણે રચારી દાના હીરાનું.
૬૫૫૫ = જોખ મણુ ૨૫ પ્રત
રાખેલેણે કાનજી માવા પા-
સેથી.

આ. પા. ૪

૯૬૫૫ =

૫૦ શા હીરાચંદ રામજીના જગા.
આખત હરજી મૂળજીને કચુ-
લાવ્યા તેના.

આ. પા.

આ. પા. ૪

૯૭૦૬૫૫ =

આ. પા. ૨

૧૨૫ લાખાદીરાણીના જગા આગત
૧૨૫ આજરો કયાશી ૫ પ્ર-
ત ૨૫ લેખે લીધો તે શ્રી
ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૧૬૦ શ્રીજાણશે રોકડા નગદ

૧૨૨૫૫૫

આ. પા. ૫

૭૭૫ રજારી દાના હીરાના જગા.
૭૭૫ ધી ગણ ૫૦ પ્ર ૧૫૫
લેખે લીધું તે શ્રી ખરીદ
ખાતે ઉધાર.

આ. પા. ૫

૧૨ ૫૫૫

સંવત ૧૯૪૬ ના આગસ્ટ વદ ૧૦ વાર ગ્લેડ

જ

ઉ

૧૬૦ શ્રી જાણશે.

૨૪૩૩૫ શ્રીમુર્તિવાળા દોશી મૂળજી
માણેક્યદના જગા ભરતીઉ
નં. ૧ આબ્યુ નીચેની પિગતે
તે શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર
૧૩૧૧ ગાદરપાટ થાન ૨૫ આ
૬ રતલીઓ નેન પ્રત ૫૫ લેખે.
૧૨૧૧ મશરૂ સુરતી સાટીન
થાન ૫ પ્રત ૧૨૧૧ લેખે.

૨૪૬૫ શ્રીખરીદખાતે ઉધાર આ-

ગત દોશી મૂળજી માણેક્ય
દનું ભરતીઉ આબ્યુ તે તેને
ખાતે જગા કરીને.

૧૩૧૧ ગાદરપાટ થાન ૨૫
પ્રત ૫૫

૬૨૧૧ મશરૂ થાન ૫ પ્રત
૧૨૧૧ લેખે

૪૩૧૧ ધોતી જોટા નં. ૨૫

આ. પા. ૩

૪૩૩૩ ઘોતી જોડા નંગ ૨૫

પ્રત ૧૩૩ લેખે.

૪૩૩૩ જાત સેંકડે ૨ ટકા

મુજબ જોઈ તેના.

૧૩૩ જંદરે પહોંચાડવાનું બાકુ

૨૪૩૩૩

આ. પા. ૫

૨૫૬ શ્રી વકરા ખાતે જગા આ-

ખત. પટેલ ગંગા કાનજી

ને માલ આપ્યો.

૫૪ જાજરો કળાશી ૨ પ્ર

ત ૨૭.

૧૬૦ ધી મણુ ૧૦ પ્રત ૧૬

૪૫ ગોળ મણુ ૧૫ પ્રત ૩.

૨૫૬

આ. પા. ૧

૬૬૨૩૩

પ્રત ૧૩૩

૪૩૩ જાત શ્રીમુંઆધની
નિકાસની

૧૩૩ જંદરે પહોંચાડવાનું બાકુ

૫૩૩ નોર ખરચ તે આ-

પણે આપ્યું.

૨૪૬૧)

આ. પા. ૧

૨૫૬ પટેલ ગંગા કાનજીને આ-

ને વિધાર આપત નીચે પ્ર-

માણે દસ્તે પોતે.

૫૪ જાજરો કળાશી ૨

પ્રત ૨૭

૧૬૦ ધી મણુ ૧૦ પ્રત

૧૬ લેખે.

૪૫ ગોળ મણુ ૧૫ પ્રત

૩ લેખે.

૨૫૬

આ. પા. ૫

૫૦૮૧

૧૫૪૩ શ્રી શીલકે નગદ રોકડા.

૬૬૨૩૩

આ. પા. ૪

સંવત ૧૯૪૬ ના શ્રાવણ વદ ૧૪ વાર ગુરૂ.

જ

૧૫ નામ શ્રી શીલીકે નગદ રોકડા.

૨૫ પટેલ રામજી કાનજીના જ-
ગાળાખત નીચે મુજબ.૨૫ રોકડા નગદ આપ્યા
હ. પાને.૫૦ પરી દેવચંદ રામજી-
ને કમુલાબા તે. તેને
ખાતે ઉધાર.૫૦ બેંસ એક દૂઝણી તે
શ્રી ઢોર ખરીદ ખાતે
ઉધાર.૧૩૪ બાકી રહ્યા તેનું ખત
કરી આપતાં તેને ખા-
તે ઉધાર.

૨૫૬

ખા. પા. ૫

૬૫ શ્રી વ્યાજના વટાવ ખાતે
જગા.૬૫ પટેલ રામજી કાનજીએ
બાકી લેણા રૂપિયાનું દ-
સ્તાવેજ કરી આપ્યું તેની

ઉ

૫૦ પરી દેવચંદ રામજીને ખાતે
ઉધાર.૫૦ પટેલ રામજી કાનજીની
કમુલાબા તમે તેના ક-
હેવાથી કમુલાબા તે.

ખા. પા.

૫૦ શ્રી ઢોર ખરીદ ખાતે ઉધાર
ખાત.૫૦ પટેલ રામજી કાનજીનો
હોસાગ કરતાં બેંસ ૧
દૂઝણી આવી લેણા પે-
ટે તે.

ખા. પા. ૬

૧૪૦૫ પટેલ રામજી કાનજીને
ખાતે ખાત.૧૪૦૫ દિસાગ કરતાં ગા-
કી લેણા રહ્યા તે
દર માસે શતએક
ટકા એક પ્રમાણે
વ્યાજ ઠરાવી નહું

આ. પા. ૫

લખાગણી તથા ડાયળી
છોડાગણીના ચકાવી આ-
પ્યા તે.

દસ્તાવેજ કરી
આપ્યું થાણી બે
લગુર તેના.

આ. પા. ૩

૧૬૭ પારેખ વીરજી જીવાના જગા. ૨૦૦) મુગધના દેશી મુગજીવા-
ખાખત ૨૦૦) રૂપિયાની
હુંડી એક ૩૨૦૦ મુગધગ-
રાની મુગધની. મુગધનાપરી.
હીરાલાલ કાશીદાસના ઉપર
ની. લખી આવેથી પારેખ
વીરજી જીવા. રાખ્યા અગા-
રી વતી. શાદ જોગ મુદત
દિન વખતો લખી આવજુવદ
૧૪ની. તે મુગધનાદેશી મુ-
ગજીવાજીવંદ ઉપર ખીડી
વદ ૧૪.નેથી તેને ખાતે ઉધાર.

આ. પા. ૫

૨૦૦) મુગધના દેશી મુગજીવા-
જીવંદને ખાતે ઉધાર. ખા-
ખત ૩૨૦૦ની હુંડી ૧ મુ.
ખધના પરી હીરાલાલ કાશી
દાસના ઉપરની લખી પારે-
ખ વીરજી જીવા. રાખ્યા અ-
ગારી વતીની શાદ જોગ. મુ
દત દિનવખતની લખી આ-
વજુ વદ ૧૪ની તે તમારા
ઉપર બેડી તે તમારે ખાતે
ઉધાર.

આ. પા. ૬

૩ શ્રીહુંડીઆગણુ ખાતે જગા-
પારેખ વિરજી જીવાને ત્યાંથી
હુંડી ૩૨૦૦)ની લખાવીદલા
ના લાવતી લીધી તેના વ-
ટાવના ૩ રહ્યા તે.

આ. પા. ૫

૩૦૦) શ્રીહુંડી ખાતે ઉધાર. ખાખત
હુંડી ૧ ૩૦૦) મુગધગરાની
મુગધના પરી હીરાલાલ કા-
શીદાસના ઉપરની. લખી શ્રી
અગદાવાદથી પુરોષોત્તમ દેવ-
ચંદ. રાખ્યા અગરચંદ કાળી.

આ. પા. ૬

આ. પા. ૩

૨૯૨૥ પરી પરસોત્તમ જીવાને આ-
તે જગા. યાગત. ૧ હું ૩૩૦૦)
ની મુંગઈગરાની. મુંગઈના
પરી લીરાગાલ કાશીદાસના
ઉપરની. લખી શ્રીઅમદાવા-
દથી પુરુષોત્તમ દેવચંદની.
રાખ્યા અમરચંદ કાળીદાસ
અગારી વતીની. સદ્ગંગેગ.
મુદતદિન ૪ની લખી અશડ
વદ ૧૧ તે તમારી પાસેથી
વેચાતી લીધી. તે હુંડી આ-
તે ઉધાર.

આ. પા. ૬

૭૫ શ્રી હુંડીઆગણુ આને જગા.
આગતે પરી પરસોત્તમ જી-
વા પાસેથી હુંડી ૩ ૩૦૦)
ની બાવ હજા ની વેચાતી
લીધી તેના વટાવના.

આ. પા. ૩

૫૧૫૫ શ્રી ગાલ વકરા આને

દાસ અગારી વતીની. શાહઃ
જેગ. મુદત દિન. ૪ ની. લ-
ખી અશડ વદ ૧૧ અત્રેના
પરી પરસોત્તમ જીવા પાસેથી
વેચાતી લીધી. તે તેના જગા.
કરી આ આને ઉધાર.

આ. પા. ૨

૧૧૧ શ્રી વટાવ આને ઉધાર આ-
ગત પરી પરસોત્તમ જીવા
પાસેથી હુંડી ૩૩૦૦)ની વે-
ચાતી લીધી તેમાં દસાલી દ-
લાલ હરદેવને આપી.

આ. પા. ૩

૫૦) ધરેણા આને ઉધાર આગ-
ત તેનાલા રા મો હેમનો દા-
ગીતો એક હાથનું કડું ક-
ચચું.

આ. પા. ૧

૨૫) શ્રી ધર્માદા આને ઉધાર
આગત.

૨૫) શીવનું મંદીર સગ-

આ. પા. ૭

જાગત ધર ખરગમાં
આખો.

૩૧૧૧૧ ગોળ મણુ ૧૧

૨૩૧ ધી મણુ ૧૧

૨૫ જાગરો કમશી ૧

૫૧૧૧૧

આ. પા. ૧

૯૭૧૧૧

રાતવામાં આખા.

આ. પા. ૨

૫૧૧૧૧ શ્રી ધર ખર્યે ખાને
જાગત.

૩૧૧૧૧ ગોળ મણુ ૧૧

પ્ર. ૨૧૧

૨૩૧ ધી મણુ ૧૧

પ્ર. ૧૫૧

૨૫ જાગરો કમશી

૧ પ્ર. ૨૫

૫૧૧૧૧

આ. પા. ૨

૯૬૬૧૧૧

૧૦૨૧૧૧ શ્રી સીતકે નમદે મોકડા.

૯૭૧૧૧

માંડ છાંડનો મેળ.

સંવત ૧૯૪૬ ના ધ્રાવણ વદ ૦)) વાર શુક્ર.

૪૪

૧૦૧૧ શ્રી વટાવ ખાને જગા ખા-
ગત હુંડીઆગણુનું ખાતું
માંડીવાળવા સાડ તે ખાને
હિધારીને.

આ પા. ૩

૭

૧૨૬૧૧૧ શ્રીવટાવ ખાને હિધા-

૨ આ. નીચેનાં ખાતાં

માંડી વાળવા સાડ તેને

ખાને જગા કરીને.

આ. પા. ૮

૫૦ શ્રી ધરેણા ખાતે જગા.
ખાતે ગાંડી વાળવા સારૂ વ-
ટાવ ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૧

૨૫ શ્રી ધર્માદા ખાતે જગા.
ખાતે ગાંડી વાળવા સારૂ
વટાવ ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૨

૫૧૧૧૩ શ્રી ધર અર્થ ખાતે જ-
ગા. ખાતે ગાંડી વાળવા
સારૂ વટાવ ખાતે ઉધારી-
ની.

આ. પા. ૨

૧૧૧૧૩ શ્રી વટાવ ખાતે જગા.
ખાતે ખાતું ગાંડી વા-
ળવા સારૂ દુકાન ખાતે
ઉધારીને.

આ. પા. ૩

૨૪૮૧૧૩

૫૦ શ્રી ધરેણા ખાતેથી
ગાંડી વાળવા સારૂ
તે ખાતે જગા કરીને.

૨૫ શ્રી ધર્માદા ખાતેથી
તે ખાતે જગા કરી-
ની.

૫૧૧૧૩ શ્રી ધર અર્થ
ખાતેથી તે ખાતે
જગા કરીને.

૧૨૧૧૧૩

આ. પા. ૩

૧૦૧ શ્રી હુંડીઆગણ ખાતે જા-
ળત ખાતું ગાંડી વાળવા
સારૂ વટાવ ખાતે જગા
કરીને.

આ. પા. ૩

૧૧૧૧૩ શ્રી દુકાન ખાતે ઉધાર
ખાતે.
વટાવ ખાતું ગાંડી વા-
ળવા સારૂ તે ખાતે જ-
ગા કરીને.

આ. પા. ૧

૨૪૮૧૧૩

૧૦૧

ખા. પા. ૧ લું.
ખાતાવહી.

શ્રી દુકાન ખાતું.

સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૭૫૧૧=	૫૧૧૧=
પાનું. ૧ લું.	પાનું. ૮ મું.
૭૫૧૨=	૧૧૧૧=

૭૫૧૧૧= ખાડી લેખા. તે શ્રી ગા.
૬ ઉપર

૭૫૧૧૧= ખાડી લેખા ગાલ ઉપર

૧૧૧૧=

શ્રી ખરીદ વકરા ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૨૫૬	૬૬૫૧૧=
પાનું. ૩ શુ.	પાનું. ૧ લું.
૫૧૧૧૧=	૨૪૬૧
પાનું. ૬ હું.	પાનું. ૨ શુ.
૩૧૦૧૧૧=	૫૦
	પાનું. ૩ શુ.

૬૫૩૧૧૧= ખાડી લેખા ગાલ ૫.
રાંતે રહ્યો તેના.

૧૨૬૪૧૧૧=

૧૨૬૪૧૧૧=

શ્રી ઘરેણા ખાતું

૬૫૩૧૧૧= ખાડી લેખા ગાલ ૫.
રાંતે રહ્યો તેના.
સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૫૦	૫૦
શ્રી વઠાવ ખાતે ઉધાર ખા. તું ગાડી વાળના. પાનું. ૮ મું.	પાનું. ૬ હું.

૫૦

૫૦

૧૦૨

આ. પાનું. ૨ મું.

શ્રી ધર્માદા આતું સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૮ _____ ઉ _____
૨૫ શ્રી વટાવ આને ઉધાર આ- ૨૫ પાનું. ૬ મું.
તું માંડી વાળવા
પાનું. ૮ મું.
_____ ૨૫ _____

શ્રી ધર ખર્ચ આતું સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૮ _____ ઉ _____
૫૧૧૧૧ શ્રી વટાવ આને ઉધાર ૫૧૧૧૧ પાનું. ૭ મું.
આતું માંડી વાળતાં.
પા. ૮ મું.
_____ ૫૧૧૧૧ _____
૫૧૧૧૧

શ્રી હુડી આતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૮ _____ ઉ _____
૩૦૦ પાકી લેણા હુડી એક પ. ૩૦૦ પાનું. ૫ મું.
સંત રહી તેના. ૩૦૦
_____ ૩૦૦ _____
૩૦૦ પાકી લેણા હુડી એક પસંતે

ખા. પા. ૩ જી.
શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૩ પાતું. ૫ મું.	૧૦૧ શ્રી વટાવ ખાતે જગા
૭૧ પાતું. ૬ હું.	ખાતું ગાંડીવાળવા સાં. ૩.
૧૦૧	પાતું. ૮ મું.

શ્રી વટાવ ખાતું સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૬૧૧ પાતું. ૪ મું.	૧૧૧ પાતું. ૬ હું.
૧૦૧ પાતું. ૭ મું હુંડી. અ.ગણ ખાતાના.	૧૧૧ પાતું. ૭ મું.
૧૭	૧૨૮૧

૧૧૧૧ શ્રી દુધાવ ખાતે ઉધાર
ખાતું ગાંડીવાળવા સા-
૩. પા ૮ મું.

૧૨૮૧

પરી કરશનજી મૂળજીતું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ તું.

જ	ઉ
૧૨૫ પાતું. ૧ હું.	૧૨૫ બાકી દેવા.
૧૨૫	૧૨૫

૧૨૫ બાકી દેવા.

૧૦૪

ખા. પા. ૪ થું.
પટેલ હીરા દેવાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૪	ઉ
૫૦ પાનું.	૧ લું. ૫૦ બાકી દેવા.
<u>૫૦</u>	<u>૫૦</u>

૫૦ બાકી દેવા.
પરી કાનજી ઘેરાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૪	ઉ
૨૫ પાનું.	૧ લું. ૫૦ પાનું. ૧ લું.
<u>૨૫</u>	<u>૫૦</u>

૨૫ બાકી લેણા.	૨૫ બાકી લેણા.
<u>૫૦</u>	

શા. હીરાસંદ રાગજીનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૪	ઉ
૫૦ પાનું.	૧ લું. ૫૦ બાકી દેવા.
<u>૫૦</u>	<u>૫૦</u>

૫૦ બાકી દેવા.
શા. હરજીવન મૂળજીનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.

૦૪	ઉ
૫૦ બાકી લેણા.	૫૦ પાનું. ૧ લું.
<u>૫૦</u>	<u>૫૦</u>

૫૦ બાકી લેણા.

૧૦૫

ખા. પા. ૫ મું.
લાખા હીરાબીનું ખાતું સંવત ૧૯૪૬ તું.

૦૪	ઉ
૧૨૫ પાતું.	૨ જી.
૧૨૫	૧૨૫ બાકી દેવા.
૧૨૫	૧૨૫

૧૨૫ બાકી દેવા.
રચારી દાના હીરાનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ તું.

૦૪	ઉ
૭૭૫ પાતું.	૨ જી.
૭૭૫	૭૭૫ બાકી દેવા.
૭૭૫	૭૭૫

૭૭૫ બાકી દેવા.

મુંબઈનાના દોશી મૂળજી ગણિકચંદનું ખાતું. સં. ૧૯૪૬ તું.

૦૪	ઉ
૨૪૩૧ પાતું.	૨ જી.
૨૪૩૧	૨૦૦ પાતું.
૨૪૩૧	૪૩૧ બાકી દેવા.
૪૩૧	૪૩૧

૪૩૧ બાકી દેવા.
પટેલ રામજી કાનજીનું ખાતું. સંવત ૧૯૪૬ તું.

૦૪	ઉ
૨૫૬ પાતું.	૪ જી.
૧૪૦૧ બાકી લેણા.	૨૫૬ પાતું.
૩૬૬૧	૧૪૦૧ પાતું.
૩૬૬૧	૩ જી.
	૪ જી.

૧૪૦૧ બાકી લેણા.

૧૦૬

આ. પા ૬ હું.
પરી દેવચંદ રામચંદ્રનું આતું સંવત ૧૯૪૬ નું.
૦૪
૫૦ બાકી લેવા. ૬
૫૦ પાતું. ૪ ચું.
૫૦ ૫૦

૫૦ બાકી લેવા
પાંચે બીરજી જીવાનું આતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.
૦૪
૧૯૭ પાતું. ૫ ચું. ૧૯૭ બાકી દેવા.
૧૯૭ ૧૯૭

૧૯૭ બાકી દેવા
પરશોત્તમ જીવાનું આતું. સંવત ૧૯૪૬ નું.
૦૪
૨૯૨૧ પાતું. ૬ હું. ૨૯૨૧ બાકી દેવા.
૨૯૨૧ ૨૯૨૧

૨૯૨૧ બાકી દેવા.

સરવાયું.

સરવાયું સંવત ૧૯૪૬ ની શાકનું. શ્રાવણ વદ ૯ થી વદ
૧૪ સૂચીતું દેવું લેણું.

૦૪
૧૨૫ પરી. કરશનજી મૂળજી. ૬૫૩૧૧૧ ખરીદ આને ગાથ
૫૦ પટેલ. હીરા દેવા. પરાંત રજો તેના.

ખા. પા. ૭ મું.

૫૦ શા. હીરાચંદ રાગછ.

૧૨૫ લાખા હીરાખી.

૭૭૫ રગારી દાના હીરા.

૪૩૩૦ મુંગાખાના દોશી. મૂ-

ળછ ગાણિકચંદ.

૧૯૭ પાવેળ પીરછ છવા.

૨૯૨૩૩ પરશોનગ છવા.

૧૬૫૮)=

૩૦૦ હુંડી ખાતે. પરંતંગો.

૨૫ પરી કાનછ ઘેલા.

૫૦ શા. દરછવાન મૂળછ.

૧૪૦૩૩ પટેલ રાગછ કાનછ.

૫૦ પરી. દેવચંદ રાગછ.

૩૫૩૩૩—શ્રીદુકાન ખાતે લેખા

ગાત્ર કપર રહ્યા.

૧૦૨૩૩૩ ગિલકે.

૧૬૫૮)=

કાપી વ્યાજ.

શા શવચંદ મોતીચંદનું ખાતું સંવત ૧૯૪૬ ની શાતનું.

૦૮		૭	
૨૫૦ કારતક વદ	૫	૨૦૦ ક્રાગણ વદ	૨
૧૭૫ શ્રાગણ સુદ	૧૩	૧૮૦ વૈશાખ સુદ	૯
૧૫૦ ગ્રેહ વદ	૧૧	૩૦૦ શ્રાવણ સુદ	૧૦
૭૫ પીઝ ભાદરવા સુદ	૧		
		<hr/> ૬૮૦	

૧૫૦

૩૦ બાકી લેખા ૧૯૪૭ ના કા-

રતક સુદ ૧

૬૮૦૩૦ બાકી દેવા ૧૯૪૭ના કાર-
તક સુદ ૧

૧૦૮

વ્યાજ સંવત ૧૯૪૬ ની શાથનું.

૪	૩
૧૦૬૧૧૧ (૩૨૫૦) કારતક વદ ૫	૦ ૩ ૨૦૦) દ્વાગળ વદ ૨
૭૮૦૩૨૦૦ મા. ૩૧-દિ. ૧૨	૦ ૩ ૧૮૦) વૈશાખ શુદ્ધ ૬
૨૮૧૧૧૧	૦ ૩ ૫૦
૫૦ મા. ૫૧૧ દિ. ૪	૦ ૫
૪૬૩૧ ૩૧-૫૧) દ્વાગળ શુદ્ધ ૧૩	૧૩૦
૨૪૨૧૧ ૩૧-૩૦ મા. ૧૧-દિ. ૧૧	૨૩૮૧૧ (૩૦૦) આગળ શુદ્ધ ૧૦
૨૨૦૧ ૫	૦ ૩ ૪૫
૪૫ મા. ૪૧-દિ. ૧૨	૦ ૩ ૧૫૦
૨૨૦ ૩ ૧૫૦) વેદ વદ ૧૧	૧૨૮૧ ૩ ૭૫ મા. ૧૧-દિ. ૬
મા. ૧ દિ. ૧૪	૧૧૧ ૩ ૩૦ મા. ૩૧-દિ. ૬
૦ ૩ ૭૫) બીજા વાદરવા શુદ્ધ ૧	૫
૦ ૩ ૩૦) બાકી લેણા કારતક	૦૦૦
શુદ્ધ ૧	
૧૭૮૫૧	૨૩૮૧૧
૫	
૨૩૮૧૧	
૬૦) ૧૫૦૬૧	
૫	
૨૫	

૧૪૮૧૧ દશ આનાની તેરીએ વ્યાજ ગંથુતાં ૧૪૮૧૫
પદામ આગ.

તારીખ

૦૪

૬૧) ૧૫ બદામ,

વ્યાજસર ૧૪૮૧૧૧ નું દર
દશ આના લેખે.

ઉ

૩૦ બાકી લેણા ૧૯૪૬ ની શાલ
આખરના.

૩૦

૬૧) ૧૫

૨૦૧૧ ૧૦

નકી બાકી લેણા હીસાગ ગ.
છી નકી કર્યા તે ધણી બે
હજાર.

૨૦૧૧ ૧૦ બાકી લેણા નવા
ખાને ખાને ફલાણે.

૩૦

વારોવારીઉં વ્યાજ.

પટેલ ધરમશી હેમાનું ખાતું સંવત ૧૯૪૬ ની શાલનું.

૦૪

૫૦ પોપ વદ ૩ ગુર.
૧૫૦ મહા શુદ્ધ ૪ ગુર.
૪૫ વૈશાખ વદ ૧ સોમ
૨૦૦ અશાઢ વદ ૬ ગુર.
૨૫ આસો શુદ્ધ ૩ ગુર.

ઉ

૨૩૦ ક્રામણ વદ ૦)) ગુર.
૨૫ વૈશાખ વદ ૧૪ સની.
૧૦ ગેઠ શુદ્ધ યુધ.
૧૫૦ પેલા બાદરવાવદ ૩ સોમ.

૪૧૫

૫૫ બાકી દેવા ૧૯૪૭ના કા-
રતક શુદ્ધ ૧ ગુર.

૪૭૦

૫૫ બાકી દેવા.

૪૭૦

વ્યાજ સંવત ૧૯૪૬ ની શાલતુ.

ઉ	જ
૧૧૬૧૧ ૩૫૦) પોષવદ ૩ ગુરૂ ગા. ૨ દિ. ૧૦	૪૬ ૩૨૩૦) દ્રાગણ વદ૦) ગુરૂ. ૦૩૫૦) દિ. જગા.
૨૭૫ ૩૧૫૦) મહાસુદ ૪ ગુરૂ ગા. ૧૧ દિ. ૧૦	૦૩, ૧૫૦) દિ. જગા. ૪૬ ૩૦) ગા. ૧૧ દિ. ૧
૬ ૩ ૪૫) વૈશાખવદ ૧ સોમ ૦૩, ૩૦) ગારા ઉધાર. ૬ ૧૫) ગા. ૦ દિ. ૧૨	૧૮ ૩૨૫) વૈશાખ વદ ૧૪ સગી ૦ ૩૧૫) દિ. જગા. ૧૮ ૩ ૧૦ ગા. ૧૧ દિ. ૬
૩૯૧ ૩૨૦૦) અશાઢ વદ ૬ ગુરૂ	૯ ૩૧૦) જોઠ સુદ ૬ ગુરૂ. મા. ૦૧ દિ. ૧૩
૦૩૧૦) દિ. ઉધાર. ૦૩૧૦) દિ. ઉધાર.	૦૩૧૫૦) પેલા નાદરવા વદ ૩ સોમ દિ. જગા.
૨૬૫, ૩૧૫૦) ગા. ૧૧ દિ. ૮ ૧૨૬ ૩૦) ગા. ૪ દિ. ૬	૦૩૫૫) બાકી દેવા કા. શુ. ૧ ગુરૂ ૦૩૩૦ દિ. જગા.
૨૩૧ ૩૨૫ આસો સુદ ૩ ગુરૂ ગા. ૦૧ દિ. ૧૩	૦૩૨૫) દિ. જગા. ...

૮૧૨

૬ જગાતું ૬ આના લેખે વ્યાજ

૪૮, ૭૨

૭૩૧

૮ ઉધારતું આઠ આના લેખે વ્યા.

૫, ૮૬

તારીખ

૪૫૫) બાકી દેવા કા. શુદ્ધ ૧ ગુરૂ

૭૦૧-૧૧૧૧ નવાગ વ્યાજસર ૭૩૧

૩) ૦૧૨૨ યદાગ વ્યાજસર ૮૧૨

નું દર છ આના મુજબ.

૫૮) ૧૨૨

નું દર આઠ આના મુજબ.

૦૧-૧૧ ૧૧

૫૭૧-૧૧૧૧ નકી યાકી દેવા

હીસાગમણી નકકી કર્યા ધ-

ણી બે ૧૬૫૨.

૫૮) ૦૧૨૨

—૦—

ભાગ ૭ મો

લેખાં.

શેરનાં લેખાંની કુચીઆ.

૧ જેટલે રૂપિયાં શેર તેથી અઢીગણે દોકડે એક રૂપીઆબાર તેમજ આનામાં અઢી ગણી યદામે રૂપિઆબાર.

એટલે જેટલા રૂપીઆનું એક શેર કહ્યું હોય, તેટલા રૂપિઆ-ને પ્રથમ અઢીએ ગુણવા. અને પછી છેવટ જેટલા રૂપિઆબારનું કહ્યું હોય, તેટલાએ ગુણવા જે આવે તેટલા દોકડા જવાગ સમજવો.

ટુંકી રીત:—રૂપિઆને રૂપિઆબારનો ગુણાકાર કરી, અઢી દો-ઠડાનો એક આનો ગણી, અઢીએ ભાગી નાંખવા જે આવે તે આના જવાગ.

૨ જેટલે રૂપિયાં શેર તેટલા આનાનું અધેળ, અને યમણે આને નવટાંક. એમાં રૂપિઆ અને અધેળનો ગુણાકાર કરવો. જે આવે તે આનાં જવાગ.

૩ જેટલા રૂપિઆનું જેટલા શેર તેથી અઢીગણે દોકડે તેટલા

રૂપિઆબાર પાંચ રૂપિઆનું પાંચ શેર કહ્યું હોય તો પાંચ રૂપિઆ-
બારના સાડાબાર દોકડા જવાબ.—એ રીત—

૪ રૂપિઆ અને રૂપિઆબારનો ગુણાકાર કરી ગુણાકારમાંથી
જગણી તરફનો એક આંકડો બાદ કરવો. એટલે બાકી રહે તેટલાં
પાવણાં સગજવાં અને કાપેલા આંકડાને ૨૫ એ ગુણવા ગુણનાં જે
આવે તેટલા દોકડા સગજવા.

મણનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ મણ તેથી અઢી મણ દોકડે એકશેર.

૨ જેટલે રૂપિએ મણ તેટલા આનાનું અઢીશેર અને બમણે
આને પાંચ શેર.

૩ જેટલે રૂપિએ મણ તેટલી બદામે એક રૂપિઆબાર.

૪ જેટલા રૂપિઆનું જેટલા મણ તેટલા શેરના, રૂપિઆથી
અઢી મણ દોકડા.

૫ જેટલે આને મણ તેથી અઢી મણ બદામે એકશેર.

આ દાખલા મણવાની રીત શેરના જેવીજ છે. એટલે જેમ
શેરમાં રૂપિઆબાર, તેમ મણમાં શેર, અને અષોળ તેમ મણમાં
અઢી શેરી સગજવી.

૬ રૂપિઆ અને શેરનો ગુણાકાર કરવો. ગુણાકારમાંથી જ-
ગણી તરફનો એક આંકડો બાદ કરવો. એટલે બાકી રહે તેટલાં
પાવણાં અને બાદ કરેલા આંકડાને ૨૫ ગુણવા જે આવે તે દોકડા
સગજવા

ખાંડીનાં લેખાંની કુચી. (૨૦ મણની ખાંડી.)

૧ જેટલે રૂપિએ ખાંડી તેથી પાંચ ગણે દોઢડે એકગણુ એ.
તમે રૂપિયાને પાંચે ગુણી ગુણાકારને ગણે ગુણવા જે આવે તે દોઢડા.

૨ જેટલે રૂપિએ ખાંડી તેટલા આનાનું સવાગણુ.

૩ જેટલે રૂપિએ ખાંડી તેથી બેગણી બદામે એક શેર.

૪ જેટલા મણનું કરવાનું કહ્યું હોય તેને બગણા કરી રૂપિ-
આને ગુણવા જે ગુણાકાર આવે તેમાંથી જગણી તરફનો એક આં-
કડો બાદ કરવો બાકી રહે તેટલાં પવલાં અને બાદ કરેલા આંક-
ડાને બાકીએ ગુણવા જે આવે તેટલા દોઢડા જવાબ. જેમ ૧૩ ૧
ખાંડી તે ૩ મણનું $૧ \times ૨ = ૨ \times ૧૩ = ૨૬$ એમાંથી છગડો બાદ એટલે
ત્રણ રહ્યા તેથી ૩ પાવલાં એટલે બા રૂપિયા અને ઉપરના ૨×૨૨
 $= ૧૫$ દોઢડા. એટલે ૩ બા-૧૫ દો, જવાબ.

કળશીનાં લેખાં. (૧૬ મણની કળશી.)

૧ જેટલા રૂપિયાની કળશી તેટલા આનાનું એકગણુ. એટલે
રૂપિયા અને મણનાં ગુણાકાર કરતાં જે આવે તે આના જવાબ.

૨ જેટલે રૂપિએ કળશા તેથી બેગણી બદામે એક શેર.

વિધાનાં લેખાં.

આ લેખાં ખાંડીના લેખાં જેવાંજ છે.

૧ જેટલે રૂપિએ વિધો તેથી પાંચગણો દોઢડે એક વસો.

૨ જેટલે રૂપિએ વિધો તેથી એગણી બદામે વિશ્વાશી [કાઠી]

બેડીઆનાં લેખાં. [૩૨ મણનું બેડીજી]

૧ જેટલે રૂપિએ બેડીજી તેથી અરધે આને મણ.

૨ જેટલે રૂપિએ બેડીજી તેથી સવાગણી બદામે એક શેર.

સોનારૂપાનાંલેખાં.

- ૧ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી અરધે રૂપિએ ગદીઆણો.
- ૨ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી અડધે આને વાલ.
- ૩ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ગમણી પાઈએ રતી. અને અ-
રધી પાઈએ એક ગમભાર.

ગદીઆણો.

- ૧ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેટલે આને એક વાલ.
- ૨ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેથી ચોગણી પાઈએ એક રતી.
- ૩ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેટલી પાઈએ એક ગમભાર
આ દાખલા ગણતારમાં પ્રત્યેક જે વજન [વાલ, રતી, કે ગમતું]
કહ્યું હોય તેની ઉપરની કુંચી પ્રમાણે જુદી જુદી કીમત ગણી તેનો
સરવાળો કરતા, અને જે સરવાળો આવે તેના આના પાછ નક્કી
કરી કહાલા રૂપિયાએ ગુની નાંખવા એટલે આનાને ગુણતાં આના
અને પાઈને ગુણતાં પાછ આવશે. પછી તેમાંથી રૂપિયા, આના,
પાછ નક્કી કરવા.

ગજના લેખાં. [૨૪ તસુનો ગજ]

- ૧ જેટલે રૂપિએ ગજ તેથી આઠ ગણી પાઈએ તસુ.
- ૨ જેટલે રૂપિએ ગજ તેટલા આનાની દોઢ તસુ.
રૂપિયા અને તસુનો ગુણાકાર કરી આઠે ગુણી નાંખવા જે
આને તેટલી પાઈ જવાગ સગજવો.

વારનાં લેખાં. (૧૧૧ ગજનો વાર).

દોઢ ગજનો એકવાર યાય, માટે જેટલી તસુનું કહ્યું હોય, તે-
લે ભાવના રૂપિયાને ગુણી નાંખવા. ગુણાકારને આરે ગુણી નવે

ભાગવા જે આવે તેટલા આના જવાબ.

કોડીનાં લેખાં [કોડી=૨૦ નંગ]

એક કોડીનો ભા. જેટલા રૂપિયા આવે અને જેટલા નંગનું કરવું હોય તે એનો ગુણાકાર કરી પાંચે ગુણવા, જે આવે તે દોકડા જવાબ સમજવો. ૧ જેટલા રૂપિયાની કોડી તેથી પાંચગણે દોકડે નંગ.

સેકડાના લેખાં.

૧ જેટલે રૂપિયે સેકડો તેટલા દોકડાનું એક નંગ. એટલે રૂપિયા અને નંગનો જે ગુણાકાર આવે તેટલા દોકડા જવાબ સમજવો.

હજારનાં લેખાં.

૧ જેટલે રૂપિયે હજાર તેટલા દેકડાનું દશ નંગ.

૨ એક ફદીઆના જેટલા પૂજા હોય તેટલા એ ૧પાા= ને ભાગતાં હજાર પૂજાની કીમત થાય.

૩ હજારના લેખા ગણવાની રીત:—જેટલાં નંગનું કરવાનું કહ્યું હોય, તેને દશે ભાગીને દશકા કાઢવા એટલે કૂલ નંગમાંથી જગણી તરફનો એક આંકડો બાદ કરવો બાકી રહેશે તેટલા દશકા સમજવા પછી તે દશકાએ કીમતના રૂપિયાને ગુણવા જે ગુણાકાર આવે તેટલા દોકડા સમજવા.

પછી ઉપર જે દશની અંદરનો જગણી તરફનો આંકડો કાપેલો હોય, તેણે રૂપિયાને ગુણી, જે ગુણાકાર આવે તેને દશે ભાગવા એટલે પહેલો ભાગ દોકડા. બાકી શેષ વધે તેની સોળે ગુણ બદામ કરી, પાછા તેને દશે ભાગવા જે આવે તે બદામ. પાછા જે શેષ વધે તેને સોળે ગુણી વિશ્વાશી કરવી, ને તેને દશે ભાગવા એ.

ટલે જે આવશે તે વિશ્વાશી.

પછી દશે ભાગનાં આવેલા દોકડા, બદાગ, અને વિશ્વાશી ઉપરના દશકે ગુણનાં આવેલા દોકડામાં ભેળવી દેતાં એટલે ફલ સ. રવાળો જે આવે, તે જવાળ. દોકડામાંથી રૂપિયા કાઢવા બૂલવું નહીં.

મુસારો અગર મહિનાનાં લેખાં.

ગણવાની રીત:—જેટલા રૂપિયાનો ગહીનો હોય તેને જેટલા દિવસનું કરવું હોય, તેટલા દિસે ગુણવા ગુણાકરને ૩૦ ભાગવા. પહેલો ભાગ આવે તેટલા રૂપિયા, બાકી વધે તેને ૧૬ ગુણી આના કરી તેને પાછા ૩૦ ભાગવા. એટલે જે આવે તે આના. વળી બાકી વધે તેને ૧૨ એ ગુણી પાઈ કરવી. અને તેને ૩૦ ભાગવા જે ભાગ આવે તે પાછા સમજવી. અને વધે તેમાંથી આશરે ૦૧, ૦૨ કે પોણી પાછા કાઢી લેવી. એટલે રૂપિયા આના અને પાછા જવાળ આવી રહેશે.

૨ કોઈ નોકરને અમુક તારીખે કે તિથિએ રાખ્યો હોય, અને અમુક તારીખ કે તિથિએ રજા આપી હોય તો, વચેની મુંદતમાં જેટલા આખા માસ હોય તેટલાએ પગારની રકમને ગુણવા. એટલા રૂપિયા થશે પણ આખા માસ સિવાય ઉપર કાંઈ દિવસ થાય તો તે દિવસનું પહેલી રીત પ્રમાણે કરી. શું-આગે તે કાઢવું. અને તે ઉપરના નકકી કરેલા રૂપિયામાં ભેગવવું.

આ દાખલાઓ ગુજરાતી તિથિ પ્રમાણે ગણવા હોય તો તે ૩૦ રોજ ભાગવા પણ અંગ્રેજી તારીખ પ્રમાણે ગણવા હોય, તો જે મહિનાના દિવસોનો પગાર કાઢવો હોય તે માસના ફલ દિવસે બા.

મવા. એટલે ૩૦ દિવસનો મદિનો હોયતો ૩૦શે અને ૩૧ દિવસ-
નો હોય તો ૩૧શે ભાગવા.

૨૭ રીત:—રૂપિઆ અને દિવમના ગુણાકારને ૧૦સે ગુણી
ત્રણે ભાગવા જે આવે તેટલા દોકડા જાણવા.

ધર્મી ઓરવાનાં લેખાં.

રીત:—જે ખેતરમાં આડના ચાસ પાડ્યા હોય તો આડના એક
વસાના જેટલા ચાસ હોય તેનાં ૦૮ કરી આડના વસાને ગુણવા. ગુ-
ણાકાર આવે તેણે એક વિધામાં જેટલા ધર્મી ઓરવા હોય તેનાં ભા-
ગી નાંખવા જે આવે તે જવાળા. જવાળામાં શેર ઉપર રૂપિઆભાર
અને તે ઉપર ઉપ રૂપિઆભાર કાઢવા.

પણ જે ઉબના ચાસ પાડેલા હોય તો, એક વસાના જે ચાસ
હોય તેને ૨૫ એ ગુણી ગુણાકારે—ઉબના વસા તથા એક વિધે
ઓરવાના ધર્મીના શેર એ જેના ગુણાકારને ભાગવા. ભાગાકાર આવે
તેટલા રૂપિઆભાર જવાળા સગજવો. રૂપિઆભાર ઉપર ઉપ રૂપિઆ-
ભાર પણ કાઢવા. તેનું ટૂકું પ્રમાણ.

આ પ્રમાણે— $\frac{\text{ઉબના વસા} \times \text{ઓરવાના ધર્મીનાં શેર}}{\text{ચાસ} \times ૨૫} = \text{રૂપિઆભાર જ.}$

ચોરસ લાકડાં. (કાટ.)

ચોરસ લાકડાં એટલે પાટીઆં, પાટડા, વગેરે માપવાની રીત.
જૂદા, જૂદા ભાગમાં જૂદી જૂદી હોય છે. અમદાવાદમાં જડાઈ તથા
પહોળાઈના તમુ અને લંબાઈના ગજનો ગુણાકાર કરી તેને પ્રથમ
ત્રણે ભાગી પછી ૨૪ ભાગે છે એટલે પાકા ગજ થાય છે. પછી

ભાવ પ્રમાણે કીંમત ગણે છે પણ સામાન્ય રીત એવી છે કે,—આ-
માં લંબાઈ, પહોળાઈ, અને જડાઈ એ ત્રણ માપ લેવામાં આવે છે.

જો ત્રણે માપમાં ગળ હોય તો ત્રણેના ગુણાકારને ૨૦ ગુણ-
વાથી પાકા ગળ થશે.

જો ત્રણે માપમાં બે ઠેકાણે ગળ અને એક ઠેકાણે તસુ હોય
તો ત્રણેના ગુણાકાર બરાબર પાકા ગળ.

જો એક ઠેકાણે ગળ અને બે ઠેકાણે તસુ કલ્પા હોય તો ત્ર-
ણેના ગુણાકારની બરાબર વસા [તસુ] પછી ૨૦ બાગતાં આવે તે
પાકા ગળ.

જો ત્રણે ઠેકાણે તસુનુંજ માપ આવ્યું હોય તો ત્રણેના ગુણા-
કાર બરાબર વિશ્વાસી. પછી તેને એક વખત વિશે ભાગી તસુ અને
ખીજ વખત તસુને ૨૦શે ભાગી પાકા ગળ કાઢવા.

કીમત ગણવાની રીત:—જેટલે રૂપિયે ગળ તેથી પાંચ ગણે
ઠોકડે તસુ, અને ચાર ગણી ગદામે નિશાસી

ગોળ લાકડાં.

માપવાની રીત:—ત્રાકડાને ગુદી ગુદી ત્રણ જગ્યાએથી ભ-
રવું. તે ત્રણે જગ્યાએ જો માપ આવે, તેના સરવાળા કરી, ત્રણે
ભાગવા. એટલે સરાસરી એકવડી દોરી આકળશે. અને તેને બેએ
ભાગતાં બેવડી દોરી થશે.

પાકા ગળ કરવાની રીત:—બેવડી દોરી જેટલા તસુની કો-
પ તેનું અર્ધ કરવું. પછી તે અર્ધઅર્ધ એટલે તે અર્ધનો વર્ગ
કરવો. જે વર્ગ આવે તેને લંબાઈના મળે ગુણવા. ગુણાકાર જે-

ઢલી વિશ્વાશી આવી કહેવાય. પછી તે વિશ્વાશીને ૨૦ શે ભાગી વસા કાઢવા. અને વસાને ૨૦ શે ભાગી ગજ કાઢવા. એટલે ગજ, વસા (વસુ), અને વિશ્વાશી જવાળા આગશે, પછી કીંગત ગણુવાર્ગા મોરસ લાકડાની રીતેજ કીંગત ગણુવી.

કાચા પાકા તોલનાં લેખાં.

કાચામાંથી પાકા ગણુ, શેર, વગેરે કરવાની એક રીત એવી છે કે પ્રથમ કાચા ગણુને ૪૦ શે ગુણુવા. ગુણુકાર જે આવે તેને જેટલા શેરનાં પાકા ગણુ હોય તેટલાએ જાગવા. એટલે જે આવશે તે પાકા ગણુ, શેર આવશે આ રીત કુંકી પાણુ ગણુવી લાંબી હોવાથી, ધારીને કરવાની બીજી રીત નીચેના દાખલાથી સમજવી છે.

ધારીને કરવાની રીત:—દાખલો. ૬૮ ગણુને ૫ શેર કાચા તોલ ૪૨ જે કાચા ગણુ હોય તેમાંથી એટલા ધારવા કે તોલના, ૪૦ ઉપરાંત જે શેર હોય તેના અને ધારેલા ગણુનો ગુણુકાર, જેટલા શેર આવે તેટલા શેર ઉપરના કાચા ગણુ શેર વધે તેમાંથી બાક જમ્મ શકે. ગાટે ૬૮ માંથી ૬૪ ગણુ પાકા ધાર્યા. હવે જાકી ચાર ગણુ અને પાંચ શેર રહ્યા. તેના $૪ \times ૪૦ + ૫ = ૧૬૫$ શેર થયા તેમાંથી $૬૪ \times ૨ = ૧૨૮$ શેર બાક ગયા. એટલે $૧૬૫ - ૧૨૮ = ૩૭$ વધ્યા. હવે ૩૭ શેર કાચા રહ્યા તેમાંથી ૩૫ શેર ધાર્યા તે જાકી ૨ શેર રહ્યા તેના રૂપિયા બાર ૮૦ થયા. તેમાંથી ૩૫ ગુણુવા ૨ બરાબર ૭૦ રૂપિયાબાર બાક રહ્યા. એટલે ૮૦ ઓછા ૭૦ બરાબર ૧૦ રૂપિયાબાર કાચા રહ્યા. તેમાંથી ૫૫ રૂપિયાબાર ધાર્યા. એટલે જાકી ૧૫ રૂપિયાબાર રહ્યા. તેના ૨૦ ઉપ રૂપિયાબાર

થયા. તેમાંથી ૯૫ ગુણ્યા ૨ બરાબર ૧૯ ઉપ રૂપિયાભાર બાદ કર્યા. એટલે બાકી ૨૦ ચોછા ૧૯ બરાબર ૧ ઉપ રૂપિયા ભાર રહ્યો તે જનો મૂક્યો. એટલે જવાબ. ૬૪ મણ. ૩૫ શેર અને ૯૫ રૂપિયાભાર, એટલે ૬૪૫૫ મણ ૫ શેર અને ૯૫ રૂપિયાભાર પાકા મણ થયા. આ ધારીને કરવામાં જેટલો તોલ કહ્યો હોય તેનો ૪૦ ઉપરાંતનો આંકડો લેવો. એટલે ૪૧ તોલમાં ૧, બેતાળામાં ૨, તેતાલામાં ત્રણ અને ૪૪ માં ચાર તે આંકડાએ ધારેલા મણને ગુણતાં શેર આવે. શેરને ગુણતાં રૂપિયાભારને રૂપિયાભારને ગુણતાં ઉપ રૂપિયાભાર આવે.

માટે કાચા મણમાંથી પાકા મણ ધારવા. ઉપર જે વધે તેના શેર કરવા તે શેરમાંથી ધારેલા કાચા મણ અને તોલના ૪૦ ઉપરાંતના આંકડાનો ગુણકાર કરી જે શેર આવે તે બાદ કરવા. બાદ કરતાં વધેલા શેરમાંથી પાછા પાકા શેર ધારવા, અને ઉપર વધેલા શેરના રૂપિયાભાર કરી ધારેલા શેરને તોલના શેરે ગુણી જે આવે તે બાદ કહવા. વળી જે રૂપિયાભાર વધે તેમાંથી પાકા રૂપિયાભાર ધારવા. અને ઉપર વધેલા રૂપિયાભારના ઉપ રૂપિયાભાર કરી તેમાંથી ધારેલા રૂપિયાભાર અને તોલના આંકડાનો ગુણકાર બાદ કરવો. એટલે જે ધારેલા મણ, શેર તથા રૂપિયાભાર હોય તે જવાબ સમજવો.

તોલ બારદાન.

બારદાન સહીત જોખેલી વસ્તુમાં બારદાન કેટલું છે, અને વસ્તુ કેટલી છે, તે જાણવા તેના હિસાબ નીચેની રીતે કરવા.

બારદાન સહિત જોટલા મણુ કે શેર વળન હોય તે વળનને
દર ગણે જોટલું બારદાન હોય તેટલાએ ગુણવા. જે ગુણાકાર આ-
વે તેટલા શેર કે રૂપિઆભાર કુલ વળનમાંથી બાદ કરવા બા-
કી જે રહે તે ખરા મણુ, શેર સમજવા ગુણતાં મણુ×શેર=શેર
આવે. શેરને શેર ગુણતાં રૂપિઆભાર, અને રૂપિઆભારને શેર
ગુણતાં ઉપ રૂપિઆભાર આવે. દાખલો. ૪૫ મણુ સગારદાન. ૬-
રગણે પાંચશેર બારદાન હોય તો ૪૫ મણુ ગુણ્યા ૫ શેર બરાબર
૨૨૫ શેર એટલે સાડાપાંચ મણુ અને પાંચ શેર આવ્યા તેને ૪૫
મણુમાંથી બાદ કર્યા એટલે ૩૯૦ સવા ઝોગણુ ચાળીશ મણુ
અને પાંચશેર જવાબ.

સાદું વ્યાજ.

સાદા વ્યાજનાં લેખાની રીત:—એમાં મુદત એટલે જે રૂ-
પિઆ વ્યાજે મૂક્યા છે તે, મુદત એટલે જોટલાં વરસ કે માસ તે
રૂપિઆ રોકાયા હોય તે, અને તેરીખ એટલે સો રૂપિએ એક મ-
હિનાનું કે એક વરસનું વ્યાજ કરાવ્યું હોય તે. એમ ત્રણ બાબત
ઉપરથી વ્યાજ કાઢવાનું છે. રીત:—રૂપિઆ અને માસનો ગુણાકાર
કરવો—એટલે સર કાઢવો. માસ ઉપર દિવસ હોય તો રૂપિઆ
અને દિવસનો ગુણાકાર કરી જે આવે તેને ૩૦ એ ભાગવા અથ-
વા સાડા સાતના પા. પ્રગણે જે સર આવે તે ઉપરના રૂપિઆ
અને માસના ગુણાકારમાં મેળવવો. જે રકમ થાય તેને છેવટ જો-
ટલી તેરીખ કહી હોય તેણે ગુણવા. એટલે જોટલો ગુણાકાર આવ-
શે. તે જે તેરીખમાં આના કલા હોય તો તેટલી બદામ, અને

તેરીખમાં દોઢડા દેખા હોય તો તેટલા દોઢડા સમજવા. પછી તે માંથી રૂપિયા આના તકડી કરવા જે આવે તે જવાબ દાખલો. ૩૦ રૂપિયા. ૪ માસ ૫ દિવસ રહ્યા ૬ આવાની તેરીખ. રીત—
 $30 \times 4 = 120$ સર પછી દિવસનું કરવા માટે— $80 \times 4 = 140 + 80 = 220$ અથવા સાડા સાતના પા પ્રમાણે ૧૫૦ નો ૫ સર આવશે. તે ઉપરના ૧૨૦ માં મેળવ્યા. એટલે ૧૨૫ થયા તેને તેરીખે ગુણ્યા એટલે ૧૨૫ ગુણ્યા ૬ જરાબર ૭૫૦ બહાગ જવાબ. એટલે ૧૦૦ બહામના આના પ્રમાણે ૪૫૫ આના એટલે ૩૦૫૫ જવાબ.

મોતીનાં લેખાં.

મોતી જોખીને વેચવામાં આવે છે. અને તેના તોલની રતિ ઉપરથી ચવ નકડી કરી તે ચત્ર ઉપર દ્રાવ ગણાય છે.

ચવ નકડી કરવાની રીત:—અમુક મોતીના દાણા તોલમાં જેટલી રતિ થાય, તે રતિનો વર્ગ કરવો. એટલે જેટલી રતિ હોય તેને તેટલાએજ ગુણવા. જે ગુણાકાર આવે તેને નવ આના અને એ પાઈએ ગુણવા. જે આવે તેને જેટલા દાણા જોખ્યા હોય તેટલા દાણાએ ભાગવા ભાગાકારમાં આના પાછ આવશે. પછી આનામાંથી રૂપિયા કાઢવા. એટલે જેટલા રૂપિયા તેટલા ચવ અને ઉપર વધે તે આના પાછ સમજવા. પછી આના પાઈમાંથી દોઢડા બહાગ કરવા હોય તો કરવા. દાખલો. ૩ મોતીના દાણા તોલમાં ૫ રતિ તો તેના ચવ કેટલા. ૫ રતિ \times ૫ રતિ = ૨૫ વર્ગ થયો. પછી 25×6 આના ૨ પાછ = ૨૨૬ આના. ૨ પાછ લેવે ભાગ્યા. ૩ = ૭૬ આના ૪૫૫ પાછ એટલે ૪૫૫ ચવ (રૂપિયા) ૦૧ આના અને ૩૫૫ પાછ જવાબ.

ઉપરના દાખલામાં જે એક દાણાના ચવ કાડવા હોય તે ઉપર જ્યાં દાણાની સંખ્યાએ ભાગ્યા છે ત્યાં તે દાણાનો વગ કરી જે આવે તેણે ભાગવા એટલે એક દાણાના ચવ આવશે.

કીમત મળવાની રીત:—એક ચવનો ભાવ જેટલા રૂપિયા હોય તેટલાએ ઉપરની રીત મુજબ ચવ, આના, અને પાંચ આવે તેને ગુણી નાંખ્યા એટલે ચવને રૂપિયાએ ગુણતાં આવે તે રૂપિયા, આનાને રૂપિયાએ ગુણતાં આવે તે આના, અને પાંચને ગુણતાં આવે તે પાંચ સમજવી. પછી તેમાંથી એકદર કરતાં જે આવે તે રૂપિયા, આના અને પાંચ જવાળા.

હુંડીના લેખાં.

હુંડી મુખ્ય એ રીતે ચર્ચ શકે ૧ અગાઉથી રૂપિયા ભર્યા હોય અને તેમાંથી જેટલાની હુંડી થાય તેટલાની કરાવવી, અને ૨ જેટલાની હુંડી કરાવવી હોય તેટલાની કરાવી ભાવ પ્રમાણે જેટલા રૂપિયા ભરવાના થાય તેટલા પાછળથી ભરવા.

૨ હુંડીના ભાવ સેકડા ઉપર નકી થાય છે, અને તે વખતે સોની અદર હોય છે, અને વખતે સોની ઉપર હોય છે. એટલે કલા ભાવ હોય તો સગજવું કે કલા ભરવાથી ૧૦૦ ની હુંડી મળશે, અને ૧૦૧ નો ભાવ હોય તો ૧૦૧ રૂપિયા ભરીએ ત્યારે ૧૦૦ ની હુંડી મળે. આ એ ભાવથી ઉપરની અકેકી રીતમાંથી મળે રીત થાય છે. જેથી હુંડીના દાખલા કુલ ચાર રીતે ગણી શકાય છે.

૧ લી રીત:—અગાઉથી ભરીને હુંડી કરાવવાના દાખલાની

રીત કાચા પાકા તોલની પેટે ધારીને કરવામાં આવે છે. એટલે વટાવનો વટાવ બાદ કરવો પડે છે. દા. ૪૨૦ ૩ બર્થા બાવ ૧૧૮૬ ઉપર.

પહેલાં ૩ ૪૦૦ ધાર્યા એટલે દોઢ ટકા લેખે ૪૦૦ દોહું ૬૦૦ એટલે ૬ રૂપિયા થયા તે બાકી રહેલા ૨૦ ગાંથી બાદ કર્યા. બાકી ૩ ૧૪ રહ્યા તેમાંથી ૩ ૧૩ ધાર્યા. બાકી ૧ રૂપિયા રહ્યો, તેના દોકડા ૧૦૦ ગાંથી ૧૩૪ ૧૧ બરાબર ૧૬૧ દોકડા બાદ કર્યા. એટલે ૮૧૧ દોકડા રહ્યા. વળી તેમાંથી ૮૦ દોકડા ધાર્યા. એટલે ઉપરના દોઢ દોકડાના ફોકડા ૧૫૦ થયા તેમાંથી ૮૦x૧૧=૧૨૦ ફોકડા બાદ કર્યા એટલે બાકી ૩૦ ફોકડા તે આશરે ૦૧ દોકડો રહ્યો તેથી જવાબ ૪૧૩૧૧ રૂપિયા. અને ૫૧ દોકડા.

એટલે કુલ રૂપિયામાંથી જેટલા ધારવા. તેનું ભાવના ટકા-એ ગુણી તે ઉપર વધેલામાંથી બાદ કરવા. વળી જે વધે તેમાંથી ધારવા. અને ઉપર પ્રમાણે ધારેલા તથા ભાવના ટકાના ગુણાકાર બાકીમાંથી બાદ કરવે. એમ દોકડા અને ફોકડા સૂધી કરે જવું.

ધારેલાનો ૧૦૦ રૂપિયા, બાવ જેટલા રૂપિયા. એક રૂપિયા, બાવ જેટલા દોકડા, અને એક દોકડે, બાવ જેટલા ફોકડા વટાવ કાપવો. ૨ ૭ રીત: -જેમ ઉપર ભાવમાં વટાવનો વટાવ બાદ થાય છે તેમ અંદર ભાવમાં વટાવનો વટાવ ચડાવાય છે. એટલે જેટલા રૂપિયા બર્થા હોય તેને સોથી જેટલો ઓછો ભાવ હોય તે-ણે ગુણી-તેજ રકમમાં ઉમેરવા. વળી ઉમેરેલી રકમને બાને ગુણી પાછા પહેલાની રકમમાં ભેગવવા. એમ દોકડા તથા ફોકડા સુધી વટાવનો વટાવ લેખ લેવો.

દાખલો. ૩૧૦ રૂપિયા બાંચી ભાવ ૯૮ એટલે ઓછા ૨ ટકા, ૩૦૦ ના ૬ રૂપિયા વટાવ ૩૧૦ માં ભેળવ્યા. એટલે ૩૧૬ થયા. પછી ૧૬ નો વટાવ $૧૬ \times ૨ = ૩૨$ દોઢડા, અને ૩૨ દોઢડાનો વટાવ $૩૨ \times ૨ = ૬૪$ દોઢડા. એટલે અંશરે ૦૧૧૧ દોઢડો તેથી જવાબ ૩૧૬ ૩ ૩૨ દોઢડા ૧૪ દોઢડા એટલે ૩ ૩૧૬—૯૧૧૧ દોઢડા.

૩ જી રીત:—જો અમુક રૂપિયાની ઉપર ભાવે હુડી કરવી હોય તે પછી રૂપિયા ભરવા હોય તો જેટલાની હુડી કરાવી હોય તેને ભાવના ટકાએ ગુણી જેટલા દોઢડા આવે તેટલા હુડીની રકમમાં ઉમેરવા. દાખલો. ૩૧૦ ની હુડી કરાવો ભાવ ૧૧૧ ટકો ઉપર હોય તો— $૩૧૦ \times ૧૧૧ = ૪૬૫$ દોઢડા એટલે સાડાચાર રૂપિયા અને ૧૫ દોઢડા તે હુડીની રકમ ૩૧૦ માં ભેળવ્યા એટલે ૩૧૪૧૧ રૂપિયા ૧૫ દોઢડા જવાબ.

૪ થી રીત:—જો અમુક રૂપિયાની પ્રથમ હુડી કરાવી પછી રૂપિયા ભરવા હોય. અને આંદર ભાવ હોય તો હુડીની રકમને જેટલા આંદર ભાવ હોય તેણે ગુણી જે વટાવ આવે તે હુડીની રકમમાંથી બાદ કરવો.

દા. ૩૧૦ ની હુડી કરાવી ભાવ ૯૮૧૧ નો એટલે ૧૧૧ ટકો ઓછો. રીત:— $૩૧૦ \times ૧૧૧ = ૪૬૫$ દોઢડા એટલે ૪૧૧ રૂપિયા ૧૫ દોઢડા તેને હુડીની રકમ ૩૧૦ માંથી બાદ કર્યા એટલે ૩૧૦—૪૧૧ ૩ ૧૫ દોઢડા=૩૦૫૧ રૂપિયા ૧૦ દોઢડા જવાબ.

વેપારીના કાંમમાં મદદ કરનારાં કોષ્ટકો.

આલતું નાણું

()

૩ પાઇ = ૧ પૈસો

૧૨ પાઈ = ૧ આનો

૧૬ આ = ૧ રૂપિયો

(૨)

૧૬ વિશ્વાશી = ૧ બદામ

૧૬ બદામ = ૧ દોકડો

૬૧ દોકડા = ૧ આનો

૧૦૦ દોકડા = ૧ રૂપિયો.

રૂપું, સોનું તોલવાનું કોષ્ટક.

૬ ચોખ્ખાભાર = ૧ રતિ

૪ મગભાર = ૧ રતિ

૧૩ રતિ = ૧ વાલ

૧૬ વાલ = ૧ ગદિઆણો

૨ ગદિ = ૧ નોલો (૩૧ ભાર)

લુગડાં માપવાનું.

૨ આંગળ = ૧ તસુ

૨૪ તસુ = ૧ ગજ

૧૧ ગજ = ૧ વાર

ચોરશ જમીનનું માપ.

૨૦ કાઠિ (વશ્વારી) = ૧ વસો

૨૦ વસા = ૧ વિઘો

કાટ માપવાનું.

૨૦ વિશ્વાશી = ૧ વસો કે તસુ

૨૦ તસુ = ૧ ગજ

મોતી તોળવાનું

૧૬ આના = ૧ રતિ

૨૪ રતિ = ૧ ટાંક

મોતીના હિસાબ માપવાનું.

૧૬ બદામ = ૧ દોકડો

૧૦૦ દોકડા ૧૬ આના = ૧ ચવ કેટકો

૧ માા ટકાતી = ૧ રતિ

૨૪ રતિ = ૧ ટાંક

વ્યાજ તથા હુડીમાં ગણાવું.

૧ ચાનો = ૧૦૦ બદામ	એક દોકડો = ૧૦૦ ફોકડા
૧૩પિઓ = ૧૦૦ દોકડા ૧૧૦૦ બદામ	૧ ફોકડો = ૧૦૦ ઉપ ફોકડા
૧ દોકડો = ૬૧ ફોકડા ૧૬ બદામ	

ચંદ્રવંશી ચૂડાસમા.

રાવ નોંધણ.

—❦—

પૂર્વે સૌરાષ્ટ્રના પાયતખત ઉપર થઇ ગએલ એક

વિરની ઐતિહાસિક કથા.

નવરસ સંયુક્ત, વિર કરૂણા પ્રાધાન્ય.

નીતિયુક્ત સત્કર્મો કરવાથી સર્વદા વિજય થાય છે, અને અનીતિયુક્ત દુશ્કર્મોથી કુળાદિ સર્વ સંપત્તિની હાની થાય છે—આદિ બોધ વચ્ચેનાથી બરપુર—એ પુસ્તક અમારા તરફથી થોડી મુદતમાં બહાર પાડવાનો વિચાર છે. પુસ્તકનું કદ રોયલ આઠપેજી ૨૦૦ ઉપરાંત પૃષ્ઠનું થશે તેની કીમત અગાઉથી ૧-૪-૦ અને પાછળથી ૧-૮-૦ રાખેલી છે, ટપાલ ખર્ચ જૂડું.

વકીલ અમૃતલાલ કપાશંકર વૈદ.

ઉના-કાઠિઆવાડ.

